

katternö

2 • 2023 Pohjalainen lehti

Yhdeksästoista vuosikerta

**Merjan ja
Gunderin
rakkaustarina**

**Onko vety
tulevaisuutemme?**

**Simon
toteuttaa
unelmansa**

Kun Suomi yritettiin venäläistää

Esse Elektro-Kraftin,
Herrforsin, Kruunupyyn
Sähkölaitoksen,
Uudenkaarlepyyn
Voimalaitoksen ja Vetelin
Energian asiakkaille.

Kolme kysymystä...

TINA WIK
Arkkitehti omassa yrityksessään, Högskolan Dalarna -korkeakoulun professori. Hänellä on Vasorissa syntyneen isänsä kautta juuret Vaasassa ja hän vietti lapsuudessaan paljon aikaa isoäitinsä luona Purolassa.

Mitä Pohjanmaa merkitsee sinulle?

Asuin pitkään Vaasassa isänpuoleisten isovanhempieni luona, kun pikkusiskoni syntyi. Niin pitkään, että unohdin suomen kielen ja vanhempani. Se oli shokki ennen kaikkea suomenkieliselle äidilleni, minkä lisäksi se jätti jälkensä perheeseemme, sillä vaihdoin kotikieleksi ruotsin.

Olen aikuisena löytänyt Pohjanmaan kiehtovat ruotsalaismurteet. Lasteni on hankala ymmärtää näitä murteita, joiden juuret ulottuvat kauas ajassa taaksepäin ja jotka ovat niin erilaisia maakunnan eri osissa. Se on Ruotsissa hävinnyt.

Pohjanmaa muistuttaa minua myös automaattiamme mummolaan. Suuret, avoimet pellot ja siellä täällä nököttävät ladot tekivät minuun vahvimman vaikutuksen. Ne erottuivat selkeästi tasaisesta maisemasta ja ovat pysyvä muisto. Suren näiden latojen katoamista.

Mitä haasteita sinulla on juuri nyt työssäsi?

Arkkitehdin työssä jokainen toimeksianto tuo mukanaan uusia haasteita. Pitkästä kokemuksesta huolimatta eteen tulee aina uusia ja odottamattomia tilanteita. Rakennusalan suurin haaste nykypäivänä on ilmastouhan kohtaaminen ja sekä tilaajaa että rakentajaa tyydyttävien uusien, kestävien ratkaisujen löytäminen. Rakennusala on eräs yhteiskunnan suurimmista ilmatorikkolaisista.

Haluan sopeuttaa ratkaisuni kestävyysvaatimukseen, välttää betonia sekä edistää kierrättämistä ja puun käyttöä. Olemme joissain hankkeissa valinneet korkealaatuista puuta juuri Pohjanmaalta. On hauskaa, että metsänhoitajaserkullani on yhteys Vaasaan työnsä kautta.

Mitä elämänlaatu sinulle merkitsee?

Vaikea kysymys, mutta varmaankin onnellisuuden tuntemista. Itsestään selvä vastaus on tietenkin, että lapsilla ja lapsenlapsilla on kaikki hyvin elämässään, mutta elämänlaatu merkitsee minulle myös älyllistä tyytyväisyyttä. Älyllisiä virikkeitä tarjoavia keskusteluja ja aikaa keskusteluille ystävien ja perheen kanssa.

Ei ole niin tärkeää, missä keskustelut käydään, mutta pohjalaisille usein ominainen energia on hyvin innostava.

Sisältö

Eva-Stina Kjellman

Vetykaasun avainrooli ... 4

Huippuluokan lähtökohdat ... 5

Tietokonenörtti, josta tuli lentäjä ... 6

Eeva nauttii poliittisen journalismin pyörteistä ... 12

Murtehella: Yhtenä miessä pappilhan ... 14

Täällä kasvatetaan tulevaisuuden sankareita ... 20

Elämän paras aika on nyt ... 24

Kaksipäisen kotkan hyökkäys ... 30

Kukaan ei tiedä, miten sähkön hinnat kehittyvät ... 38

Onko vety tulevaisuutemme? ... 40

Sähköverkko ei enää kestä ... 42

Uusi sovellus lataa, kun sähkö on halvimmillaan ... 45

Sukutarinoita: Ebba Brahe ... 50

Katset luontoon: Ahman paluu ... 52

Katternö 2 • 2023 Vastaava julkaisija Roger Holm, Kauppiaankatu 10, 68600 Pietarsaari, puh. (06) 781 5300, fax (06) 781 5322, roger.holm@katterno.fi, www.katterno.fi
Osoiteenmuutokset Amanda Öst, puh. 04 781 5351, amanda.ost@katterno.fi
Projektipäällikkö Svenolof Karlsson, www.storkamp.com **Toimittajat** Svenolof Karlsson, Sonja Finholm, Susanne Strömberg **Suomennos** Erika Bertell **Layout** Gun-Marie Wiis, Kaj Frilund **Kansikuva** Kasper Dalkarl **Paino** Forsberg 2023

Katternö-lehti on luettavissa myös verkkoversiona, katso www.katternodigital.fi
Lehden aiempia numeroita on luettavissa osoitteessa www.katterno.fi

Uusi hallitus, uusi ohjelma

SUOMEN UUSI HALLITUS astui virkaan kesäkuussa. Energia-ala on aina ollut vahvasti politisoitunut, mikä on aivan luonnollista, sillä energia-asioiden on suuri ja moniulotteinen merkitys Suomen turvallisuudelle, huoltovarmuudelle, hyvinvoinnille ja kestäväälle kehitykselle.

Energiaratkaisut ovat tärkeitä myös siirtymässä fossiilivapaaseen yhteiskuntaan, mikä onkin ollut aiempien hallitusohjelmien painopisteenä. Uudessa hallitusohjelmassa heijastuu turvallisuus- ja huoltovarmuusnäkökohtien merkityksen kasvu Ukrainan sodan myötä.

Säätövoiman puute, eli kun tuuli ja aurinko tuottavat liian vähän sähköjärjestelmämme ylläpitämiseen, on pitkään ollut ongelma, johon ei vielä ole löydetty ratkaisua. Ongelma kärjistyy sitä mukaa kun tuuli- ja aurinkovoiman tuotantoa laajennetaan.

Olkiluoto 3 -ydinreaktori on kompensoinut Venäjän siirtokapasiteetin menetystä. Fingridin taajuusohjattuja reservejä on viime vuosina laajennettu, mutta ne on tarkoitettu ainoastaan nopeaa ja lyhytkestoista tehonsäätöä varten, kun sähköjärjestelmän taajuus poikkeaa 50 Hz:istä. Akkuvaramat toimivat tässä erinomaisesti.

Muita ratkaisuja kuitenkin tarvitaan tehoalijäämän kestäessä tunteja tai vuorokausia. Teknisesti ottaen asia on helppo ratkaista kaasuturbiineilla tai dieselvoimaloilla, jotka voidaan kytkeä nopeasti tehontarpeen mukaan. Kun käyttötunteja on vähän, polttoaineella ei ole juurikaan merkitystä päästöjen tai kustannusten suhteen. Tarkoitusta varten voidaan käyttää myös biopolttoainetta. Tärkeimmät kriteerit ovat alhaiset investointikustannukset käytettävissä olevaa tehoa kohden, mahdollisuus nopeaan käynnistykseen ja taattu saatavuus.

Sähkömarkkinamallistamme puuttuu toistaiseksi kannustin tällaisia laitoksia varten, minkä takia nykypäivänä meillä on järjestelmässämme tehovajaus. Fingridillä on entuudestaan käytössään muutama kaasuturbiini, mutta niiden teho ei riitä sähköjärjestelmän turvaamiseksi.

ERILAISISTA kapasiteettimekanismeista on pitkään keskusteltu ratkaisuna teho-ongelmaan. Pohjoismaat ovat suurelta osin yhtä mieltä siitä, että kapasiteettimekanismit ovat tarpeellisia.

Paras ratkaisu, teoreettisesti, on periaatteiden yhteinen määrittely eurooppalaisella tasolla. Se edellyttää pitkää prosessia, jos se on edes mahdollista. Sen takia mekanismit todennäköisesti saavat lopullisen muotonsa kansallisella tasolla ja näin ollen vaihtelevat maiden välillä. Vaarana on, että sähkömarkkinoille syntyy vääristynyttä kilpailua.

Vetyaloudella voi olla tässäkin roolinsa. Nordic Hydrogen Route, Pohjanlahden suunniteltu vetyputkisto, voi vetykaasun kuljettamisen lisäksi saada tärkeän roolin suurena vetyvarastona eli energiavarastona. Kerromme hankkeesta lisää tässä julkaisussa.

KAPASITEETTMEKANISMIIEN sisällyttäminen Suomen energiemarkkinamalliin vaatii huolellista työtä. Se ei saa vaikuttaa kielteisesti nykyisiin tuotantomuotoihimme, joissa investointipäätökset on tehty päätöksentekohetkellä valinneiden edellytysten mukaan. Tässä poliitikkojemme tulee kuunnella energia-alaa tarkasti.

Tuore hallitusohjelma sisältää lauselman kapasiteettimekanismeista. Toivotaan, että hallitus pystyy jättämään hankalan alun taakseen ja ryhtyä työhön, jota varten se on nimetty.

ROGER HOLM, Katternön toimitusjohtaja

Miten maailmantilanne vaikuttaa arkeesi?

Ulf Johansson, Oravainen
"On kurjaa seurata uutisia ja välillä mietin, minne me oikein olemme matkalla. Minulla asuu lapsenlapsi Espanjan Malagassa, jossa lähes koko kesän on ollut sietämättömän kuuma. Joten tietenkin se vaikuttaa meihin. Samalla on vaikea tietää, mitä yksittäisen kansalaisen pitäisi tehdä. Olisin tietenkin voinut käydä tänään kaupassa pyörällä auton sijaan – siinä on parannettavaa."

Ida Enbacka, Uusikaarlepyy
"Se ei oikeastaan vaikuta hirveän paljon – paitsi että monien asioiden hinnat ovat nousseet. Mielestäni se näkyy parhaiten ruoan hinnassa, kaikkea on tullut niin kallista. Muuten asiasta lähinnä vaan lukee lehdestä. Meidän lapsemme ovat niin pieniä, ettei heidän kanssaan tarvitse vielä jutella niin vaikeista asioista."

Eva-Stina Kjellman

Tarja Läspä, Veteli

"Ukrainan sota on erittäin huolestuttava, ja huomaan ajattelevani sitä aika paljon. Seuraan myös uutisia päivittäin sekä radiosta että tv:stä. Täällä kotikentällä huolta aiheuttaa tietenkin hintojen nousu. Ruoka on muuttunut huomattavasti kalliimmaksi, ja ajattelen etenkin lapsiani ja heidän perheitään, joilla on asuntolainat."

Jim Snellman, Pedersöre

"Työskentelen rekkakuskinä, joten olen tällä hetkellä kiinnittänyt eniten huomiota keskusteluun uusista polttoaineista ja niiden vaikutuksista alaan. Mielestäni diesel on edelleen ylivoimaisesti paras – ainakin raskaalle liikenteelle. Sähköautot ovat osa tulevaisuutta, mutta kaikki on vielä niin epävarmaa. Sähköakkujen valmistaminen vaatii paljon resursseja, ja mitä niille tapahtuu käyttöään jälkeen?"

Vetykaasun avainrooli

Kasvava energiankysyntä ja tarve irtautua fossiilisista polttoaineista aiheuttavat Pohjoismaille valtavan haasteen. Vetykaasulla voi olla ratkaiseva rooli, kertoo Nordion Energin toimitusjohtaja **Hans Kreisel**.

AIEMMIN TÄNÄ VUONNA järjestetty Almedalenin politiikkaviikko – ruotsalaispoliitikkojen, etujärjestöjen ja yritysten keskustelutapahuma – tarjosi minulle tilaisuuden puhua useiden toimijoiden kanssa, jotka olivat kaikki yksimielisiä: edesämme on poikkeuksellisia energiahaasteita. Tavoitteenamme on poistaa kasvihuonekaasujen nettopäästöt kokonaan v. 2045 mennessä, minkä lisäksi meidän täytyy vastata yhteiskunnan, kuljetussektorin ja etenkin teollisuuden energiantarpeeseen.

Ruotsissa teollisuuden – mm. teräksen, lannoitteiden ja e-polttoaineiden valmistuksen – odotetaan vaativan 65–100 TWh. Ruotsin nykyinen sähköntuotanto on noin 150 TWh.

Mutta ei siinä kaikki. Kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan, omavaraisuus nousi kaikkien huulille. Fossiilivaapaata vihreää vetykaasua voidaan tuottaa useilla tavoilla. Itämeren rannikolla on loistavat edellytykset tuulipuistoille, joissa sähkö voidaan elektrolyysillä muuttaa vetykaasuksi. Myös Suomen ja Ruotsin metsät ovat suuri voimavara, sillä biomassan kaasutus luo vetykaasulle polttoainetta.

Hans Kreisel

Jos käytämme tuulta, metsiä ja myös vesivoimaa vetykaasun tuotantoon, meillä on mahdollisuus päästä suurilta osin omavaraisiksi.

TÄTÄ TAUSTAA VASTEN ruotsalainen Nordion Energi ja Gasgrid Finland suunnittelevat yhdessä rakentavansa 1 000 km pitkän vetykaasuinfraktuurin Perämeren alueelle, Ruotsin Örnköldsvikistä Suomen Vaasaan. Hankkeen nimi on Nordic Hydrogen Route, ja se voi potentiaalisesti siirtää jopa 100 TWh vetykaasua ja samalla edistää alueen talouskehitystä.

Vetykaasulla on sähköjohtoihin verrattuna useita etuja. Vetykaasun voi varastoida putkiin ja käyttää tarpeen mukaan. Energian kuljettaminen kaasuna on myös 2–4 kertaa kustannustehokkaampaa kuin sähköä, ja suuri osa verkostosta voisi olla käytössä jo v. 2030. Nordion Energillä on Ruotsin kaasuverkoston siirtoverkko-operaattorina tietoa ja valmiudet johtaa rakennushanketta.

Nordic Hydrogen Route ei ole tulevaisuuden hanke. Se on mahdollista tässä ja nyt. Kaasuinfraktuurin rakentaminen on suhteellisen nopeaa, ja suuri osa verkostosta voisi olla käytössä jo v. 2030. Nordion Energillä on Ruotsin kaasuverkoston siirtoverkko-operaattorina tietoa ja valmiudet johtaa rakennushanketta.

HAASTEITA on tietenkin edessä. Tällä hetkessä Ruotsissa ei ole sääntelyä tai reunaehtoja hankkeen käynnistämiseksi. Tarvitsemme siis viipymättä hallitukselta ja valtiopäiviltä tekoja. Samoin Ruotsin Energimyndighetenin tulee saada valmiiksi pitkän aikavälin kansallinen vetykaasustrategia, jonka hallitus on antanut sille tehtäväksi laatia.

Investoinnit ovat myös mittavat – Nordic Hydrogen Routen osalta

kyse on noin 75 miljardista kruunusta. Hanke on ehdolla Euroopan komission "Projects of Common Interest" -kategoriaan. Jos hakemus hyväksytään, hanke saa huomattavaa rahoitusta. Sitä varten Ruotsin ja Suomen hallituksilta vaaditaan panostukselle selkeää tukea.

Suuret investointikustannukset myös edellyttävät töiden yhteissuunnittelua: tuulipuistojen, infrastruktuurin ja teollisuuden tulee päästä yksimielisyyteen etenemistavasta ja aloittaa rakentaminen samanaikaisesti.

VETYKAASULLA on tärkeä rooli Euroopan komission "REPowerEU"-suunnitelmassa. Suomi ja Ruotsi voivat tiiviin yhteistyön kautta johtaa pohjoismaista kehitystä, mutta

on tärkeää, että ryhdymme heti toimiin. Teollisuus tarvitsee energiaa. Yhteiskunta tarvitsee konkreettisia toimia fossiilisista lähteistä irtautumiseen. Pohjoismaiden riippumattomuus tarvitsee vakautta ja turvallisuutta.

Vetykaasu yksistään ei ratkaise energiasiiirtymää. Jotta voisimme selvittää edesämme olevista haasteista, monien toimijoiden tulee tehdä yhteistyötä ja järjestelmän tulee koostua useista energiamuodoista. Mutta vetykaasun rooli on elintärkeä – ja siitä voi tulla yksi Suomen ja Ruotsin kaikkien aikojen suurimmista energianinvestoinneista.

HANS KREISEL,
Nordion Energin toimitusjohtaja

Huippuluokan lähtökohdat

Lähtökohdat ovat globaalisti kärkiluokkaa, kertoo Gasgrid Finlandin toimitusjohtaja **Olli Sipilä**. Vaasan ja Örnköldsvikin välinen Nordic Hydrogen Route -hanke voi lisätä Perämeren alueen houkuttelevuutta sekä luoda talouskasvua ja työllisyyttä.

kertaisesti yli alueellisten ja valtakunnallisten tarpeiden verran. Alueelta löytyy myös sekä olemassa olevaa teollisuutta että tilaa uudelle kasvulle ja sellaisille teollisuuden aloille, jotka ovat vetytalouden keskiössä, kuten esimerkiksi jatkojalosteiden tuottajat. Vihreä teräs, ammoniakki, metanoli ja synteettiset polttoaineet ovat esimerkkejä vedystä tehtävistä uusista jatkojalosteista.

Yhdistämällä tuulivoimalla tuotettua vihreää vetyä metsäteollisuuden biopohjaiseen hiilidioksidiin voidaan esimerkiksi tuottaa vihreitä laiva- ja lentopolttoaineita tai kemianteollisuuden raaka-aineita. Nyt on aika miettiä paikallisia vahvuuksia, joihin uusi kasvu voi perustua. Lähtökohdat ovat globaalisti kärkiluokkaa!

Energia- ja raaka-ainemarkkinat ovat usein joko globaaleja tai vahvasti aluetasoisia. Tämä on hyvä asia jatkossakin: jos Suomessa tai Ruotsissa ei paista tai tuule, saadaan sähköä ja jatkossa vetyä laajemmilta markkinoilta. Tämän takia kehitämme alueellista vedyn siirtoinfrastruktuuria ja markkinaa.

Se vähentää tuottajien ja käyttäjien riskejä sekä investointitarpeita kiihdyttämällä uuden toimialan kasvua. Likvidi markkina tarkoittaa myös kustannustehokkuutta ja kilpailukykyistä energian hintaa asiakkaille. Lisäksi paikallistasolla tämä tarkoittaa ihmisille esimerkiksi mahdollisuuksia paikallisiin puhtaisiin polttoaineisiin, uusiin työpaikkoihin ja verotulojen kautta kestävämpiin julkisiin palveluihin.

Tuottajat, jalostajat ja käyttäjät yhdistävä vedyn siirtoinfrastruktuuri mahdollistaa myös kaikenlaisten ja -kokoisten toimijoiden esiinmarssin ja yhteistyön. Jos verkosta on saatavilla vetyä, voi teollisuusyritys keskittää rahansa ydintoimintansa investointeihin. Vedyn tuottajan riskit vähenevät, kun verkoston kautta löytyy tasapainoinen ja monipuolinen asiakaskunta.

Jos Nordic Hydrogen Route -hank-

keen mahdollistamat toimialat saadaan kasvuun, on tarjolla myös erittäin mielenkiintoisia mahdollisuuksia teknologia- ja palvelusektorin yrityksille. Suurimmat tähtäävät varmasti suoraan myös vientimarkkinoille globaalien vetyinvestointien perässä, ja samaan kasvuun pääsevät mukaan myös keskikokoiset ja pienet kumppanit. Luotettava ja toimiva infrastruktuuri houkuttelee kansainvälisiä investointeja koko alueelle.

TULEVAN KEHITYKSEN avaintekijä on yhteistyö, jota tarvitaan paikallisesti, alueellisesti ja jopa valtakunnan rajat ylittäen. Gasgrid Finlandin ja ruotsalaisen Nordion Energin välinen Nordic Hydrogen Route -hanke on hyvä esimerkki siitä, miten jokainen toimija voi osaltaan mahdollistaa edellä kuvattua positiivista kehitystä.

Hankkeen tavoitteena on edistää Perämeren alueen houkuttelevuutta, talouskasvua ja työllisyyttä – ja sitä kautta kestävää hyvinvointia tuleville vuosikymmenille.

OLLI SIPILÄ
toimitusjohtaja,
Gasgrid Finland

Olli Sipilä

Tietokonenö rtti, josta tuli lentäjä

Simon Finne unelmoi hävittäjälentäjän urasta, mutta se ei toteutunut hänen huonon suomensa takia. Hän loi menestyksekkään uran IT-edelläkävijänä ja on nyt Suomen ilmavoimien legendaarisen Vinka-koulutuslentokoneen ylpeä omistaja. Edessä siintää seuraava seikkailu: taitolento.

Simon Finne Vinka-lentokoneessaan matkalla Kruunupyyn lentokentältä Pietarsaarta kohti tämän vuoden heinäkuussa. (Kiitos Petteri Juolalle, jonka lentokoneesta kuva otettiin.)

Kun taivutin suomen kielen sanan väärin kolman nen kerran, opettaja kysyi: Oletko vähän hidas?

Kasper Dalkarl

”Lentäminen antaa mahtavan vapaudentunteen. Ohjaat, minne haluat, ja lentokone tottelee pienintäkin elettäsi”, Simon kertoo.

Ei digitaalisia turhuuksia. Tekniikka on analogista ja kojelauta suomenkielinen. Koska konetta voi lentää samanaikaisesti sekä lento-oppilas että opettaja, laitteita on kaksinkertainen määrä.

Simon valmistele lentokoneen tankkausta. Kantama on 800 km, mutta turvallisuussyistä lentomatkojen tulee olla lyhyempiä.

Pietarsaaren alamaailmassa liikkui kyberavaruuden varjoja. Kaikki vaikutti ulospäin rauhalliselta, mutta tukevan kellarinoven takana käytiin kuumeista toimintaa.

Täällä – Alholminkatu 4:n hylätyssä kellarissa – oli tietokonehöröttien linnake ja höröttien joukossa tämän tarinan päähenkilö, Simon Finne. Kellarista alkoi polku, jota pitkin Simon myöhemmin kulkisi elämässään.

Pietarsaaren maanalaisen höröttikeskuksen tarinan mahdollisti JNT:n (Pietarsaaren Seudun Puhelin Oy) kuitukaapelin veto v. 1992 pohjoisesta Kokkolasta eteläiseen Vaasaan, josta yhteys jatkui Helsinkiin. Kaksi vuotta myöhemmin rakennettiin Vaasan ja Uumajan välinen Botniakaapeli.

Kuitu tarjosi nopean viestinnän moottoritien maailmalle. Haasteena oli saada pääsy kuituyhteyteen ja oppia käsittelemään uutta, digitaalista viestintätekniikkaa.

Pietarsaaren alamaailman nuoret järjestivät asian 10/10 Mbps -yhteydellä JNT:n taloon, joka sijaitsi parinkymmenen metrin päässä. Nuoret opettelivat kaiken itse tietokoneidensa äärellä. Jotta prosessi ei olisi turhan yksinkertainen, monet suihkuttivat näppäimistönsä mustalla maalilla. Käyttöjärjestelmänä oli alussa Linux.

Sateisena loppukesän iltana 1996 eräät näistä varhaisista tietokonehöröteistä perustivat verkoston, jonka nimi saavutti jälkeensä lähes legendaarisen maineen: Shadows of Cyber Space (SoCS), kyberavaruuden varjot.

Useimmat olivat 15–20-vuotiaita, ja Alholminkadun kellarista muodostui monille toinen koti. Koulu ei aina tullut ensiin.

SIMON FINNE, kotoisin Pedersören Sandsundista, suhtautui palavasti kahteen asiaan: lentokoneisiin ja tietokoneisiin. Hän oli lapsesta asti piirrellyt erilaisia lentokoneita, rakentanut isänsä kanssa balsapuisia pienoismalleja, lentänyt pieniä radio-ohjattavia lennokkeja ja haaveillut hävittäjälentäjän urasta.

Simon sai 7–8-vuotiaana ensimmäisen koneensa, Commodore 64:n. Pian hän kyllästyi tietokonepelien pelaamiseen, sillä kiinnostavampaa oli selvittää, miten tietokone toimi. Kun ihmiset alkoivat muutama vuosi myöhemmin puhua Internetistä, Simon astui rohkeasti tähän uuteen maailmaan – alussa äärimmäisen hitaan modeemin kautta.

Sitten hän kuuli ystävältään vastaperustetusta ”tietokonekerhosta”, jolla oli väitetyt suora yhteys Internetiin.

”Liian hyvää ollakseen totta”, ajatteli silloin 14-vuotias Simon, mutta huhu piti paikkansa. Hänet hyväksyttiin jäseneksi SoCS:iin. Kellarissa vietetyt tunnit tietokoneen edessä kehittivät kykyjä, joita ei koulusta saanut.

Simon kertoo ajastaan tietokonekellarissa: ”Tämähän oli ennen matkapuhelinten aikaa, joten oli paljon helpompi keskittyä siihen, mitä halusi saada aikaan. Kukaan ei soittanut ja häirinyt kesken kaiken. Muistan ensimmäisen kerran, kun onnistuin ohjelmoimaan

tekstuurimappauksen [tietokonegrafiikassa tekstuurit on tietomäärä, joka määrittelee pinnan ulkonäön ja laadun], kun yhtäkkiä isäni ilmestyi kellariin. Luulin, että olin istunut tietokoneen äärellä vain hetken, mutta ilmeisesti olin ollut poissa kotoa 30 tuntia, joten vanhempani olivat huolestuneet.”

SoCS-aika antoi poikkeuksellisten IT-taitojen lisäksi myös tavan kommunikoida koko maailman kanssa, pääsääntöisesti englanniksi. Yhteenkuuluvuus ei rajoittunut pelkästään SoCS-piiriin vaan käsitti myös suuren joukon tietokoneista kiinnostuneita nuoria muualtakin.

”Teini-ikäisenä oli upeaa istua perjantai- ja lauantai-iltaisissa yhdessä samanhenkisten kanssa eikä vain kotona tai norkoilla kävelykadulla”, Simon kertoo.

Yrittäjähenkisen Simon perusti ensimmäisen yrityksensä 16-vuotiaana v. 1999.

”Ohjelmoin Ekoportti-startupin tilaamana ratkaisun verkkokaupoille. Startupin taustalla olivat mm. Chydenius-instituutin tutkijat. Se ei ikinä menestynyt, mutta sen idea oli oikeilla jäljillä. Tarkoituksena oli myydä luomutuotteita netissä ja perustaa kimpakäyttöpalvelu. Olimme vain liikkeellä kymmenen vuotta liian aikaisin.”

”Sain myöhemmin asiakkaakseni joitain paikallisia yrityksiä. Opin monia asioita, joista on ollut hyötyä.”

Simonin elämään vaikutti ratkaisevasti sähköposti 28.5.1998 eräältä samanikäiseltä,

tietokoneohjelmoinnista kiinnostuneelta pojalta Göteborgista. Pojan nimi oli Julien Aubert, ja hän oli saanut tietää, että ruotsia puhuva poika Suomesta ohjelmoi parhaillaan tietokonepelejä, aivan kuten hänkin.

MITEN KOULUNKÄYNTI sujui, kun Simon vietti niin paljon aikaa luolassa?

Oikein hyvin. Koulu oli Simonille helppoa; matematiikan, fysiikan, kemian ja luonnon-tieteiden arvosanat olivat aina korkeat. Joskus koulu jopa tarjosi liian vähän haasteita: ”Halusin mieluummin rakentaa lentokoneita ja ohjelmoida pelejä.”

Simonin koulutodistuksissa pisti silmään ainoastaan suomi.

”Sandsundissa ihan kaikki puhuivat ruotsia. Myös Pietarsaareissa kaikki, joiden kanssa olin tekemisissä, puhuivat ruotsia. Ja koulussa suomen kielen opetus ei perustunut suomen puhumisen opetteluun, vaan kieliopin pönttämiseen. Minulla ei ollut yhtään motivaatiota siihen.”

Yläasteen jälkeen Simon meni tavallisen lukion sijaan IB-linjalle Vasa övningsskolaan. IB, eli International Baccalaureate, on yliopistoa varten valmistettava koulutus, jossa kaikkia aineita äidinkieltä lukuun ottamatta opiskellaan englanniksi.

”Siellä keskityttiin paljon matematiikkaan ja luonnontieteisiin, mikä sopi minulle loistavasti.”

Suomen kieli oli edelleen poikkeus: ”Kun

minun piti vastata johonkin kysymykseen suomen oppitunnilla, mietin itsekseen: Nyt sanot varmasti väärin, Simon, rikot jotakin sääntöä.”

Opettajakin huomasi sen.

”Kun taivutin kolmannen kerran väärin jonkin suomen kielen sanan, opettaja kysyi: Oletko vähän hidas?”

”Nyt jälkikäteen ajattelen näin: Jos joku olisi kertonut minulle, että saisin unohtaa haaveeni hävittäjälentäjän urasta, jos en oppisi suomea, olisi se varmasti korjannut motivaatio-ongelmani.”

VARUSMIESPALVELUSTA edeltävä kutsunta oli totuuden hetki.

”Selitin, että halusin ilmavoimiin ja hävittäjälentäjäksi. Minua ei otettu tosissaan. Ei, sinä et osaa suomea, joten lähdet Uudenmaan prikaatiin.”

Simon päätyi varusmieskoulutuksessa tulenjohto- ja viestipatterikoulutukseen.

”Eräs rooleista siellä oli tulenjohton etäisyysmittaaja. Jos stereonäkö toimii hyvin, voi stereokiikareilla nähdä, miten kaukana asiat ovat. Sain siitä kokeesta täydet pisteet.”

Simon olisi voinut sanoa haluavansa etäisyysmittaajaksi, jolloin hän olisi suorittanut varusmiespalveluksen kuudessa kuukaudessa.

”Kieltäydyin siitä. Minä halusin upseeriksi.”

Hän pääsi tulenjohto- ja viestilinjan alijupseerikouluun ja sen jälkeen reserviup-

seerikouluun (RUK), jossa hänet koulutettiin tulenjohtajaksi.

Nyt ei ollut vaihtoehtoja. Simon joutui puhumaan suomea, vaikka hän rikkoi kielioppisääntöjä ja kieli meni solmuun.

”Opin RUK:issa kolmen kuukauden aikana enemmän suomea kuin kaikkina kouluvuosinani. Tiesin, että tein kielioppivirheitä, mutta puhuin silti.”

Hänellä oli edessään odottamaton koetelemus:

”Kaikkien oppilaiden piti toimia viikon verran oman patterinsa oppilaspäällikkönä. Pyysin saada sen roolin vasta kurssin loppupäässä, jotta ehtisin harjoitella suomea. Päällikkö oli ymmärtäväinen ja sanoi ’tietenkin’. Mutta kun oppilaspäällikköluettelo ilmestyi seinälle, nimeni oli ensimmäisenä.”

”Kurssin jälkeen päällikkö tunnusti minulle toivoneensa, etten suoriutuisi tehtävästä, jotta hän voisi lähettää minut kotiin heti ensimmäisen viikon jälkeen eikä joutuisi tuhlaamaan aikaa oppilaaseen, joka ei osaa suomea.”

RESERVIUPSEERIKOULUN jälkeen seuraavana oli vuorossa Otaniemen Teknillinen korkeakoulu. Simonia kiinnosti ura kvanttifysiikan tutkijana, mikä edellytti opiskelupaikan saamista teknillisen fysiikan vaativalta koulutuslinjalta.

”Minua ei hyväksytty, joten valitsin sen sijaan tietoliikennelinjan. Huomasin kuitenkin

Simon ei voinut uskoa silmiään: ilmavoimat huu tokauppassi Vinka-koneitaan.

Bild privat

Simon ei ollut unohtanut haavettaan lentäjän urasta. Opiskelukaupungissa sijaitsi Aeroklubben, eräs Ruotsin suurimmista ilmailukerhoista. Simon pääsi ensimmäiselle lentotunnilleen toukokuussa 2004. Kaksi vuotta myöhemmin hänellä oli taskussaan lentolupakirja.

SIMONIN TULEVAISUUDEN suunnitelmat muuttuivat jälleen.

”Lentolupakirjan hankkiminen oli aika kallista, joten ryhdyin tekemään erilaisia töitä opintojen ohella. Vähitellen huomasin, että työtehtävät kiinnostivat minua enemmän kuin yliopiston hidas elämä.”

Hän perusti oman yrityksensä, Looponin, vuonna 2008. Loopon kehittää ja toimittaa IT-järjestelmiä, jotka mittaavat matkailuelinkeinon asiakastytyväisyyttä. Simonin valmistuminen Chalmersista oli silloin kolmen tentin päässä.

Hän kehitti Looponin liiketoimintaa vähitellen ja palkkasi kourallisen työntekijöitä. Kaikkien yrittäjien tapaan hänen elämänsä täytyi työstä, myynnistä, asiakastapaamisista ja jatkuvasti esiin putkahtelevien ongelmien käsittelystä.

Julien puolestaan muutti vuodeksi Roomaan työskennelläkseen YK:n World Food Program -ohjelmalle. Hän tapasi siellä tulevan vaimonsa. Eräänä kauniina päivänä Simon sai kutsun parin häihin Roomaan.

Hääpäivä oli merkittävä sekä Julienille että Simonille; Simon nimittäin ryhtyi hääjuhlista juttuun erään italialaisvieraan, Teresan, kanssa. He kävivät seuraavana päivänä Roomassa treffeillä, toukokuussa 2010, minkä jälkeen Simon oli myytyä miestä.

Vastarakastunut pari kokeili ensin asuamista Roomassa, mutta kaupunki oli liian sotkuinen. Seuraava pysäkki oli Göteborg – ei

niin mieluisa italialaiselle, joka oli tottunut näkemään auringon joka päivä”. Lopulta he valitsivat Barcelonan.

Kumpikaan heistä ei ole työnsä puolesta sidottu tiettyyn paikkaan. Teresa työskentelee kansainvälisesti taloustieteen tutkijana. Simonin toimisto sijaitsee siellä, missä hänkin.

SYYSKUSSA 2018 Simonista tuli isä. Se haastoi hänen 24/7-elämänsä toimitusjohtajana ja yrityskehittäjänä.

”Huomasin, ettei yrittäjyys ja vanhemmuus onnistu samanaikaisesti. Halusin aikaa ollakseni vain isä.”

Yrittäjyyden ensimmäisestä päivästä lähtien Simonilla oli ollut tavoitteena jossain vaiheessa myydä yrityksensä: ”Se kiteytyy yrittäjyyteen. Sitä haluaa perustaa ja rakentaa jotain ja sitten myydä sen pois.”

Australialaiskonserni osti Looponin loppuvuodesta 2019, juuri ennen pandemiaa. Simon jatkoi yrityksessä työntekijänä.

Pandemia käänsi pian kaiken pääläelle. Matkailuala ajautui eksistentiaaliseen kriisiin, alan yrityksiä meni konkurssiin. Loopon oli pandemiavuosina konsernin ainoa voittoa tuottava osa, mutta lopulta australialaisomistajat joutuivat siirtymään uusille liiketoiminta-alueille.

”Päätimme yhdessä yrittää myydä Looponin jälleen kerran. Yritys sai vuodenvaihteessa 2022/2023 uuden omistajan, ruotsalaisen SAYP Groupin.”

Simon on vieläkin Looponin toimitusjohtaja, ilman omistusosuutta yrityksessä. Tällä hetkellä Looponilla menee paremmin kuin koskaan.

PALATAAN TAKAISIN Simonin unelmaan eli lentämiseen. Vaikka hänestä ei tullutkaan

Gun-Marie Wiis

Simon kädessään todiste lentokoneen hyväksymisestä lentokäyttöön. Pian sen jälkeen hän lähtee Kauhavan lentokentältä ensilennoilleen.

hävittäjälentäjää, ehkä hän voisi lentää muitakin kuin tavallisia pienkoneita?

Simon kuvailee itseään isänmaalliseksi. Hän kertoo kuuntelevansa aina tasavallan presidentin uudenvuodenpuheen ja osallistuvansa kaikkiin kertausharjoituksiin, joihin hänet kutsutaan, vaikka ne ovat vapaaehtoisia ulkomailla asuville. Koska puolustusvoimien säännöt eivät salli matkakorvauksia Barcelonasta ja takaisin, hän maksaa matkat itse.

Simon muistaa erityisen hyvin vuoden 2014 harjoituksen, kun hän oli hälytysvalmiudessa Suomen ”NATO Response Force” joukoissa (Partnership for Peace -yhteistyöohjelmassa).

”Venäjä miehitti Krimin samaan aikaan ja muistutti meitä siitä, miten tärkeää Suomessa on tehdä yhteistyötä muiden länsimaiden kanssa.”

Seuraavana vuonna Simon – nyt ylennetty luutnantiksi – osallistui kaksiviikkoiseen harjoitukseen Suomen, Ruotsin ja Puolan joukkojen sekä Yhdysvaltojen merijalkaväen kanssa.

”Vietimme viikon amerikkalaisten USS San Antonio -maihinnousualuksella ja vierailimme myös brittien HMS Ocean -helikopterialuksella. Se kutkutti lentokiinnostustani suuresti.”

SIMON LIITTYI Barcelonassa paikalliseen ilmailukerhoon, mutta hänellä ei ollut juurikaan aikaa lentämiseen. Viime vuonna hänen korviinsa kantautui mielenkiintoinen uutinen.

”Suomen ilmavoimat oli myymässä viimeisiä Vinka-koulutuskoneita. Se on klassinen lentokone, lajissaan maailman parhaita. Valmet rakensi niitä 30 kappaletta.”

Simon osti huutokaupan viimeisen koneen, rakennettu vuonna 1982, hänen syntymävuonnaan.

”Se oli todellakin unelmieni täyttymys. Vinka on hyvin erityinen lentokone, täysin mekaaninen ja analoginen [lukuun ottamatta myöhemmin asennettua GPS-laitteistoa]. Sen ohjaimet ovat hyvin herkät, erityisesti rakennettu taitolentoa varten.”

Lentokonekauppa viimeisteltiin lokakuussa 2022, ja Simonin Vinka lensi samana päivänä ilmavoimien Tikkakosken hangaarista Kauhavan lentokentälle, jossa ilmavoimien koulutusyksikkö sijaitsi v. 2014 asti.

KULUNEENA KESÄNÄ Simonin tarinassa on alkanut uusi luku. Hänen lentokoneensa, jonka huolsi paikallinen Vintageplanes Oy, sai perusteellisen tarkastuksen jälkeen toimiluvan toukokuun lopussa. Vielä viime hetkellä ilmaantui odottamaton este.

”Huomasin päivää ennen kuin Trafico-

Kasper Dalkarl

Unelmien täyttymys. Simon oman lentokoneensa vieressä oikeassa lentopuvussa, selänsään jopa laskuvarjo.

min piti tarkistaa lentokone, että olimme unohtaneet merkitä koneeseen rekisteritunnuksen. Pietarsaarelainen Graphics ratkaisi asian 15 minuutissa. Jälleen yksi esimerkki paikallisen yrityksen hienosta palvelusta!”

Ensilento vanhan hävittäjälentäjän seurassa rajoittui korkeudeltaan yhteen metriin voimakkaan sivutuulen takia.

”Mutta kone toimi täydellisesti. Lensin sillä kaksi päivää myöhemmin Kruunupyyn lentokentälle, ja kesällä olen ehtinyt nauttia monista upeista lennoista.”

Eräs toinenkin unelma toteutui täysin odottamatta elokuisena viikonloppuna.

”Minua pyydettiin osallistumaan Vinkani kanssa lentonäytökseen Kauhavalla, jossa sain yöpyä hävittäjälentäjien vanhassa koulutuslaitoksessa. 20 vuotta hävittäjälentäjän unelmani murskaantumisen jälkeen pääsin viimeinkin kokemaan ympäristön, jossa olisin voinut kouluttautua taistelulentäjäksi.”

Simon säilyttää lentokonettaan Suomessa

erinäisistä käytännön syistä sen sijaan, että lentäisi sen Barcelonaan. Hän odottaa hartaasti seuraavaa seikkailuaan: taitolennolle omistautumista.

Sellinen vaatii lentolupakirjaan kytkeytyvää pätevyyttä ja edellyttää kurssin suorittamista. Simon on jo suorittanut kurssin Barcelonassa, mutta muuttuneen lainsäädännön takia hän toivoo, että Suomessa järjestetään tulevana kesänä uusi koulutusmahdollisuus.

Lopuksi esimerkki kielteneppimisestä. Simonin ja Teresan pian viisivuotias Roberto-poika puhuu tänä päivänä sujuvasti viittä kieltä: ruotsia isän ja italiaa äidin kanssa, englantia perhekielenä, katalaania kavereiden kanssa Barcelonassa ja espanjaa, joka on kaupungin toinen kieli.

Se tarkoittaa, että Roberto on perheen kielitaitoisin jäsen, vaikka hän ei ole pöntännyt yhtäkään kielioppisääntöä.

SVENOLOF KARLSSON

Eeva Lehtimäki on MTV3:n yhteiskuntatoimituksen päällikkö.

Eeva nauttii poliittisen journalismin pyörteistä

MTV3 siirtyi vuoden alussa uuteen Pöllölaakso-toimipisteeseen Helsingin Vallilaan. Eeva Lehtimäki esittelee uutta studiota, josta lähetetään mm. aamuohjelma ja uutiset.

Eeva Lehtimäki

Kuka: Toimittaja, joka on v. 2019 lähtien työskennellyt MTV3:n yhteiskuntatoimituksen päällikkönä. Asuu Helsingissä miehensä, graafikko ja kuvittaja Vesa Lehtimäen kanssa. Pariskunnan poika on vastikään muuttanut opiskelija-asuntoon.

Tausta: Kasvanut Ylivieskassa, tyttönimeltään Mikkonen. Opiskellut valtiotieteitä, maisterin tutkinto Jyväskylän yliopistosta.

Tykkää: Nauttii vapaapäivistä, käy lenkeillä perheen Martti-borderterrierin kanssa ja katselee elokuvia – perheen yhteinen kiinnostus. Kellarissa on itse rakennettu kotiteatteri. Teininä aktiivinen yleisurheilija, joka kilpaili opiskeluaikoina mm. SM-tason joukkuevoimistelussa edustaen Jyväskylän Naisvoimistelijoita.

Tällä hetkellä: Juontanut monia ajankohtais- ja vaaliohjelmaa MTV3:lla ja tätä kautta tullut tutuksi tv-kasvoksi useille suomalaisille.

Miltä ensi viikon presidenttijuuttu näyttää, onko kaikki valmiista?”

Eeva Lehtimäki toimituksineen on myrskyisten eduskuntavaalien jälkimainingeissa hitaasti muuttamassa kurssia kohti tulevia presidentinvaaleja.

Uusi hallitus tarjoaa vielä otsikoita, mutta seuraavat vaalit ovat kaikkien huulilla viimeistään vuodenvaihteen jälkeen. Pöllölaakson käytävillä – MTV3:n uudessa lippulaivassa Pohjois-Helsingin Vallilassa – mainitaan Mika Aaltola, Olli Rehn ja Alexander Stubb. Eeva Lehtimäki pitää kirjaa ehdokkaista, jotta hän voi suunnitella haastattelut ja ehtiä ensimmäisenä kertomaan uutiset.

Huomonta Suomi -aamuohjelma on juuri päättynyt, ja kollega ja juontaja Jesse Kamras ehtii vaihtaa muutaman sanan pomonsa kanssa. Katseet ovat jatkuvasti tulevaisuudessa, seuraavassa lähetyksessä. Seuraavassa uutisessa.

”Presidentinvaalit ovat parhaat. Ne kiinnostavat koko väestöä tavalla, jolle mikään muu ei vedä vertoja.”

EEVA LEHTIMÄKI on toimittaja, jolla on yli 20 vuoden kokemus tv-journalismista. Juuri hän johtaa usein vaalikeskusteluja sekä tekee merkittävimmät haastattelut ja ajankohtaisohjelmat. Hän on ollut MTV3:n politiikka- ja yhteiskuntatoimituksen päällikkönä muutaman vuoden.

Eevalla on kahdeksan toimittajan tiimi, jonka kanssa hän seuraa kotimaista ja maailmanlaajuisia politiikkaa ja taloutta – tehtävä, joka on viime vuosina ollut erityisen haastava. Kun hän aloitti päällikkönä, Antti Rinne oli juuri eronnut, minkä jälkeen suuret uutistapahtumat ovat seuranneet toisiaan.

”Riippumatta siitä, miten stressaavaa työ on, tunnen olevani täällä kotona. En ikinä kyllästy siihen tunteeseen ja sykkeeseen, kun jotain suurta on meneillään.”

Sen sijaan Eeva huomaa väsyvänsä yhä useammin somessa ja eri keskustelufoorumeilla käytäviin väittelyihin – ja itse asiassa sulkee ne kokonaan.

”Olemme saavuttaneet pisteen, jossa nimettömillä foorumeilla on ok sanoa mitä vain. Asioita, joita ei ikinä sanoisi kasvotusten. Joskus, kun luen minulle saapuneita kommentteja, tunnen oloni

niin väsyneeksi. On täysin sallittua huomauttaa asiavirheistä tai antaa rakentavaa kritiikkiä, mutta valtaosa on kuraa.”

TV-ruudussa esiintyminen tekee Eevasta kohteen kaikenlaisille kiusanhengille. Asiaa ei helpota se, että hän on myös nainen, terävä ja pätevä.

EEVA LEHTIMÄKI on aina ollut kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista. Historiasta ja äidinkielestä pitänyt oppilas tiesi jo lukioaikoina Ylivieskassa, että hän halusi työskennellä aiheen parissa. Opiskellessaan Jyväskylässä Eeva loi perustan, joka on hänen mukaansa kaiken A ja O, jos haluaa työskennellä toimittajana.

”Laaja yleissivistys, hyvä tietämys yhteiskunnan toiminnasta ja mahdollisimman monta kieltä – se on usein neuvoni opiskelijoille.”

Kesätyö kansallisessa uutistoi- mistossa tarkoittaa, että henkilö heitetään heti syvään päätyyn. Kun vakituiset journalistit ovat lomalla, sijaiset saavat hoitaakseen kaiken presidenttien vierailuista Naton huippukokouksiin.

”Olin kesällä itse asiassa valmiustilassa täysin eri lailla kuin

aiemmin ja valmiina astumaan peliin, jos hallitus olisi kaatunut. Vaalikampanjat olivat kovat, mutta kukaan ei olisi voinut uskoa, että jälkimainingit muodostuivat näin hankaliksi.”

EEVA ON SYNTYNUT Pohjois-Pohjanmaan Vaalassa, mutta isän työpaikka valtion rautateillä vei perheen Ylivieskaan Eevan ollessa lapsi. Hän kasvoi ja kävi koulua Ylivieskassa, ja hän puhuu lämpimästi turvallisesta lapsuudestaan pienessä yhteisössä, jossa kaikki tunsivat toisensa – hyvässä ja pahassa. Hän oli aktiivinen yleisurheilija ja voimistelija, mutta myös musiikki veti häntä puoleensa.

”Mikään ei ollut parempaa kuin ahtautua autoon ja ajaa Nivalan Tuiskulaan. Se oli 1980-luvulla merkittävä paikka, kaikki suuret kotimaiset bändit esiintyivät Nivalassa.”

Kun Eeva aloitti opinnot Jyväskylässä, hänen isänsä sai rautateillä uuden työpaikan ja vanhemmat muuttivat pois. Myös hänen siskonsa ja lähimmät ystävänsä asuvat nykyisin muualla, minkä takia side kotikaupunkiin ei enää ole yhtä vahva.

Ylivieskalla on silti Eevan sydämessä erityinen paikka. Ja vanho-

jen luokkalaisten joukossa hän on nyt tv-julkkis, minkä Eeva huomasi luokkakokouksessa jokunen vuosi sitten.

”En pidä itseäni julkiksena. Taivoitteeni ei ole ikinä ollut päästä esille, journalismi on aina ollut minulle tärkeintä.”

Eeva viihtyy parhaiten vaalien ja suurten, suorana lähetettävien tv-väittelyiden parissa. Silloin hänen kokemuksestaan on hyötyä. Vaikka käsikirjoitus olisi äärettömän yksityiskohtainen, suorassa lähetyksessä voi tapahtua mitä vain. Puheenjohtajan täytyy alati olla valmiina ohjaamaan lähetystä tiettyyn suuntaan.

”Paras ominaisuuteni on uskaltaa ja osata kuunnella ja reagoida.”

Kameran edessä esiintyminen tuli luonnostaan. Eeva Lehtimäki nauttii kirjoittamisesta, mutta ääni ja kuva kiinnostivat häntä jo opiskeluaikoina. Hän oli aktiivinen oppilaskuntansa radiokanavalla – ja lähetyksissä kuultiinkin usein häntä ja opiskelutoveri Arto Nybergiä. Vähitellen Eeva ryhtyi tekemään juttuja paikallisradioon, ja yhden Ylellä vietetyn kesän jälkeen hän jäi sille tielle.

EEVA LEHTIMÄKI on vakuuttunut journalismin tulevaisuudesta. Pandemian aikana ja Ukrainan sodan puhjettua yhä useammat kerääntyivät kuuntelemaan perinteisiä uutislähetyksiä. Kyseessä on ilmiö, jonka MTV3 ja muutkin tiedotusvälineet ovat panneet merkille. Haasteena on säilyttää yleisön mielenkiinto.

”Siinä on pitkälti kyse paketoimisesta. Enää pelkkä raportointi ei riitä, vaan täytyy pikemminkin selittää ja analysoida päivän tärkeimpiä uutistapahtumia. Vastata kysymykseen ”miksi”. Esimerkiksi Viiden jälkeen -ilta-päiväohjelma ja Uutisextra-lauantai-lähetykset puhuttelevat tällä hetkellä yleisöämme.”

Lehtimäen perheessä päivän sanomalehti on aina aamiaispöydässä eikä tv-uutisia jätetä välistä, mutta samalla Eeva on nähnyt, miten mediatottumukset muuttuvat nopeammin kuin analyytikot pystyvät ennustamaan.

”Nyky päivän jatkuvassa tietovirrassa meillä toimittajilla on entistä suurempi vastuu selvittää, mikä on totta. Samalla se kannustaa meitä yhä parempaan, jotta voimme saavuttaa yleisöämme.”

SONJA FINHOLM

Eeva Lehtimäki...

...päällikkönä olemisesta: Tämä on minulle uusi rooli ja yritän mahdollistaa siihen mahdollisimman paljon journalismia kaiken hallinnollisen työn ohella. Tärkein tehtäväni on luoda tiimilleni edellytyksiä tehdä mahdollisimman hyvää työtä. Uskon selkeään johtajuuteen ja vaadin, että kollegani ovat perillä asioista ja valmistautuvat huolellisesti.

...Suomen yhteiskunnallisesta ilmapiiristä: Se on juuri nyt kova, mutta samalla uskon, että on tärkeää juurta jaksain pestä likapyykki ja tuulettaa kaikkia mielipiteitä. Muuten emme voi jatkaa eteenpäin.

...ikimuistoista haastattelusta: Sain tilaisuuden haastatella presidentti Sauli Niinistöä aiemmin kesällä, kun hän antoi lausunnon hallituksesta ja rasismihuista. Se oli mielestäni tärkeä haastattelu, jossa oli selkeä sanoma siitä, että meidän täytyy huolehtia kansainvälisestä maineestamme. Lisäksi meillä oli poikkeuksellisesti runsaasti aikaa haastatella varten.

...omasta tulevaisuudesta: Olen iloinen palattuani uutisjournalismin pariin. Lyhyt jakso markkinointitoimistossa ja oman konsulttiyritykseni pyörittäminen saivat minut huomaamaan, miten paljon ikävöin uutissykettä. Kun MTV3 soitti ja tarjosi minulle päällikön työtä, olin heti valmis palaamaan. Tämä on minulle myös amatillinen haaste, sillä en ole ikinä ennen ollut päällikkönä.

* Kun valtakunnalliset journalistipalkinnon jaettiin vuonna 2021, Eeva Lehtimäki oli ehdolla Vuoden journalistiseksi pomoksi. Perustelujen mukaan harvat journalistit ovat hyviä pomoja – ja päinvastoin – mutta tuomaristo totesi, että Eeva on saanut hyvää palautetta molemmissa rooleissa: ”Eevalla on klassinen uutisunenä ja hän on innoissaan, kun hänen alaisensa onnistuvat.”

Yhtenä miessä pappilhan

– miehiä ja naisia murre-sanakirjassa

KUM MINÄ
SAISIH HILJA
APUMIEHEKSENI
TUPAA PESEMÄÄ.

EPATTO SE ON MINUNNI AKKA,
EI OSSAA KUTUVA SUKKA
EI LAPASTA, MUTTA SUUTAAN
SE OSSAA SOETTA.

Kuvitukset Terese Bast

Murresanoja:

entrata

= muuttaa, parannella
Me isännän kans vähä entrathin niitä torpin kontrahikirjoja. (Kaustinen)

floosuta

= juoruaamisesta
Akat rustas klihtookökan (= järjestivät lihtaustalkoot), jotta saavat siälä oikeen floosuta. (Laihia)

fräkätä

= tulen käsittelymisestä, tupakan polttamisesta
Kaiken aammua tua äijä fräkää tuan piipun kans, menis nyj jo talhin (= talliin) tuasta. (Vähäkylä)

ilmapuuro

= vatattu marjapuuro, vispipuuro
Emäntä keitti vaelle ilmapuuroa. (Alavus)

kahta kättä heittäen

= ilman viemisiä
Emännillä on aina viemisiä pito- tai talkootaloon, toisin kuin isännillä: Aina menhäm pussi käres emännät, isännät menöö kahta kättä heittäen. (Alahärmä)

laatu

= kunnan, kelpo
On se laatu ukko, tuo mejär rovasti. (Oulainen)

Vuosittain laajeneva Suomen murteiden sanakirja on puhuttua kansankieltä kuvaava suurteos. Se tarjoaa runsaasti puheesta poimittuja esimerkkejä, jotka valottavat sanakirjan pääsisällön eli murteiden sanaston, äänne- ja rakenneominaisuuksien ohella vuosikymmenten takaista maalaiselämää ja sitä, miten maaseudulla tuolloin eläneet ihmiset maailmaa hahmottivat. Nykyaikana sanakirjaa tutkaillessaan saa sukeltaa menneen ajan käsityksiin ja asenteisiin ja huomata, että maailma on ainakin joiltain osin muuttunut.

Miesvalta sanakirjan esimerkeissä

Mies on sanakirjassa enemmän esillä kuin nainen: miehet mainitaan useammassa artikkelissa. Myös yhdyssanojen määrä on kuvaava. Mies-loppuisia yhdyssanoja on tällä hetkellä sanakirjassa yli seitsemänsataa. Sen sijaan yhdyssanoja, joiden jälkiosa on nainen, on alle kaksikymmentä.

Miehen ylivaltaa sanastossa voi osaksi selittää sillä, että mies-sanana käytötavat ovat olleet moninaisemmat kuin naisen-sanana. Monet tekijännimet on muodostettu -mies-loppuisina, vaikka niissä ei välttämättä viitata mieheen ollenkaan vaan ihmiseen yleensä. Pellolla on haravoomamiehiä (haravoiijia), ja villaa käsittelevät karstuumiehet (karstaajat).

Anna Ryödi on kotoisin Etelä-Pohjanmaalta, Kauhajoelta. Hän on kiinnostunut murteista ja kansanperinteistä.

On kökkämiehiä, hevostmiehiä ja laskumiehiä. Lasten piiloleikissä etsijä on hakumies. Naisen mainitaan olevan taitavia käpymiehiä (verkonkutojia) tai merimiehiä (soutajia). Kum minä saisi Hilja apumiehekseni tupaa pesemää, toivottiin Perhossa.

Yleiskielestäkin tuttuja ovat kiteytyneet ilmaukset, joissa mies viittaa ihmiseen yleensä. Sellaisia on taltioitu esimerkiksi Laihialta: Meinasima saarav viinapuarista halstoupin (= puolen litran pullon) miäheen, Kaustiselta: Niinpä sitte yhtenä miessä menthinki pappilhan samalla reissulla, Nurmosta: Min en oon nyk kulukenum miäsmuisthon Koskelankyläs, Ullavasta: Se tuo sisustauti vie miehen kehenoks ja Alavudelta: Ei joka miähestä oo hevoosenkengittäjäksi, ei hetikään, ei läheskään.

Joskus mies-sanana on voitu tähän tapaan käyttää eläimistäkin, kuten Saloisissa, jossa on kerrottu, miten hylje luulee ajopuulla lähestyvää miestä jäälohkareeksi ja sitte puottaa päänsä alas ja makkaa huoltonna miessä. Himangalla ampiaisia on hävitetty palavalla tuohiskäppyrällä: siihen ne antaa (= pistävät) niim palijo ko miehestä lähtee. Isossakyrössä on ollut kissa kotomiähenä.

Miehestä ja naisesta käytetyt nimitykset

Miehiin viitataan murre-sanakirjassa useimmin juuri mies-sanalla. Muita etelä- ja keskipohjalaismurteissa miehestä käytettäviä sanoja ovat

tiettyyn asemaan viittaava isäntä ja etenkin Etelä-Pohjanmaalla vanhemmasta tai jollain tavoin epämiellyttävästä miehestä äijä. Ukko-sanana esiintyy harvakseltaan. Aviomies-sanasta ei ole tietoja.

Myöskään vaimo-sanana ei juuri käytetä pohjalaismurteissa. Aikuiset, naimisissa olevat naiset ovat akkoja, emäntiä tai ämmiä. Ämmät ovat etenkin keskipohjalaisissa murteissa vanhoja naisia, kun taas Etelä-Pohjanmaalla ämmillä voidaan viitata nuorempiinkin naisiin. Sävy saattaa joskus olla halventava. Akka-sana puolestaan on pohjalaismurteissa neutraali, joskus positiivinenkin sävyllään, kuten Alahärmässä: Kyllä se siitä aimoona akan saa.

Valtaosassa sellaisista murre-esimerkeistä, joissa yksittäiseen naiseen viitataan sanalla nainen, sävy on paheksuva. Esimerkiksi Ylihärmässä on sanottu: Se nainen on sellaanen ketales, ei se palijom piittaa huushollistansa eikä muustakaa.

Yhtäläisyyksiä ja eroja

Kun tarkastelee niitä sanakirjan esimerkkejä, joissa mainitaan mies tai nainen, huomaa, että toisinaan molemmat esiintyvät samantapaisissa yhteyksissä. Esimerkiksi ulkonäkönsä, olemuksensa ja liikkumisensa sekä luonteenominaisuuksiensa luonnehdinnasta ja kommentoinnista ovat saaneet osansa yhtäläillä miehet kuin naisetkin.

Entisajan maatalousyhteiskunnassa elävillä ihmisillä on ollut niukasti vapaa-aikaa ja keskeistä elämässä on ollut työ. Viittauksia työntekoon onkin sanakirjassa paljon, ja sekä

miehistä että naisista puhuttaessa näkyvä kädentaitojen ja ahkeruuden sekä hyvän taloudenpidon arvostus. Työt on jaoteltu miesten ja naisten töihin. Karkeasti ottaen naiset ovat hoitaneet kodin, karjan ja puutarhan, kun taas miehille ovat jääneet maanviljelys ja metsätyöt sekä tuon ajan kulkupelistä, hevosesta, huolehtiminen.

Jotkin piirteet näyttävät olevan sukupuoli-kohtaisia ja painottuvan joko miehiä tai naisia koskevissa esimerkeissä. Miesten puheenlaajoista ei juuri ole mainintoja, mutta juoruilu ja nalkuttaminen ovat usein aiheena naisista puhuttaessa. Kun akat sai kaffetkupin — — rupes kieli laulamahan, on Kurikassa sanottu. Kärämäellä taas on tuskailtu pahasuista vaimoa: Epatto (= kelvoton) se on minunni akka, ei ossaa kutuva sukkaa ei lapasta, mutta suutaan se ossaa soetta.

Naisten lörrötellemiselle ja juoruilulle on valtava määrä synonyymejä, kuten häpöttää, hölsätä, hörhöttää, hohaata, fluiteerata, flätätä, flätsätä, flösöttää, häplättää, hölöpöttää, kipattaa, klipottaa, kuiruttaa tai larvuta.

Murreaineistosta hahmottuu myös aihepiirejä, joissa esillä ovat voittopuolisesti miehet: raskaiden töiden lisäksi ainakin juopottelu ja tappelu. Esimerkiksi Himangalla on kuvattu miesten joulunaikaista juopottelua: Nehän tuomahan päivältä jo vanhat miehep pani olokeja (lattialle), ja siellä mässättih juovuspääsähä, juovuksissa. Teuvalla on arveltu, että ei suukovust oo vallankaa miästen, niiren on reherintä tarttua haturoihin (= käydä kimp-puun) ja kattua kuka jotaki on.

Erot arvostuksessa

Mitä nauramista sulla on ko oot akkaihimine? on Himangalla kysytty. Sitä on sietänytkin kysyä. Sukupuolten arvostus on ollut vielä kaukana yhtäläisestä. Naisen työt ovat miehen näkökulmasta voineet näyttäytyä vähäpätöisinä, kuten Laihialla: Naiset meillä krökkyää kryptimaata, ei me miähet sellashin, meillon kyllä toisikin tekemistä.

Palkkauksen tasa-arvosta ei myöskään ole voinut puhua. Nurmossa miesten päiväpalkasta todetaan, että olihan se nyv vähä korkijee kun akkaan. Myöskään perijöinä tai omistajina naiset eivät ole päässeet tasoihin miesten kanssa. Talojen omistajina murre-esimerkeissä loistavat miehet, ja esimerkiksi Kuortaneella naisen perinnöstä on sanottu: Akan perintiä ei kestä ku Tuamahan päivästä juhlahan, jouluun.

ANNA RYÖDI

KAIKEN AAMMUA TUA ÄIJÄ
FRÄKÄÄ TUAN PIIPUN KANS,
MENIS NYJJO TALHIN TUASTA.

paikallista voimaa

Mikael Peldan voi GPS-laitteen avulla tarkistaa, vastaako suunnittelu todellisuutta.

Maasto on Mikaelille tuttu

Eva-Stina Kjellman

PIETARSAAREN Kruununtien varrella on pitkä rivi puukeppejä, joissa on keltaiset merkinnät. Hie-man kauempana Herrforsin asentajat ovat eristäneet alueen, jossa kaivinkone on täydessä vauhdissa.

”Rakennamme täällä uutta rengassyöttöä 20 kilovoltin linjaa pitkin. Kaivamme ilmajohdot maahan ja samalla nykyaikaistamme valaistuk-

väliajoin tarkistamassa, että kaikki sujuu suunnitelmien mukaan – joskus todellisuus ei nimittäin näytä samalta kuin kartalla. Esimerkiksi täällä on kalliota juuri siellä, minne on piirretty tie.

”Se tie ei todennäköisesti toteudu, joten vedämme linjan vähän kauempana sijaitsevaa polkua pitkin, mikä on huomattavasti helpompaa kuin ryhtyä räjäytshommiin. Mutta kuten kuulet, myös tässäkin on kalliota”, hän sanoo kaivinkoneurakoitsijan varten.

Mikael Peldan vastaa siis tällaisesta suunnittelusta ja huolehtii siitä, että työt etenevät maastossa mahdollisimman sujuvasti. Hänen rooliinsa kuuluu myös yhteydenpito maanomistajiin ja sopimusten solmiminen heidän kanssaan. Hän

tiedottaa kaikkia osapuolia ennen kuin asentajat ryhtyvät hommiin.

”Useimmat ovat iloisia, kun kuulevat meistä, sillä yleensä kyseessä on jonkinlainen parannustoimenpide. Mutta maa-asiat voivat myös olla joillekin herkkä ja riitoja aiheuttava aihe. Pääsemme kuitenkin yleensä yhteisymmärrykseen.”

SUUNNITTELU on tänä päivänä täysin digitaalista. Mikael Peldan kuitenkin muistaa ajan, jolloin käytettiin pitkiä mittanauhoja, kirjattiin yksittäisiä koordinaatteja ja piirrettiin paperikarttaan merkintöjä.

”Nyt minulla on kaikki tiedot täällä”, hän kertoo nostaessaan autosta GPS-laitteen – samantyyppisen mittausvälineen, jota muun muassa maanmittarit käyttävät.

Mikael voi laitteen avulla tutkia

erilaisia karttoja, suunnitelmia ja satelliittikuvia sekä tarkistaa tonttirajat ja kiinteistötunnukset. Kun suunnittelijat ovat tehneet osansa, Mikaelin tehtävänä on tutkia, onko suunnitelma toteutettavissa.

”Vietän suunnilleen puolet ajasta toimistossa ja puolet maastossa. Pidän ulkona työskentelystä, mutta vaihtelu kuitenkin virkistää, sillä työskentelin monta vuotta linja-asentajana. Talvisin on enemmän suunnittelua, joten silloin tulee istuttua useita tunteja tietokoneen edessä.”

VAHVAVIRTA on aina ollut Mikael Peldanin juttu. Hän hakeutui peruskoulun jälkeen ammattikoulun sähkölinjalle, mistä lähtien hän on ollut alalle uskollinen; ensin silloisessa Pietarsaaren Energiailaitoksessa ja myöhemmin Herrforsissa. ”Työskentelin linja-asentajana 29 vuotta, mutta sain neljä vuotta sitten mahdollisuuden siirtyä maastosuunnittelijaksi. Pidän työstäni, se on hieno yhdistelmä vastuullista vapautta.”

SONJA FINHOLM

Mikael Peldan

- Herrfors Verkon maastosuunnittelija.

- Pietarsaarelainen, asuu talossa Hällanissa.

- Vaimo asuu Ahvenanmaalla, jossa Mikael viettää osan vapaa-ajastaan.

- Pitää jalkapallosta ja on tuttu näky Jaron otteluissa. Nauttii luonnossa retkeilystä ja kalastamisesta, mieluiten verkolla. ”Kalastan kuitenkin yhä harvemmin, sillä en pidä siitä, kun hylkeet tuhoavat pyydykset.”

virtaset

sen. Lisäksi tänne asennetaan uusi muuntaja.”

Näin kertoo maastosuunnittelija Mikael Peldan, jonka vastuualueeseen kuuluvat Pietarsaari, Maksamaa ja Oravainen.

Mikael käy työmaalla tasaisin

Kun Pietarsaari kieltäytyi kaikkien aikojen kaupasta

TASAN 100 VUOTTA sitten, kesällä 1923, Pietarsaaren kaupunginvaltuuston eteen tuotiin käsiteltäväksi eräs asia. Valtuuston piti päättää, ostaisiko kaupunki hyvin valmistellun vesivoimahankkeen, joka sijaitsi Björkforsissa Lappforsin Ähtävänjoella.

Vesivoimalaitos voisi myös lasku-

saaren tarvitseman sähkön kahdella 325 kilowatin aggregaattilla. Hanke oli noussut ennenkin esille, mutta Pietarsaaren päätöksentekijät olivat joka kerta epäroineet.

Vastustajat esittivät, että Björkfors oli hyvin kaukana kaupungista, yli 30 km päässä, ja peräänkuuluttivat halvempia vaihtoehtoja. Ääniä annettiin 12 vastaan, 7 puolesta ja

4 tyhjää, minkä myötä hanke hylättiin. Valtuusto päätti panostaa Pietarsaaren sähkölaitoksen dieselmoottoriin.

Sen sijaan teerijärveläiset Alböckin veljekset ostivat Björkfors-hankkeen. Vuonna 1931 avattu Björkforsin vesivoimalaitos oli suuri menestys ja sai pian lempinimen ”Pohjanmaan Imatra”.

Työskenneltyään talossa yli 40 vuotta Siv Granqvistillä on nyt aikaa omistautua kiinnostuksen kohteilleen.

Siv nauttii kiireettömästä elämästä

Se, mitä Siv Granqvist ei Herrforsista tiedä, on tuskin tiedon arvoista. Hän on 40-vuotisen uransa aikana nähnyt pienen sähköyhtiön kehittyvän suureksi konserniksi.

Siv Granqvist

Kuka: Syntynyt, kasvanut ja asuu vanhalla kotitalollaan Kruunupyyn Norrbyssä.

Perhe: Puoliso ja kaksi lasta perheineen. Kuusi lastenlasta, joiden kanssa hän viettää mielellään aikaa ja kyyditsee heitä erilaisiin harrastuksiin.

Tykkää: Lukemisesta, matkailusta ja kielitaitojen ylläpitämisestä. Puhuu suomea, ruotsia ja englantia sekä tekee itsensä ymmärretyksi saksalla ja ranskalla. Kreikan kielikurssin jälkeen myös kreikan tärkeimmät lauseet ovat muistissa.

Tällä hetkellä: Jäi kesällä eläkkeelle luotuaan uran Herrforsin johdon sihteerinä, Executive Assistant.

SIV GRANQVIST valmistui ylioppilasmerkonomiksi ulkomaankaupan linjalta 1980-luvun alussa ja uskoi päätyvänsä työskentelemään suurten, kansainvälisten yritysten kanssa.

”Lähimmäksi vientiä olen kuitenkin päässyt myymällä sähköä Teerijärvelle”, hän nauraa.

Hymy ei ole koskaan kaukana Sivin huulilta. Sivin sosiaaliset taidot ovat vieneet hänet paikkoihin, joihin harvat ovat päässeet. Hänen on yhtä helppo rupatella huolettomasti energiayhtiöiden johtajien kanssa kuin hankkia uusia ystäviä lomareissuilta. Siv on saanut taksikuskilta kutsun intialaisiin häihin ja istuttanut rauhanpuita yhdessä nuorten aktivistien kanssa Balilla.

”Mutta minusta on aivan yhtä mukavaa istua jäällä Härjedalenin vuoristokylän edessä ja tuijottaa pilkkireikää kesämökillä Kruunupyssä.”

SIV GRANQVISTIN URA paikallisessa Herrfors-sähköyhtiössä Kolpissa sai alkunsa, kun silloinen johtaja Sven Sohlström tarvitsi konttoristia. Yhtiöllä oli silloin, 1980-luvun alussa, kymmenisen työntekijää ja muutama tuhat asiakasta. Siv kirjoitti pöytäkirjoja sekä huolehti puhelinvaihteesta ja erilaisista toimistotehtävistä – periaatteessa siis samoja

työtä, joita hän teki eläköitymiseensä asti.

Viime vuosien lähtötilanne on kuitenkin ollut täysin erilainen.

”On ollut valtavan jännittävää seurata yhtiön ja alan kehitystä. Olen saanut olla mukana oikealla oppimis- ja kehittymismatkalla.”

Viime aikoina hän on pitänyt huolen Katternö-ryhmän viidestä eri yhtiöstä ja konsernista. Kollegoiden ja asiakkaiden määrä on kymmenkertainen, ja monista hänen työtehtävistään on muodostunut omia osastoja – kuten asiakaspalvelusta, laskutuksesta, sähkötaseen tasapainotamisesta ja markkinoinnista.

Lisäksi Siv on järjestänyt henkilöistöpäiviä, jatkokoulutuksia ja kursseja sekä koordinoitunut hallituksen kokouksia ja matkoja.

”Työt ovat vaihdelleet, mutta oikeastaan tehtävänäni on aina ollut auttaa kollegoitani tekemään hyvää työtä ja oikeita päätöksiä.”

Kun myrskyt aiheuttivat laajoja sähkökatkoksia, Siv huolehti siitä, että asentajat saivat kentälle kahvia, voileipiä ja kuivia vaatteita. Tai sitten hän istui käyttökeseuksessa ja vastasi puhelimeen. Kun yhtiön ympärillä myrskysi ja työntekijät saivat erinäisistä syistä osakseen asiointia kritiikkiä, hän kärsi heidän kanssaan.

”Haluan korostaa, että kaikki työtehtävät ovat yhtä tärkeitä. Tapaan verrata työpaikkaa sinfoniaorkesteriin. Jos kaikki sujuu niin kuin pitääkin, tuskin kukaan kiinnittää huomiota triangelinoittajaan. Mutta jos hän soittaa väärään aikaan, kaikki huomaavat sen.”

SIVIN OMISTAUTUMINEN näkyy myös työelämän ulkopuolella. Hän pyörittä miehensä kanssa monta vuotta maatilaa varsinaisen työn ohella. Se alkoi muutamasta lampaasta ja muuttui ensin lammastilaksi ja myöhemmin täysimittaiseksi navetaksi, jossa oli yli sata härkää.

”Se oli raskasta mutta myös hyvin antoisaa aikaa. Minä ja mieheni teimme kaksin verroin töitä siihen asti, kunnes poikamme otti maatilalta haltuunsa.”

Nyt Siv odottaa elämältä rauhallisuutta, jotta hän ehtisi puhua hetken pidempään kaupassa tuttaviansa kanssa ilman, että hänen täytyisi kiirehtiä jonnekin. Syksyllä Granqvistit matkustavat muutamaksi viikoksi Kreetalle tapamaan vanhoja tuttujaan – ja tuttuja heiltä löytyykin ympäri maailmaa.

”Eläkkeellä minulla on aikaa omistautua kiinnostuksen kohteilleni”, Siv Granqvist toteaa.

SONJA FINHOLM

Mitä sinä teet?

Tarkistan koneen ennen lentoa.

Tuohan on sotilas-
kone, eikö niin?

Jep! Fouga Magister, sellaisia oli
ennen Kauhavan lentoasemalla.
Lentäjät lensivät tällaisilla yhte-
nään, kun he harjoittelivat.

Mutta mitä nyt tapahtuu?

Otamme lentokoneesta kuvan
juuri kun se lentää talomme yli.

Miten ihmeessä?

Isoisä ohjaa konetta, kun taas
minä otan siitä dronella ku-
van yläilmoista. Siitä voi tulla
upea otos! Täytyy vain tehdä
yhteistyötä.

Pian on oikea hetki
ottaa kuva!

VIISI, NELJÄ, KOLME, KAKSI, YKSI - NYT!

EI!!

MIKÄ
ONNETTOMUUS!

VAROITUS: Jos isoisä ja isoäiti lennättäisivät dronea tällä
lailla lentokentän lähellä, he tekisivät jotain ehdottoman
kiellettyä. Lennokkeja EI SAA IKINÄ lennättää oikeiden lento-
koneiden läheisyydessä. Silloin voi käydä niin kuin kuvassa.

Ja vaikka valmistau-
duimme niin hyvin...

Mutta katso, kyllä
kuva onnistuikin!

Tällaista
kuvaa ei ole
kukaan ennen
ottanutkaan!

Emil Snellman ja Oliwer Nygård testaavat vesilettoa.

Täällä kasvatetaan tulevaisuuden sankareita

Kypärät ja suojavaatteet ovat itsestänselvyyttä, kun juniorit käyvät paloauton varusteita läpi. Tavara toisensa jälkeen tarkistetaan, jotta kaikki varmasti toimii hälytyksen soidessa.

Erik Snellman pukee päälleen housut, saappaat ja takin. Viimeisenä myös kypärän, jossa on palomieskerhon tunnus ja hänen nimensä.

”On tärkeää, että juniorit voivat jo alusta asti tuntea kuuluvansa joukkoon. Heillä on oikeat varusteet ja oma kaappi pukuhuoneessa”, selittää Jan-Ole Haglund, Larsmo Brandmannklubbin sopimuspalokuntalainen ja nuoriso-ohjaaja.

Jan-Ole on käytännössä varttunut Luodon paloasemalla. Hänen isänsä Bo-Erik oli ak-

tiivinen palokuntalainen, ja nyt vuorossa on Haglundien kolmas sukupolvi. Nuorin poika Sam on juniori, vanhin poika Benjamin sopimuspalokuntalainen, kun taas 18-vuotias Emma on nuoriso-ohjaaja. Hän myös suoritti kesällä sopimuspalokuntalaisten peruskurssin.

Kurssiin sisältyy 72 tuntia opetusta, ja sen sisältö vaihtelee pelastustoiminnasta ja sammutustekniikasta ensiaputaitoihin.

Emma odottaa innolla ensimmäistä oikeaa tehtäväänsä. Siitä tulee jännittävää, hän myöntää, mutta samalla hän on harjoitellut juuri sitä varten pienestä pitäen. Emma on koulutukseltaan lähihoitaja, joten hän taitaa myös sairaanhoidon, mutta kukaan ei tiedä, miten reagoi tiukassa tilanteessa.

”Tärkeintä on yrittää pysytellä mahdollisimman rauhallisena. Toiminnassamme on paljolti kyse ihmisen kohtaamisesta”, hän kertoo.

Larsmo Brandmannklubb osallistuu

Juniorit saavat olla mukana viikoittaisissa tarkastuksissa. Oliwer Åkerlund ja Ivar Östman pitävät kirjaa.

Emma Haglund on pienestä pitäen ollut aktiivisesti mukana Larsmo Brandmannklubbin toiminnassa. Nykyään hän on itsekin nuoriso-ohjaaja ja sopimuspalokuntalainen.

Magnus Olsen arvostaa yhdistyksen yhteisöllisyyttä ja mahdollisuutta auttaa muita.

Larsmo brandmannklubb

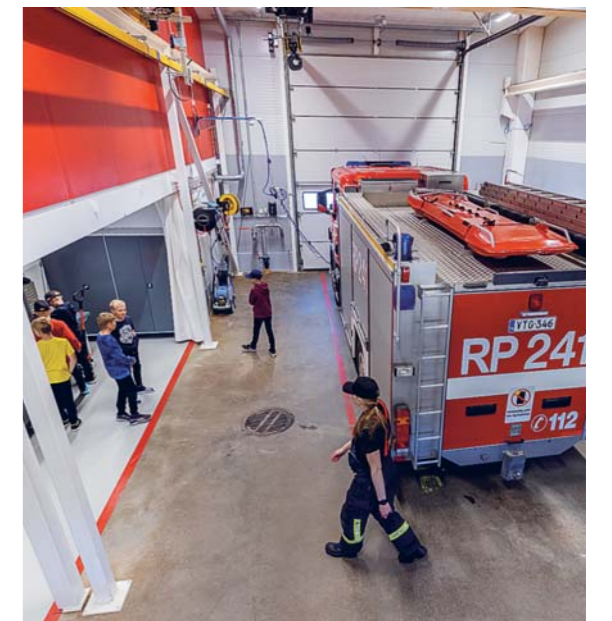
Mikä: Yksi Luodon kahdesta sopimuspalokunnasta. Toinen on Bosund Frivilliga Brandkår.

Ketkä: Hälytysosastolla on 22 sopimuspalokuntalaista, lisäksi nuoriso-osasto. Yhdistyksen puheenjohtaja on Tuomas Keränen.

Organisaatio: Pelastustoiminta on vuodenvaihteesta lähtien ollut osa Pohjanmaan hyvinvointialuetta, mutta yhdistys pyörittää nuoriso-osastoa.

Tällä hetkellä: Juuri muuttanut vastaremontoituihin tiloihin Holmin teollisuusalueelle. Kiinteistöä vuokraa kunnallinen kiinteistöyhtiö Rönnliden Invest.

Larsmo Brandmannklubilla on uudet tilat Holmissa.

Nuoriso-ohjaaja Jan-Ole Haglund antaa neuvoja. Hän viihtyy nuorten parissa ja opettaa heille palavalla innolla sekä tekniikasta että ihmisyydestä.

Sopimuspalokunnat

- Vapaaehtoinen palokunta, joka on tehnyt alueellisen pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen erilaisten pelastustehtävien hoitamisesta sovittua korvausta vastaan.
- Osa virallista pelastuslaitosta ja osallistuu sammutus- ja pelastustoimintaan sekä onnettomuuksien ehkäisyyn tehtäviin.
- Huolehtii pelastustehtävistä maantieteellisesti alueella, joka kattaa noin 90 prosenttia Suomen pinta-alasta. Noin 46 prosenttia suomalaisista asuu tällä alueella. Suuremmissa kaupungeissa sopimuspalokunnat toimivat ensisijaisesti ammattipalokuntien tukena ja reservinä.
- Lisäksi sopimuspalokunnat muodostavat poikkeusoloissa ja väestönsuojelussa tarvittavan reservin.
- Sopimuspalokunnat ovat mukana noin 46 prosentissa vuotuisista pelastustoimen hälytystehtävistä.
- Toiminnan organisointi vaihtelee alueittain. Pietarsaaren seudun pelastustoimi on v. 2023 lähtien ollut osa Pohjanmaan hyvinvointialuetta. Sopimuspalokuntalaiset ovat suoraan hyvinvointialueen palveluksessa, kun taas yhdistys pyörittää muuta toimintaa (mm. nuoriso-osastoa ja muuta vapaaehtoistyötä).

Lähde: Suomen Pelastustoimi, Suomen Sopimuspalokuntien Liitto

Sopimuspalokunnat lukuina

700 sopimuspalokuntaa.

70 000 hälytystehtävää vuosittain.

33 000 palokuntalaista, joista 15 000 on koulutettuja ja hälytyskelpoisia.

1 070 sopimuspalokuntalaista Pohjanmaan hyvinvointialueella.

Lähde: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö

Eva-Stina Kjellman

Larsmo Brandmannklubbin nuoriso-osasto.

vuosittain noin 40 tehtävään. Kyse on tulipaloista, liikenneonnettomuuksista ja muista tilanteista, joissa tarvitaan apua.

”Saaristo on haasteellinen. Kunnan asukasluku kaksinkertaistuu kesällä, mutta onneksi merellä on usein aika rauhallista. Onnettomuuden sattuessa pääsemme kuitenkin nopeasti matkaan. Meillä on pelastusvene Kackurissa, vain kaksi kilometriä asemalta”, Jan-Ole Haglund selittää.

NUORISO-OSASTOSSA on 15 paikkaa, joihin on tällä hetkellä jonoa. Toimintaa kohtaan on tasaista kiinnostusta, ja Holmin vastavihityn aseman ansiosta kiinnostus on jopa kasvanut.

”Emme valitettavasti voi ottaa toimintaan enempää nuoria kautta kohti. Haluamme, että tämä harrastus on kaikille perheille ilmainen, joten kyse on tietenkin resursseista. Myös ohjaajien saatavuus vaikuttaa, mutta tällä hetkellä meillä on kourallinen hyvin aktiivisia ja osaavia nuoriso-ohjaajia”, Jan-Ole Haglund toteaa.

Junioreilla on siis oikeat palomiehen varusteet, minkä lisäksi he saavat osallistua autosten ja pelastustarvikkeiden tarkastuksiin. Kaikki — ajoneuvot, varusteet ja tekniikka — tarkistetaan viikoittain ennalta laaditun luettelon mukaisesti.

Juuri tänään vanhemmat juniorit pääsevät testaamaan moottorisahoja ja muita välineitä, kun taas nuoremmat tarkistavat, että paloauto ja vesiletkut toimivat niin kuin pitää. Samalla he oppivat käsittelemään varusteita.

Palomiehen työ vaatii hyvää kuntoa. Mot-

tona on, ettei paidan tule olla kuiva harjoitusten jälkeen.

”Pitäkää lujasti kiinni ja valmistautukaa letkun nykimiseen, kun avamme hanan”, kertoo Magnus Olsen opastaessaan Erik Snellmania ja Emil Snellmania.

Pojat ovat kymmenvuotiaita, mikä on osallistumisen alaikäraja. Myös Magnus Olsen aloitti junnuna ja toimi Jan-Olen ja Emmen tavoin ensin nuoriso-ohjaajana ja siirtyi sitten vakituiseksi sopimuspalokuntalaiseksi. Kalajoen valtava metsäpalo kesällä 2021 oli hänen ensimmäinen suuri tehtävänsä. Silloin syke oli aika korkealla, hän myöntää.

”Silloin tuntui, että tämä on todellista ja että teemme tärkeää työtä. Nautin muiden auttamisesta ja hyvistä teoista. Viihdyn myös lasten ja nuorten kanssa ja haluan tarjota heille järkevää vapaa-ajan puuhaa.”

KUUSITOISTAVUOTIAAT Oscar Keränen ja Axel Finnilä sanovat, että palomieskerho on kaikista paras harrastus.

”Saa hyvän treenin, sillä monet harjoitukset ovat fyysisesti rankkoja. Mutta samalla opimme paljon muutakin.”

Toiminnassa noudatetaan kansallisen nuorisotoiminnan suuntaviivoja. Pelastusalan Keskusjärjestö on laatinut koulutusaineistot eri-ikäisille ja -tasoisille junioreille. Heille myös järjestetään yhteisiä leirejä ja kilpailuja.

”Joskus osallistumme kansallisiin tapahtumiin ja joskus järjestämme omia. Nyt kesällä pidimme esimerkiksi paloasemalla oman minileirin. Junnut olivat täällä vuo-

Vesiletkujen testaaminen kuuluu viikkorutiineihin.

rokauden ja nukkuivat asemalla”, kertoo Jan-Ole Haglund.

PALOKUNTA on miehinen ala. Vuosien mittaan toimintaan on osallistunut muutama tyttö, joskin Emma on tällä hetkellä ainoa. Hän toivoo, että useimmat löytäisivät harrastuksen pariin.

”Mielestäni tässä ammatissa tarvitaan sekä miehiä että naisia. Meillä on erilaisia vahvuuksia ja tapoja kohdata ihmiset.”

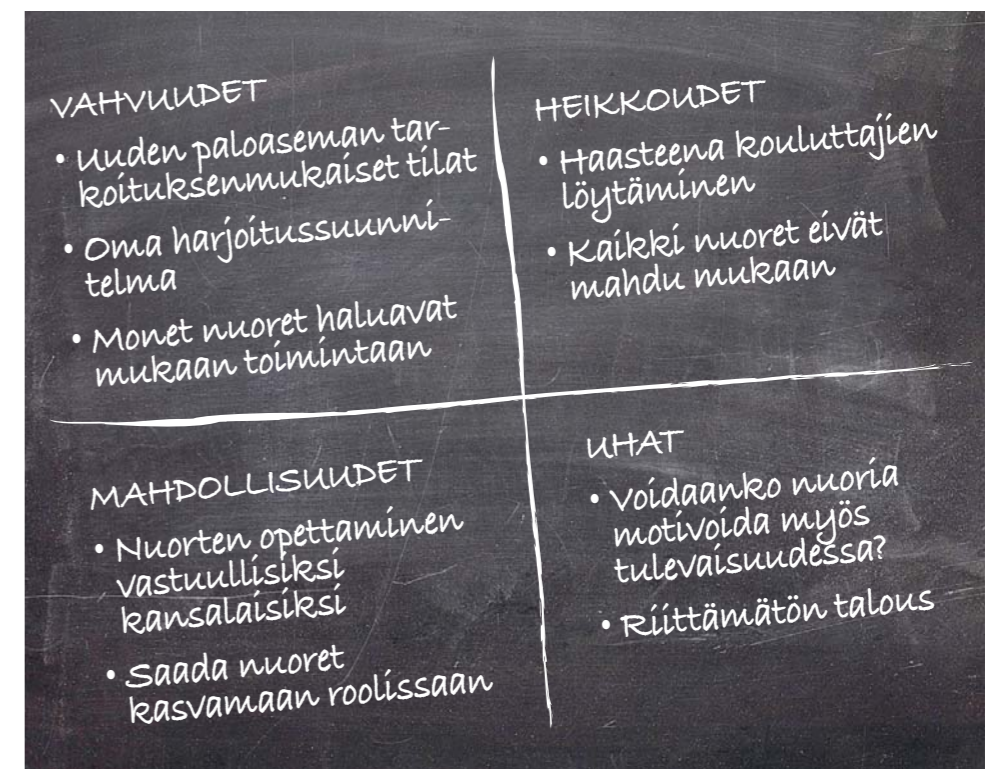
Tällä välin juniorit ovat tarkastaneet paloauton — kaikki on kunnossa seuraavaa hälytystä varten — ja he saavat pitää tauon. Joku kaivaa toisen kerroksen kahvihuooneesta esiin kaiuttimen, josta pian jytisee Käärijän Euroviisukappale ”Cha cha cha”.

Yhteisöllisyys on tärkeää. Vapaaehtoinen palokunta on paljon enemmän kuin harrastus; Jan-Ole Haglund kuvailee sitä elämäntavaksi.

”Emme tiedä, kuinka monet näistä nuorista jatkavat toiminnassa aikuisiällä, mutta teknisen osaamisen lisäksi he saavat edellytyksiä toimia vastuullisina kansalaisina. He saavat taitoja, jotka hyödyttävät heitä läpi elämän.”

SONJA FINNHOLM

Jan-Ole Haglundin swot-analyysi palomieskerhon nuorisotoiminnasta

VAHVUUDET

- Uuden paloaseman taroituksenmukaiset tilat
- Oma harjoitussuunnitelma
- Monet nuoret haluavat mukaan toimintaan

HEIKKOUEDET

- Haasteena kouluttajien löytäminen
- Kaikki nuoret eivät mahdu mukaan

MAHDOLLISUUDET

- Nuorten opettaminen vastuullisiksi kansalaisiksi
- Saada nuoret kasvamaan roolissaan

UHAT

- Voidaanko nuoria motivoida myös tulevaisuudessa?
- Riittämätön talous

Elämän paras aika on nyt

Merja Göös ja Gunder Carlstedt, pariskunta jo ensikohtaamisesta lähtien. Pietarsaaren kotipiha on heidän kesäparatiisinsa.

Merja Göös ja **Gunder Carlstedt** elävät parhaillaan parasta aikaansa Kråkholman idyllissä Pietarsaassa. Merja kävi kerran niin lähellä kuolemaa kuin ihminen vain voi. Hän on harvinaisella sitkeydellään saanut elämänsä takaisin, ja nykyisin hän on näkyvä hahmo Aivoliitossa.

“Kuiskasin siskolleni ensikohtaamisella, että sii nä on tuleva mieheni”

”Erityinen hän kyllä on. Ei mikään tavallinen tallaja”, kuvailee Gunder Merja-vaimoan.

Jan Sandvik

Jan Sandvik

Vuodelta 1972 peräisin oleva asuntoauto on tärkeä. Siellä Merja saa parhaat yöunet.

Aurinko paistaa täydeltä terältään Pietarsaareissa. Merja Göös, 72, ja Gunder Carlstedt, 74, paistattelevat päivää takapihallaan Kråkholman kaupunginosassa. Pihalla on kahvipöytä, kukkapenkki ja paremmat päivänsä nähnyt pihakeinu, jossa Gunder istuu. Merja esittelee vieressä olevaa pientä vuoden 1972 kupla-asuntovaunua.

Hän maalasi asuntovaunun aikanaan venemaalilla ja kiristi itse sen jokaisen ruuvien. Merja on juuri vaihtanut kuplan sisälle romanttiset valkoiset verhot. Sänkyä koristaa soma vaaleanpunainen peitto.

”Kesällä nukun asuntovaunussa. Luonnonhelmassa saa parhaat unet”, Merja sanoo.

Metsän laidalla sijaitseva pieni, kaksikerroksinen, keltainen omakotitalo on Gunderin lapsuudenkoti. Seuraamme hetken metsän eläinten vilkasta menoa: tikka hakkaa nokallaan onntoa puuta, kolme oravaa hyppii näyttävästi männynoksalta toiselle. Gunder on laittanut kahden puun väliin pitkän kepin, jotta oravat pääsisivät helpommin puusta toiseen.

Merja lähtee kävelemään hitaasti oravia

kohti keksi kädessään. Hän puhuu niille pehmeällä äänensävyllä. Merjan lähestyessä oravat hidastavat vauhtiaan ja kuuntelevat häntä pää kallellaan. Ne eivät kuitenkaan vielä rohkene tulla kovin lähelle.

”Nämä ovat nuoria, eivät niitä samoja oravia, jotka ovat käyneet meillä jo neljä vuotta. Niitä minä tapaan syöttää kädestä”, Merja kertoo.

Myöhemmin kesällä Merjan antimista nauttivat kesyt siilit, joita hän ruokkii päivittäin. Pariskunnalla on vielä ajoittain ikävä edesmennyttä Inkeri-mäyräkoiraansa, joka eli 16-vuotiaaksi.

TÄYTELÄINEN KAHVIN TUOKSU leijailee ilmassa. Pöytä on katettu koreasti saaristolaisleivillä, kipparijuustolla ja kinkulla. Merja ja Gunder osaavat ottaa rennosti. He eivät kaipaa etelänmatkoja. Kotona on parasta.

”Takapiha on meidän keitaamme. Paikka, jossa nautimme elämästä. Täällä ei muuten näy raha, oletko huomannut sen? Meillä eletään enemmän kuin siivotaan”, selventää Merja.

Merja tarkoittaa kirjaimellisesti sitä, että siivoaminen on sivuseikka elämässä, josta ei tule uusintaa. Paitsi että... Merjalle uusinta tuli. Se tapahtui 19 vuotta sitten. Silloin Merja ja Gunder olivat ehtineet olla yhdessä kahdeksan vuotta. Mutta palataanpa heidän ensitapaamiseensa.

Parin ”yhteentörmäys” tapahtui Kokkolassa 27 vuotta sitten. Asia oli heti kättelyssä selvä.

”Kun Gunder käveli vastaan, kuiskasin mukana olleelle siskolleni, että siinä on tuleva mieheni. Olen intuitiivinen ihminen ja tunnen yleensä heti, onko jokin asia oikein tai väärin. Sama pätee ihmisiin.”

Gunderin rauhallinen olemus vetosi temperamenttiseen Merjaan.

”Pidän Merjassa siitä, että hän on eloisa ja luova. Ja erityinen hän kyllä on. Ei mikään tavallinen tallaja. Ja mitä nyt vähän vaikea välillä. Silloin pitää vain osata olla ottamatta nokkiinsa”, Gunder nauraa.

Merja muutti pikkuhiljaa Lapualta Gunderin luo Pietarsaareen. Gunder oli töissä Pietarsaaren vesilaitoksella esimiestehtävissä, putkimestarina. Merja aloitti työt kampa-

jana uudessa kotikaupungissaan. Kesäisin he veneilivät. Talvisin kutsuivat Lappi, pilkkiminen ja moottorikelkkailu.

KUN MERJA TÄYTTI 53 vuotta, hän eli kiireistä yrittäjän arkea. Hänellä oli myös neljä aikuista lasta ja lastenlapsia. Gunderilla ja Merjalla ei ole yhteisiä lapsia.

Kotona Kråkholmassa oli remontti, johon Merja osallistui sillä seurauksella, että hänen päähänsä tippui lauta. Siitä tuli tinnitus.

”Lääkäriä selvisi, että verenpaine oli korkealla. Lääkärin mukaan pääni voisi räjähtää minä hetkenä hyvänsä. No, en minä ehtinyt sellaista ajatella. Tein vain töitä tukka putkella.”

Mutta sitten tuli hetki, jolloin Merja risti kätensä ja sanoi itselleen: ”hyvä Taivaan Isä, anna minulle jokin tauko, edes vähän aikaa hengähtää!”

Lopulta keho ei enää suostunut tekemään yhteistyötä. Merjan päätä alkoi oudosti särkeä eräänä huhtikuuisena päivänä vuonna 2004. Kipu oli sietämätön. Hänet vietiin ensiapuun ja pää kuvattiin. Kaikki näytti normaalilta, joten Merja kotiutettiin. Seuraavana päivänä

Merja meni vanhainkotiin leikkaamaan asiakkaiden hiuksia.

Siellä kipu viilsi päätä niin rajusti, että Merja vain huusi. Jalat lähtivät alta, silmissä pimeni ja hän menetti tajuntansa.

Ambulanssi tuli nopeasti paikalle. Merja kiidätettiin suoraan Tampereen yliopistolliseen sairaalaan, jossa hänet leikattiin heti. Diagnoosi oli aneurysmavuoto, aivovaltimon pullistuma. Aneurysma on monessa tapauksessa tappava ja voi kehittyä vuosien mittaan oireettomana. Muun muassa korkea verenpaine ja heikentyneet verisuonet voivat aiheuttaa äkillisen vuodon.

GUNDER EI IKINÄ UNOHDA päivää, jolloin Merja sairastui.

”Merjan ystävätär Eeva soitti ja kertoi tapahtuneesta. Lähdin heti ajamaan Tampereelle. Merjan lapset ja lastenlapset ajoivat omilla autoillaan perässä”, kertoo Gunder. Ajomatkan aikana Gunderin mielessä sinkoili monia kysymyksiä. Mitä oikein oli tapahtunut?

”Kyllä minä hädissäni ja epätietoisena sinne Tampereelle ajoin.”

Merjan näkeminen teho-osastolla aiheutti ristiriitaisen olon. Merja vaikutti olevan hyvällä tuulella ja hymyili hänelle. Vaikka hän oli kytkettyä yhteentoista letkuun, tilanne ei näyttänyt kriittiseltä.

”Mutta sitten Merja katsoi minua oudosti ja kysyi minulta kipakasti, että mitä asiaa? Hän ei tuntenut minua”, Gunder kertoo.

Pari ensimmäistä päivää ratkaisivat, mihin suuntaan Merjan vointi kääntyisi. Onneksi se kääntyi parempaan. Mutta ei heti. Edessä oli vielä muutama vakava yllätys.

MUUTAMAN PÄIVÄN PÄÄSTÄ Merja muisti, kuka Gunder oli.

”Hän sanoi tyyppilliseen tapaan: ’Kuule Gunder, minulle tuli aivoverenvuoto, mutta kyllä kaikki pian järjestyy.’ Hänestä aivan huokui positiivisuus”, Gunder muistelee.

Pahaksi onnekseen Merja sai heti leikkauksen jälkeen aivoinfarktin ja aivokalvontulehduksen. Hän oli jonkin aikaa täysin pelistä pois happikoneessa.

Miten ihmeessä nämä kaikki vakavat sairaudet sattuiivat yhdelle ja samalle ihmiselle? Sitä eivät lääkäritkään osanneet selittää.

”Nykyään olen kiitollinen kaikesta, jopa sairastumisestani”

Merja ja Gunder eivät kaipaa etelänmatkoja. Kotona on parasta, ja paras aika on juuri nyt.

Jan Sandvik

Gunder ja Merja ovat molemmat käteviä käsistään. Heillä riittää puuhaa Kråkholman kodissaan.

Jan Sandvik

”Omaisilleni kerrottiin suurin piirtein vain se, että tuskin selviäisin hengissä. Tilastojen mukaan henkiinjäämismahdollisuuteni oli vain 3/15.”

Merja kävi niin lähellä kuolemaa kuin ihminen vain voi.

”Emme saaneet lääkäreiltä oikein mitään tietoa. Se ihmetyttää meitä vielä tänäkin päivänä. Vasta jälkikäteen ymmärsimme, kuinka vakavista asioista oli kyse”, kertoo Gunder.

MERJALLA ON VAIN hatarat muistot kahdesta kuukaudesta kolmessa eri sairaalassa. Tampereen yliopistollisen sairaalan jälkeen hänet siirrettiin Vaasan keskussairaalaan, sen jälkeen Malmille Pietarsaareen.

Gunder oli tuolloin vielä työelämässä. Hän lähti usein töiden jälkeen ajamaan Vaasaan Merjan luokse.

”Kun työnsin Merjaa sairaalan käytävillä pyörätuolissa, mietin, että hän saattaa jäädä loppuelämäkseen pyörätuolin vangiksi. Merja sen sijaan oli koko ajan positiivinen eikä valittanut mistään”, Gunder sanoo.

Paraneminen ei aina edennyt tasaisesti. ”Kun sairaanhoitaja otti verikoetta, kysyin häneltä, mitä hän oikein tekee. Ennen kuin hoitaja ehti vastata, löin häntä nyrkillä kasvoihin. Sen jälkeen sain piikin pyllyyn ja rauhoituin”, Merja nauraa.

Koomisia tilanteita seurasi lisää, kun Merjan aikuinen tytär vieraili sairaalassa.

”Kysyin häneltä, tietääkö hän missä pillerini ovat. Tytär ihmetteli ja sanoi, etten minä käytä mitään pillereitä. Siihen olin vastannut, että käytänpäs: ehkäisytabletteja!”

”Olin kuulemma vielä perustellut asiaa siten, ettei koskaan tiedä, milloin komea kirurgi saattaisi tulla käytävällä vastaan. Täytyyhän ehkäisyn olla kunnossa”, Merja nauraa.

Joskus tilanne oli toinen. Merja saattoi ahdistuneena repiä letkuja irti itsestään. Silloin hänet piti sitoa lepositeisiin.

MERJA OLI erittäin onnekas. Hän jäi henkiin ja selvisi kuin ihmeen kaupalla. Mutta pyörätuolista hän ei pitänyt.

”Nousin siitä salaa huterille jaloilleni sairaalassa. Yritin kävellä seiniin nojaten, mutta välillä kaaduinkin lattialle.”

Kahden kuukauden päästä Merja pääsi kotiin rollaattorin kera.

”En minä aikunut rollaattoriakaan käyttä. Olinhan vasta 53-vuotias!”

”Minulle oli alusta asti selvää, että Merja tulisi tekemään kaikkensa sen eteen, että hän kuntoutuisi. Eli ei ollut mikään yllätys, kun hän hylkäsi rollaattorinkin”, Gunder kommentoi.

Merja kokee, ettei hän saanut riittävästi

tukea ja terveystalvueluita. Kelakaan ei auttanut.

”Kelalla on kolme eri vammaisluokitusta. Minä kuulun ensimmäiseen: siihen, jota ei tueta. Olen tietenkin onnekas, etten kuulu toiseen tai kolmanteen. Mutta kyllä me ensimmäiseenkin vammaisluokitukseen kuuluvat voimme tarvita tukea ja kuntoutusta”, Merja toteaa.

Pahinta oli, ettei hoitohenkilökunta tukenut Merjaa henkisesti hädän ollessa suuri.

”Jonkun olisi pitänyt puhua siitä, mitä minulle oli tapahtunut. Olisin tarvinnut rauhoittavan ihmisen vierelleni. Lääkärit tekivät parhaansa, mutta siihen se jäi.”

KOTIUDUTTUAAN Merjaan iski sairastumisen seurauksena masennus. Se vaikutti itsetuntoon.

”Kaikille, jotka saavat tällaisen sairauden, tulee jonkinasteinen masennus, se on selvää. Elämä muuttuu niin radikaalisti. Sitä ei voi ymmärtää, jos sitä ei ole kokenut.”

”Merjalle tuli lievä afasia ja hän änkytti hiukan aluksi. Joitain sanoja hän ei muistanut”, kertoo Gunder.

Vaikka Gunder oli vielä töissä, hän auttoi Merjaa niin paljon kuin mahdollista.

”Merja jäi kotiin nukkumaan, kun lähdin aamuseitsemäksi töihin. Töissä mietin usein, että herääkö hän ylipäätään. Meni kolme vuotta, ennen kuin lopetin huolehtimisen”, Gunder muistelee.

Gunder laitto Merjaa varten lattialle pitkän laudanpätkän, jotta Merja sai harjoitella siinä kävelyä ja tasapainoa. Merja ei kuitenkaan halunnut Gunderilta liikaa apua.

”Olen aika itsepäinen. En oikein tykkää, jos joku alkaa neuvomaan. Pitää itse sinne puuhun kiivetä.”

KUN SAIRASTUMISESTA oli kulunut vuosi, Merja lähti ihmisten ilmoille. Aluksi hän liikkui kävelykepin kanssa.

”Jotkut varmaan luulivat, että olin humalassa, kun kävelyni oli niin huteraa. En kuitenkaan antanut sen häiritä.”

Kohta Merja otti jälleen jättiharppauksen eteenpäin ja hyppäsi pyörän selkään. Gunder oli pudota tuoliltaan. Lääkäri ei nimittäin ollut antanut lupaa moiseen. Mutta Merjahan päättää itse, mitä tekee. Musta munakypärä päässään hän polki kuin kuka tahansa pyöräilijä mutkat suoriksi.

”Ei olisi auttanut, vaikka olisin sitonut hänet tuoliin kiinni”, Gunder tokaisee.

Merja pitää yhtenä tärkeimpänä asiana sitä, että ryhtyi aikaisessa vaiheessa vertais-tueksi toisille, joilla oli kuntoutuksesta huonoja kokemuksia.

Merja kouluttautui sekä Aivoliiton että OLKA-toiminnan kokemustoimijaksi. Jälkimmäinen tarjoaa koordinoitua järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa sairaaloissa.

Merja lähti rohkeasti junalla yksin koulutuksiin kävelykeppeineen ja matkalaukuineen. Seminaareja oli ympäri Suomea. Se teki hänelle hyvää. Toisten auttaminen auttaa myös itseä, Merja tietää.

Gunderkin kuskasi Merjaa usein Aivoliiton tilaisuuksiin.

”Tein sen mielelläni. Näin siellä paljon muita huonommassa kunnossa olevia. Silloin olin tosi kiitollinen Merjan toipumisesta”, kertoo Gunder.

Merja on auttanut Pietarsaaren Malmin sairaalan potilaita jo monta vuotta.

JÄLKIKÄTEEN Merjasta kehkeytyi näkyvä hahmo Aivoliitossa.

Niinpä hän pääsi vuonna 2018 osallistumaan tiedekeskus Heurekan ”Aivot narikasta!” -aivoterveysnäyttelyyn. Merja sai Aivoliiton ja Heurekan kaksivuotisessa yhteistyönäyttelyssä jakaa sairastumistarinansa digitaalisesti. Näyttely siirtyi Heurekan jälkeen Saksaan.

Kuusi vuotta sitten Facebookissa pomp-pasi mielenkiintoinen ilmoitus esiin. Roolitusfirma etsi avustajia elokuva-ohjaaja Klaus Härön ”Tuntematon mestari” -elokuvaan. Merjaa kiinnosti näyttelyminen ja hän oli valmis uuteen seikkailuun.

”Sain taidekriitikon roolin ja esiinnyin elokuvassa neljässä kohtauksessa”, kertoo Merja silmät loistaen.

Elokuvassa esiintyminen nosti roimasti itsetuntoa. Merja suoriutui roolistaan suurenmoisesti ja voitti esiintymispelkonsa.

Merja pääsi avustajaksi myös näyttelijä Tommi Korpelan tähdittämään ”M/S Romantic” -minisarjaan, joka pyöri muun muassa Ylen kanavilla.

”Siinä olin häävieraan roolissa. Nautin, kun sain pukeutua kauniisti, meikata ja laittaa hiukseni.”

Lisäksi Merja on ollut neljässä televisio-mainoksessa, viimeisimpänä Snellmannin makkaratehtaan lihapullamainoksessa.

MERJA ON KIITOLLINEN siitä, että hän voi nyt hyvin. Mutta palautumisessa kesti 15 vuotta.

”Muistiini tuli sairauden myötä pieniä haasteita. Puhuttani varjostaa lievää afasia. Hukkaun usein tavaroita”, Merja tiivistää ja lisää ”mutta ei se ole niin vaarallista.”

Kun Merja oli 26-vuotias, hänen äitinsä kuoli 56-vuotiaana aivoverenvuotoon. Koska kahdessa polvessa on esiintynyt sama sai-

raus, myös Merjan kaikki neljä lasta on testattu. Heillä ei onneksi todettu samaa alttiutta.

Mutta tämä pippurinen ja sisukas nainen ei ota mitään itsestäänselvyytenä.

”Eihän sitä koskaan tiedä, kun aamulla herää, onko jalan alla maata. Mutta minä nousen ylös ja kokeilen. Nykyään olen kiitollinen kaikesta, jopa sairastumisestani. Mottoni on: elämä on tässä ja nyt. Elän nyt todellakin elämäni parasta aikaa!”

Pelkkääkö Merja kuolemaa tällaisen kokemuksen jälkeen?

”En pelkää. Kuolema on varmaan sama asia kuin nukkuminen. Ja nukkuminen on vähän sama kuin kuolema.”

”Merjan sairastuminen ei näy oikeastaan enää missään. Nautimme elämästä ja olemme kiitollisia jokaisesta uudesta päivästä”, Gunder toteaa.

ELÄMÄNLAATUUN kuuluu yhdessä teatterista ja konserteista nauttiminen.

Molemmat ovat käteviä käsistään. Merja ompelee ja neuloo lähes kaikki vaatteensa itse, jopa verhoista syntyy näyttävät vaat-teita. Gunderilla on vinttiin menevien rap-pusten seinällä noin 60 erilaista puukkoa,

joista hän on itse tehnyt puolet.

Heillä on vanhoja esineitä riittämiin. Seinällä on muun muassa satavuotias, punainen puhelin. Merjalla on huoneessaan vanhanajan kampaamotuoli. Hän leikkaa edelleen joidenkin ystäviensä hiukset. Ja tietysti Gunderin.

Pariskunta pitää tärkeänä suhteensa hyvinvoinnille, että kummallakin on omaa aikaa ja tilaa puuhastella omia juttujaan.

Gunderin mielestä Merjan sairastuminen on tuonut suhteeseen syvyyttä. He ovat oppineet arvostamaan pieniä ja arkisia asioita – kuten aamiaisia takapihalla.

Merjalle on valitettavasti jäänyt krooninen kipu jalkaan. Gunder on luvannut hieroa jalkaa joka päivä, jotta Merjan ei tarvitsisi ottaa kipulääkkeitä.

Voiko tämän kauniimmin osoittaa välittäväänsä toisesta?

”On hyvin tärkeää, Gunder, että sinäkin pääset tässä jutussa esiin”, selittää Merja.

”Jahas. Ja minä kun tulinkin mukaan tähän sinun vuoksesi, tukeakseni sinua. Olin oikeastaan ajatellut pysytellä taustalla”, sanoo Gunder ja hymyilee.

SUSANNE STRÖMBERG

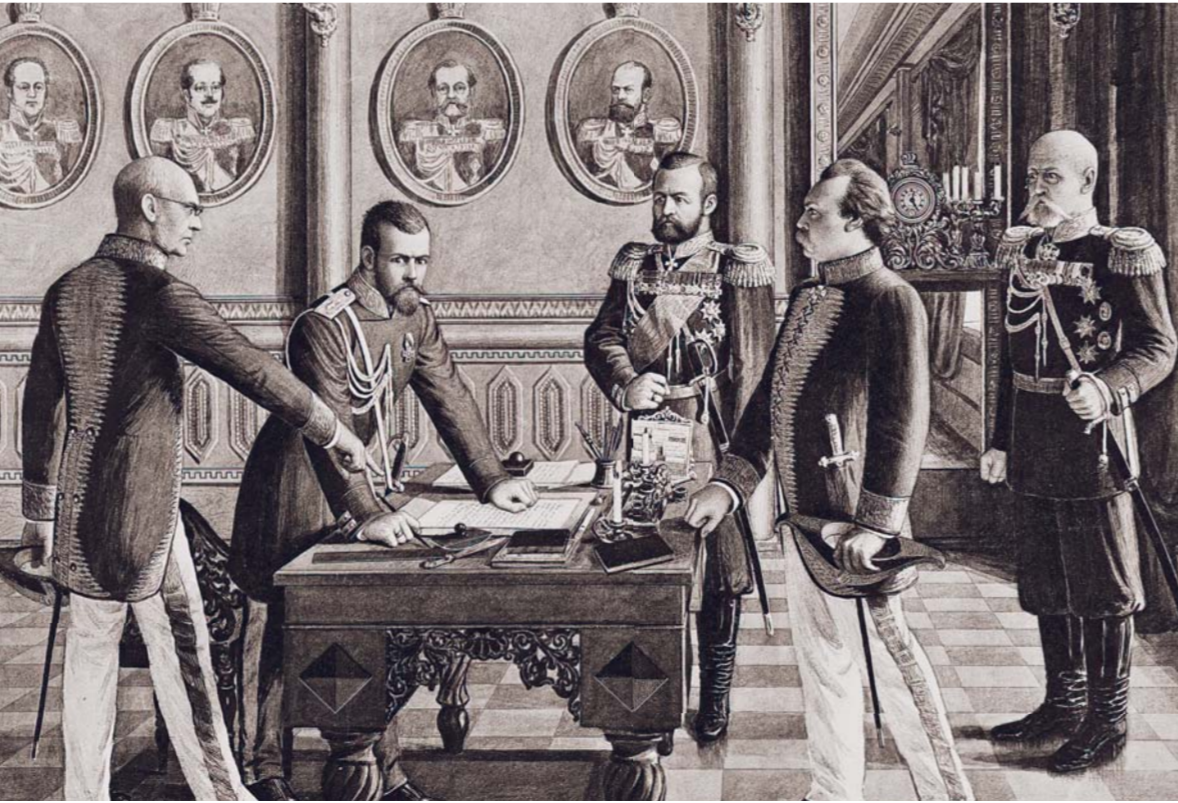
Kaksipäisen kotkan hyökkäys

Venäjän kaksipäisen kotkan hyökkäys Suomi-neitoa kohtaan – helmikuun 1899 manifestilla – pyrki tekemään suomalaisista venäläisiä lopullisesti. Vastarinnasta muodostui tiivis ja Pohjanmaasta vastarintapesäke. Kolme venäläistämistä johtavaa herraa kuoli attentaateissa.

Edvard Iston tunnettu maalaus, "Hyökkäys", vuodelta 1899. Venäjän kaksipäinen kotka, keisarillisen vallan symboli, yrittää riistää lakikirjan Suomi-neidon käsistä. Sensuuri kielsi taulun, mutta siitä tehtyjä jäljennöksiä levitettiin erilaisissa muodoissa laajasti ympäri Suomea. Poliisit tekivät kirjakauppiaiden luo ratsioita etsiessään teoksen jäljennöksiä.

”Niin syntyi ilmiantajia ja vakoojia, jotka puolustivat tekojaan sillä, että he palvelivat hallitusta”

Pöytänsä nojaava keisari Nikolai II allekirjoittaa helmikuun manifestin. Häntä ylipuhuvat vasemmalla 25 vuotta pyhän synodin yliprokuraattorina toiminut Konstantin Pobedonostsev, sotaministeri Aleksei Kuropatkin, Suomen ministerivaltiosihteeri Vjatšeslav von Plehve ja Suomen kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikov.

Suomi, Venäjän suuriruhtinaskunta v. 1809 lähtien, oli saanut säilyttää Ruotsin vallan aikaiset perustuslakinsa ja saanut runsaasti tilaa tehdä päätöksiä kansallisella tasolla. Kapea kansallismielisyys sai kuitenkin Venäjän valtaeliitistä otteen 1800-luvun loppua kohti; Suomesta tehtäisiin vihdoin ja viimein venäläinen.

Kovalinjaisen Nikolai Bobrikovin nimittäminen Suomen kenraalikuvernööriksi elokuussa 1898 enteili vaikeita aikoja. Bobrikov tosin vakuutteli, että hän kunnioittaisi Suomen lakeja ja oikeuksia — kunhan ne ”eivät olisi ristiriidassa Venäjän etujen kanssa”.

Uudesta asevelvollisuuslaista oli juuri jätetty esitys. Sen mukaan Suomen oma armeija lakkautettaisiin ja korvattaisiin Venäjän armeijan asevelvollisuudella. Toisin sanoen suomalaisotilaat voitaisiin lähettää sotimaan Venäjän sotia. Kun esitys hylättiin Suomen maapäivillä, keisari Nikolai II allekirjoitti helmikuussa 1899

manifestin, joka riisti maapäiviltä oikeuden käsitellä ”valtakunnallista etua” koskevia asioita. Tsaari päätti, mikä määriteltiin valtakunnan eduksi.

Helmikuun manifestia on kuvailtu vallankaappaukseksi. Nikolai II rikkoi perustuslakia ja hallitsijanvakuutuksensa valan. Keisarin uskottiin — ei syyttä, kuten historioitsijat ovat myöhemmin osoittaneet — toimineen neuvonantajien harhaanjohtamana, mikä johti suureen protestiadressiin, joka keräsi kymmenessä päivässä 522 931 allekirjoitusta. Nikolai kuitenkin kieltäytyi vastaanottamasta sitä.

Vaasalaisten mielipide kävi selväksi, kun Bobrikov vieraili kaupungissa kesäkuussa 1899. Yksikään kaupungin tai läänin virallisista edustajista ei ollut Bobrikovia vastassa juna-asemalla. Kaduilla ei ollut sieluakaan. Loukkaantunut Bobrikov antoi Vaasan läänin kuvernööri Gustaf Axel von Kothenin kuulla kunniansa. Bobrikovin pelättyihin ase-

kantajiin kuuluivat Suomen ministerivaltiosihteeri Vjatšeslav von Plehve, sotaministeri Aleksei Kuropatkin ja Venäjän ortodoksisen kirkon yliprokuraattori Konstantin Pobedonostsev. He esiintyvät yllä olevassa kuvassa.

Pobedonostevin mukaan länsimäisen kulttuurin perusvirheet olivat rationalismi, parlamentarismi, tarpeeton kansansivistys ja käsitys ihmisen perimmäisestä hyvydestä.

BOBRIKOV OLI itse nähnyt eräällä vierailullaan, miten huonosti asiat olivat Suomessa: ”En ole kertaakaan tavannut venäläismiestä tämän maan yhdessäkään virassa.” Mikään maan lehdistä ei tukenut Venäjän hallintoa. ”Se tuntui aivan kuin matkalta jonkin ulkomaan läpi.”

Bobrikov ajoi nyt asteittain venäläistämishjelmaansa. Asevelvollisuudesta annettiin perustuslain vastainen asetus. Kokoontumisvapautta rajoitettiin. Määrättiin, että venäjän kieli otet-

taisiin käyttöön hallintokielenä. Venäläisiä ryhdyttiin nimittämään suomalaisiin virastoihin, mikä rikkoi hallitusmuodon määräystä siitä, että virkakoneisto koostuisi ainoastaan ”kotimaisista miehistä”.

Lisäksi yliopistot joutuivat tiukan valvonnan ja voimakkaan sensuurin alle. Sanomalehtiä kiellettiin kritisoidusta venäläistämismänifestistä.

Venäjän santarmilaitoksen osastoja ryhdyttiin helmikuussa 1900 sijoittamaan Suomeen. Näin luotiin valvonta-, ilmianto- ja vakoilujärjestelmä.

YRITYS SUOMEN venäläistämisestä johti vaihteleviin reaktioihin: myönnytykseen, passiivisuuteen, aktiivisuuteen ja lopuksi aseelliseen vastarintaan.

Suomalainen puolue kannatti kauaskantoisia myönnytyksiä. Puolueen vaikutusvaltainen johtomies Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen (syntyjään täysin ruotsinkielinen Georg Zacharias Forsman Vaasasta) ajoi toiminnan varjolla fennomaanien kielipolitiikkaa. Yrjö-Koskinen selitti, että suomalainen puolue periaatteessa tuki kotimaista hallitusta, kun taas Ruotsalainen puolue oli separatistinen yläluokkalaispuolue.

Suomalainen puolue kuitenkin hajosi vanhasuomalaisiin, joka kannatti myöntöväisyysslinjaa, ja nuorsuomalaisiin, joka piti tiukasti kiinni perustuslaista ja kannatti passiivista vastarintaa. Suomen työväenpuolue, joka perustettiin näihin aikoihin heinäkuussa 1899, määritteli tavoitteekseen Suomen työväestön taloudellisen ja sosiaalisen vapautuksen, vaikkakin ”perusedellytyksenä on Suomen kansallisen autonomian säilyttäminen ja suojeleminen”.

Maaseudun väelle pappien julistukset saarnastuolista käsin olivat erityisen painavia. Arkkipiispa Gustaf Johansson, syntynyt Ylivieskassa, tunnettiin laillisen järjestyksen pelottomana puolustajana, mutta nyt hän käänsi takkinsa ja kehotti elokuun 1901 paimenkirjeessään pappeja kuuluttamaan ja noudattamaan Venäjän hallinnon määräyksiä.

Lennart Hohenthal, useissa pohjalaisseurakunnissa palvelleen rovasti Klas Emil Hohenthalin poika, kuvaili tapahtumia Pohjanmaan sisäpiiristä käsin. Isä osallistui kesällä 1901 Maarianhaminan pappeinkokoukseen ja kertoi keskusteluista pojalleen, joka opiskeli lääketiedettä ja työskenteli kaupungin kylpylässä hierojana. Pappeinkokouksen tärkeimpänä aiheena oli juuri se, pitäisikö pappien kuuluttaa kirkossa uudesta asevelvollisuuslaista.

”Kokousta johtanut arkkipiispa painotti kaunopuheisesti kaikkea aineellista epämukavuutta, joka mahdollisesti ja todennäköisesti iski tottelemattomiin: papithan ovat myös virkamiehiä, joiden tulee siis alistua hallituksen määräyksiin tutkimatta, mikä on laillista ja mikä ei, arkkipiispa väitti. Jumala kyllä vapauttaisi papit vastuusta!”

LENNART HOENTHALIN mukaan tämä puhe miellytti pappeja, vaikkakaan ei kaikkia. Uutenavuotena 1903 hänen isänsä, joka toimi tuolloin Laihian kirkkoherrana, vastaanotti ”Pohjanmaan pappien” allekirjoittaman kirjeen. Häntä kehoitettiin kirjeessä vierailemaan Kalajoen rovastikunnan kaikkien 14 papin luona ja vetoamaan heihin, jotteivät he lähettäisi asevelvollisuuslistoja vaan sen sijaan allekirjoittaisivat kutsuntoja vastustavan adressin.

Ensimmäisenä adressin allekirjoitti Klas Emil Hohenthal, seurasta

Sofia Stenbäck ja Tekla Hultin, kaksi naiskagaalin johtohahmoa.

vana seurakunnan kappalainen. Poika päätti kiertää seurakunnissa isän sairastuttua. Raamattu ja teologiset argumentit olivat hänelle jo lapsuudesta tuttuja.

Hohenthal ajautui kiivaaseen näkemystenvaihtoon jo matkan ensimmäisellä pysähdyksellä Ylivieskassa. Lääninrovasti Jonathan Montin väitti, että passiivinen vastarinta oli jumalanpilkkua. Tapaaminen Alavieskan kirkkoherra August Laaksosen kanssa loppui lyhyeen, kun Hohenthal ironisesti pahoitteli häirittyään papin ”onnellista rauhaa ja tietämättömyyttä”.

Valtaosa muiden pappien tapaisista meni samalla lailla. Haapajärvellä kirkkoherra Vilhelm Vaurio huusi, että ”minun pitäisi palata kotiin eikä kierrellä kylillä pahantekijänä”. Kalajoen rovastikunnasta adressin allekirjoitti vain Oulaisten virkaatekivä nuori kirkkoherra, Niilo Holmström.

Kokemukset tekivät Lennart Hohenthaliin syvän vaikutuksen: ”Pappien käytöksen seuraukset näkyivät pian kansassa. Koska papit puolustivat hallituksen toimia, niiden täytyi olla oikeutettuja. Niin syntyi ilmiantajia ja maksettuja vakoojia, jotka puolustelivat rikollisia hirmutekojaan sillä, että he palvelivat hallitusta.”

VASTUSTUS asevelvollisuuslakia kohtaan oli erityisen vahvaa ruotsinkielisellä Pohjanmaalla. Vuoden 1902 kutsunna pidettiin monissa seurakunnissa täysin

Kagaalin jäsenet kerääntyneenä Träskändan kartanoon. Ylimpänä vas. Theodor Schwindt, Adolf von Bonsdorff ja Adolf Törngren, keskirivissä Jonas Castrén, Pehr Evind Svinhufvud, Arvid Neovius ja Eduard Polón, alimpana Wilhelm Zilliacus, takana piilossa Julius Grotenfelt, Ernst Estlander, Lars Homén, Eero Erkkö ja Julio Reuter.

tyhjiä saleille. Maakunnan eteläosassa, Vaasan ja Siipyn välillä, paikalle ilmoittautui kutsutuista vain 4,8 %. Vaasan läänissä luku oli 15,8 %, koko maassa 42 %.

Kunnat vaikeuttivat asiaa tietoisesti. Esimerkiksi Närpiössä ei voitu nimittää kutsuntalautakuntaa, sillä ”sopivia jäseniä” ei voitu löytää. Läänin kaikki sotilaslääkärit myös ilmoittivat olevansa estyneitä.

Kielletyt painotuotteet olivat tärkeitä, sillä niiden kautta jaettiin tietoa asioista, jotka Venäjän sensuuri oli hiljentänyt. Laajimmin levikkiä sai Konni Zilliacuksen v. 1900 perustama Vapaita Lehtiä -julkaisu. Tukholmassa painettua lehteä salakuljetettiin laajasti Suomeen tiukasta valvonnasta huolimatta.

Mielipidevaikuttamisen kannalta merkittäväksi muodostui elokuussa 1901 perustettu

kagaali-vastarintajärjestö. Sen keulakuvana toimi oikeustieteen professori Leo Mechelin. Pohjanmaalla hovioikeuden asessori Eric von Troilista muodostui yhdistävä voima.

Vuonna 1902 toiminnan aloitti naiskagaali, jonka perustivat Maisa Erkkö ja Tekla Hultin. Helmi Setälän lentolehtinen, ”Kodin tehtävä nykyhetkenä”, teki järjestöstä tunnetun kautta maan. Naiskagaali levitti myös tehokkaasti salakuljetettuja painotuotteita, toimi lasten venäläistämisen torjumiseksi ja keräsi vaivihkaa rahaa vastarintaa varten.

Naissalakuljettajista on lukuisia tarinoita. Kun he vierailivat Tukholmassa, he ”pehmustivat” senaikaiset pitkät hameensa kielletyillä painotuotteilla, jotka oli painettu ohuelle ja kevyelle paperille. Charlotte Schauman (Eugen Schaumanin äitipuoli) oli

”Silloin me nousimme ylös, 37 nuorukaista, jokai sella suuri puukko murhaavasti sivulla roikkuen”

Wikipedia

Museovirasto

Vaasan läänin kuvernööri Fredrik Björnberg vetosi henkilökohtaisesti leskikeisarinna Mariaan.

pitkä ja hoikka, joten hän saattoi käydä Tukholmassa pikaisilla lihotusmatkoilla herättämättä huomiota.

Tammisaaren kaupunginlääkärin vaimo Sofia Stenbäck kuvailee rooliaan:

”Minulla oli kaksipohjainen matkalaukku ja pelkästään taskuista tehty alushame. Oli jännittävää saapua helposti ja vaivattomasti maihin Helsingissä tai Turussa, aivan valvovien silmien alla. Kerran vein Turkuun korillisen kauniita vehnäpittkoja, joiden sisään oli leivottu kiellettyä kirjallisuutta. Minua ei ikinä epäilty mistään eikä matkalaukkuunikaan tutkittu.”

Vanhasuomalaiset perustivat vastakagaalin, jossa papeilla oli suuri vaikutusvalta. Se kiersi leviittämissä vastapropagandaa raittiusluentojen varjolla.

Turun, Vaasan ja Viipurin hovioukudet olivat varsinaisia vastarintapesäkkeitä. Bobrikov erotti yhteensä 56 uppiniiskaista hovioikeuden jäsentä.

VAASAN LÄÄNIN kuvernööri Fredrik Björnberg, joka astui palvelukseen von Kothernin jälkeen v. 1900, matkusti maaliskuussa 1902 Pietariin, jossa hän sai audienssin tsaarin ja tämän äidin, Maria Fjodorovnan puheille.

Björnberg oli tutustunut keisariliseen perheeseen palveluksessa Venäjän sotavoimissa, mm. viisi vuotta keisarin henkivartiostossa.

Leskikeisarinna Maria, Nikolai II:n äiti ja syntyjään Tanskan prinsessa Dagmar, oli ollut poikansa tärkein neuvonantaja tämän valtaannoususta lähtien. Hän vastusti voimakkaasti poikansa poliitiikkaa Suomessa.

Björnberg vetosi nyt keisariin ja leskikeisarinnaan — kiertäen kenraalikuvernöörin ja senaatin — että keisari kumoaisi asevelvollisuuslain. Björnbergin sanotaan tehneen vahvan vaikutuksen keisariin, joka vastasi: ”Mene rauhassa kotiin, kaikki järjestyy!” Tsaari ilmaisi jälkikäteen äidilleen pettymyksensä siitä, että häntä oli johdettu harhaan Suomen suhteen.

Kun sisäministeri von Plehwe sai kuulla audienssista, hän kiirehti omalta osaltaan — menestyksekkäästi — esittämään Björnbergin valehtelijana.

Leskikeisarinna kirjoitti moititavasti pojalleen lokakuussa 1902: ”En saata ymmärtää miksi sinä, rakas hyvä Nikki, jonka oikeudentaju on aina ollut niin vahva, annat sellaisen valehtelijan kuin Bobrikovin johdatella ja eksyttää sinua! [...] Kaikki se, mitä Suomessa on tehty ja tehdään, perustuu

valheille ja petokselle ja johtaa suoraan vallankumoukseen. Et ole ikinä kuunnellut ketään, joka olisi voinut kertoa sinulle totuuden tämän maan tilanteesta, paitsi Björnbergiä, ja häntä kutsuttiin tietenkin valehtelijaksi. [...] Usko minua ja erota Bobrikov, tuo pahansuopa nero!”

NIIN EI TAPAHTUNUT. Sen sijaan Bobrikov kiristi peukaloruuveja entisestään v. 1903. Björnberg erosi palveluksesta omasta aloitteestaan, kun taas useita muita liian suoraselkäisiä kuvernöörejä erotettiin.

Samalla Bobrikov havitteli lisää valtuuksia. Hän esitti keisarille vetoamuksen Suomen ”vahvistetusta suojeluasemasta” ja sai 15. huhtikuuta 1903 ”käskykirjeen valtiollisen järjestyksen ja yleisen rauhan säilyttämiseksi”, eli niin kutsutun diktatuuriasetuksen.

Santarmi sai nyt lisävaltuuksia. Bobrikov ryhtyi henkilökohtaisesti johtamaan puhetta senaatissa. Epämiellyttävää kirjallisuutta ja oppeja ryhdyttiin puhdistamaan. Bobrikov oli tarkastuksissa löytänyt vaarallisia separatistisia ilmaisuja mm. Topeliuksen Maamme kirjasta ja Runebergin Vänrikki Stoolin tarinoista.

Bobrikov pystyi nyt myös surutta sulkemaan kaikenlaisia

liiketoimintoja, kieltämään kokoontumisia, hajottamaan yhdistyksiä ja karkottamaan ihmisiä. Välittömästi ilmoitettiin ensimmäisistä karkotuksista, joiden kohteeksi joutuivat mm. vaasalaisveljekset Eugen ja Reguel Wolff sekä Pyhäjoella syntynyt Jonas Castrén.

Bobrikov erotti yhteensä 300 virkamiestä, joista 18 oli senaattoreita.

Heinäkuussa oli Eric von Troilin vuoro. Hänet pidätettiin kirkkaassa päivänvalossa ja vietiin kotiin, jossa Vaasan poliisilaitoksen päällikkö Axel af Enehjelm odotti yhdessä kahdeksan poliisimiehen kanssa. Von Troil määrättiin poistumaan maasta viikossa, ja poliisit suorittivat tarkan kotietsinnän hänen kaupunkihuoneistossaan ja kesähuvilallaan. Jopa lapsille tehtiin ruumiintarkastukset.

Von Troil matkusti laivalla Sundsvalliin 30. heinäkuuta. Vaikka lehdet eivät saaneet sallakkaan mainita hänen karkotustaan, satamassa odotti silti suuri väkijoukko. Von Troil heilutti laivan kannelta nyrkkiään Enehjelmille. Väkijoukko lauloi Vaasan marssin.

Tukholmasta muodostui nyt Suomen vastarintaliikkeen keskus. ”Tukholman valtiopäivillä” syyskuussa 1903 keskusteltiin järjestäytyneestä aktiivisesta vastarinnasta Bobrikovin hallintoa vastaan. Maaliskuussa 1904 pidettiin oululaisrehtori Mauno Rosendalin aloitteesta Bodenin suurtapaaminen, jonne matkusti sosialisteja ja suomalaiskansalaisia, heidän joukossaan Kyösti Kallio Nivalasta.

VASABLADETTIN päätoimittaja Edvin Sundquist kuvaili ilma- piiriä Vaasassa, jossa etenkin ruotsinkielisen lukion opiskelijat joutuivat usein kahnauksiin venäläissantarmien kanssa. Pari hänen luokkatoveriaan oli joutunut putkaan nujakoituaan santarmien kanssa. Af Enehjelm raportoi asiasta lukion rehtorille, joka piti opiskelijoille puhuttelun. Pian sen jälkeen paikalle saapui kouluhallituksen ylitarkastaja Werner Tawaststjerna laittamaan asiat järjestykseen.

Edvin Sundquist:

”Kun ylitarkastaja saapui luokkaan huolestunut rehtori perässään, nousimme ylös tavalliseen tapaan. Meitä oli 37 voimakasta nuorukaista, jokaisella suuri puukko murhaavasti sivulla roikkuen. Tarkoituksena oli kutsua meidät yksitellen rehtorin kansliaan kuulusteltavaksi. Mutta kun Tawaststjerna huomasi taisteluvalmiutemme ja uhkaavat, pahaenteiset katsemme, hän kalpeni ja muuttui huomattavan hermostuneeksi. Hän poistui nopeasti luokahuoneesta vaihdettuaan rehtorin kanssa kuiskaten muutaman sanan. Rehtori ilmoitti vain, että kuulusteluja lykättiin iltapäivälle.”

Werner Tawaststjerna palasi Hotelli Ernstiin, jossa hänellä oli huone, mutta pian hänen oveensa koputettiin. Kolme Vaasan suurikasvuista herraa astui sisään. Seurasi lyhyt sananvaihto, tai pikemminkin monologi: — Onko meillä kunnia puhutella herra tohtori Tawaststjerna? Tämä nyökkäsi.

— Minä olen Gustav Swanljung, ja nämä herrat ovat Hugo Samulin ja Hugo Wigard. Olemme tulleet tänne kertoaksemme herra tohtorille, että iltapäivä juna Helsinkiin lähtee klo 6.10. Kehotamme tohtoria poistumaan kaupungista

tällä junalla, muussa tapauksessa emme vastaa seurauksista. Eipä meillä ollut muuta. Hyvästi! Tawaststjerna lähti, eikä asiasta kuultu sen enempää.

SUOMALAINEN vastarinta radikalisoitui nyt tosissaan. Vaasaan saapui joulukuussa 1903 tukholmalaisarkkitehti John Bruun, joka esitteli kagaalin aktivistien laatiman attentaattisuunnitelman harvoille ja valituille — heidän joukossaan kaupunginvouti Johannes Malmberg ja farmasiopiskelijat Konrad Westlin ja Otto Eriksson.

Konrad Westlin kuvaili muistelmateoksessaan, miten Bobrikov, sisäministeri Plehwe, venäläismieliset senaattorit, kuvernöörit ja merkittävät virkamiehet salamurhattaisiin koordinoidusti.

”Sen piti mielellään tapahtua samana päivänä. Kyse oli noin 50 ihmisestä. Kaikkien salamurhaajien tuli olla opiskelijoita tai muita kouluttautuneita henkilöitä, jotta alhaisia henkilökohtaisia motiiveja ei epäiltäisi.”

Westlin valittiin ampumaan prokuraattori Eliel Johnsson. K kaikille luvattiin aseet ja matkarahat talletettiin pankkiin.

Joulun tienoilla tuli viesti suunnitelman hylkäämisestä. Aivan liian monet viattomat ihmiset oli-

vat vaarassa menettää henkensä.

Konrad Westlin ja Otto Eriksson sen sijaan sopivat kolmannen opiskelukaverin, Emil Tängin kanssa yrittävänsä tappaa aiemmin mainitun poliisipäällikkö Axel af Enehjelm: ”Hän oli yleisesti vihattu julman käytöksensä vuoksi, mikä näkyi muun muassa von Troilin karkotuksessa. Hän loi myös vakoojien verkoston, joka salakuunteli ihmisten ovien ja ikkunoiden ulkopuolella.”

Af Enehjelm ei aiemman hyökkäyksen jälkeen enää liikkunut yksin Vaasan kaduilla. Ideana oli käyttää bulvaania, puuvilla-kehräämön toimistotyttö Edit Salmista ja rakkaukskirjettä, jolla af Enehjelm saataisiin houkuteltua yksin pimeään paikkaan.

Sovitun illan tapahtumat 2. tammikuuta 1904 eivät kuitenkaan menneet suunnitelmien mukaan. Edit Salmisen poliisikonstaapeli-isä löysi tyttärensä takin taskusta epäilyttävän paperin ja teki ilmoituksen. Konrad Westlin, ladattu browning-pistooli taskussaan, joutui yhtäkkiä poliisien piiritämäksi. Vahva ja hyväkuntoinen Westlin taisteli itsensä vapaaksi ja hänen peräänsä ammuttiin kuusi laukausta, minkä jälkeen ratsupoliisi sai hänet kiinni lassolla.

Af Enehjelm kysyi Westliniltä, miksi tämä oli suunnitellut hyökkäyksen: ”Sanoin, että hän oli pettänyt maansa, juoksi venäläisten astoil-la ja lisäksi vainosi isänmaanystäviä ja lakkoilevia asevelvollisia. Af Enehjelm vastasi synkkänä, että hänen piti ajatella perhettään ja että asepalveluksesta eronneet henkilöt ja muut, jotka eivät halunneet palvella venäläisiä, eivät saaneet heille luvattua tukea. Sivalsin lyhyesti, että jokainen toimii omantuntonsa mukaan.”

Konrad Westlin kertoo tämän välikohtauksen jälkeisistä draamatisista tapahtumista tarkemmin kirjassaan Två år i rysk fångenskap. Hänet ja Otto Eriksson karkotettiin Tjerdiniin Uralvuorille.

KAIKISTA tunnetuimman attentaatin päivä lähestyi, kohteena Bobrikov. Vaihtelevat ryhmittymät olivat jo suunnitelleet häntä kohtaan attentaatteja, mutta mikään niistä ei toteutunut eri syistä. Eugen Schauman halusi suorittaa tehtävän yksin ja sai salaliittolaisilta ”yksinoikeuden” murhaan v. 1904 juhannukseen asti.

Attentaatti aamupäivällä 16. kesäkuuta Senaatintalon — valtioneuvoston nykyisen Smolnajuhlahuoneiston — edessä on kirjoittanut lukuisia kirjoituksia, joten tapahtumien kulkua ei tarvitse toistaa tässä. Bobrikov kuoli seuraavana päivänä, Eugen Schauman välittömästi ammuttuaan itsensä.

Eräs salaliittolaisista oli Lennart Hohenthal, Eugen Schaumanin tuttu kouluajoilta Vaasasta, jossa Eugen vietti aikaa isänsä, läänin kuvernööri Waldemar Schaumanin luona. Isä toimi kuvernöörinä v. 1894–1898.

Pohjanmaan väestön suhtautuminen tekoon näkyi seuraavana sunnuntaina Närpiön ja Ylimarkun maanteiden varrella; pylväisiin ja aitoihin oli kiinnitetty pieniä, painettuja julisteita. Kirkon kellotapulissa närpiöläisiä odotti taulu, jossa luki ”Kauan eläköön sankari Schaumanin muisto!” Taulun oli maalannut Axel Gallen-Kallelan oppilas Carl Bengts.

Bobrikov antoi itse täysin eri-

Samalla hetkellä kun prokuraattori astui työhuoneestaan, Hohenthal veti esiin browning-pistoolinsa ja ampui

SELVIYTYI. Axel af Enehjelm pelastui Konrad Westlinin attentaattisuunnitelmalta.

laisen kuvan todellisuudesta hetki ennen attentaattia tehdyssä haastattelussa:

"Tilanne Suomessa on tyydyttävä, koko kehitys varovaisen rauhallista. Suomalaiset ymmärtävät tilanteen ja käyttäytyvät asianmukaisesti venäläisiä kohtaan [...] Tilanne on keho ainoastaan ruotsalaisille. Ruotsalaisliike kiihottaa suomalaisväestöä kaikkiin mahdollisiin tavoin venäläisiä vastaan. Julistukset Ruotsista vyöryvät Suomeen kuin hydra."

Bobrikovin sympatiat olivat vanhasuomalaisten puolella. He muodostivat väestöstä seitsemän kahdeksasosa, hän väitti. Helsingin kaupunki ei kuitenkaan antanut Bobrikoville rauhaa. "Tämä kaupunki on eripuraisuuden työssija. Täällä kipinöi ilman syytä. Nuor-suomalaisilla on samat periaatteet kuin ruotsalaisilla, mutta he ovat vielä kiivaampia."

SEURAAVA ATTENTAATTI tapahtui kuusi viikkoa Bobrikovin kuoleman jälkeen. Sisäministeri ja Suomen ministerivaltiosihteeri Vjatšeslav von Plehwe murhattiin 28. heinäkuuta 1904 pommi-iskussa, jonka takana oli venäläinen sosialistivallankumouksellinen Jegor Sozonov. Plehwe oli saanut sisäministerin viran sen jälkeen, kun hänen edeltäjänsä Dmitri Sipjagin joutui myös murhan kohteeksi; hänet ampui vallankumouksellinen v. 1902.

Suomen tilanne helpotti hie-man Bobrikovin ja Plehwen kuolemien jälkeen. Diktatuuriasetus oli kuitenkin vielä voimassa. Uusi kenraalikuvernööri, Ivan Obolenski, sai saapuessaan maahan elokuussa 1904 pahaenteisen tervetulosähkeen: ODOTAMME SINUA LÄHIAIKOINA. STOP. TÄÄLLÄ 200 ASETTA LÄMMINTÄ. STOP. BOBRIKOV

Uutta oli, että säädetyt kutsuttiin jälleen koolle valtiopäiville. Myös maasta karkotetut saivat osallistua. Leo Mechelin palasi Suomeen joulukuussa ja sai sankarin vastaanoton.

Säätyvaltiopäivillä 1904–1905 oli täysin muuttunut ilmapiiri. Ritaristossa ja aatelistossa

oli 167 perustuslaillista ja vain 30 myöntöväisyyksiä. Porvarisäädyssä suhde oli 67–3, talonpoikaissädyssä 62–25 ja pappissädyssä 24–24. Lisäksi sosialisteja oli kolme.

Valtiopäivillä laadittiin nopeasti keisarille Suuri anomus, jolla vaadittiin laillisten olojen täydellistä palauttamista. Kaikki karkotukset peruttiin tammikuussa 1905. Maaliskuussa kumottiin asevelvollisuusasetus ja sovittiin, että Suomi maksaisi sen sijaan Venäjän valtionkassaan vuosittain tietyn miljoonasumman.

Asianajaja Arne Cederholmin vaati valtiopäivillä, että prokuraattori Eliel Johnsson erotettiin virastaan ja prokuraattorin virka "palautettaisiin vastaamaan alkuperäistä tarkoitustaan". Cederholm selitti Eugen Schaumaniin viitaten, ettei useampia samanlaisia tekoja tapahtuisi enää Suomessa.

UUSI ATTENTAATTI oli kuitenkin samaan aikaan suunnitella, juuri kyseistä prokuraattoria vastaan. Eliel Johnsson oli ollut Bobrikovin aulis neuvonantaja esimerkiksi karkotusten suhteen, ja hän oli myös luonut järjestelmän kuntien ja niiden luottamusmiesten velvoittamiseksi, kun ne kieltäytyivät järjestämästä kutsuntalautakuntien vaaleja.

Vuoden 1904 joulunpyhien jälkeen Lennart Hohenthal liittyi vastaperustettuun Suomen aktiiviseen vastustuspuolueeseen. Prokuraattori ja juuri virkaan nimitetty ministerivaltiosihteeri Constantin Linder olivat puolueen ensisijaiset salamurhakohteet. Linder oli toiminut viisi vuotta senaatin talousosaston varapuheenjohtajana — pääministeriä vastaavassa tehtävässä — ja saavuttanut lähes yhtä vihatun maineen kuin Bobrikov.

Hohenthalin suunnitelmana oli likvidoida Linder ja Johnsson samalla kertaa. Hän päätti utjuttaa heidän lähelleen eniten luottamusta herättävässä asussa, "pyhässä venäläisupseerin uni-vormussa".

Hohenthal hankki univormun Pietarista. Siellä hän sattui to-

Fyren-pilalehden karikatyyri "Kolmenlaisia venäläisiä Helsingissä" vuodelta 1907. Vakooja, santarmi ja opiskelija.

distamaan 22. tammikuuta 1905 niin kutsuttua verisunnuntaita, jossa tsaarin sotilaat avasivat tulen rauhallisia mielenosoittajia kohti. Sadat kuolivat ja tuhannet haavoittuivat. Ruumiit jätettiin kaikkien nähtäville.

Kolme päivää myöhemmin Helsingissä hän puolestaan näki, miten poliisit sapelit käsissään hakkasivat pahaa aavistamattomia mielenosoittajia.

Linder oli ehtinyt matkustaa Pietariin kohtalokkaana päivänä 6. helmikuuta. Muutoin kaikki sujui Hohenthalin huolellisen suunnitelman mukaan. Vartijat tekivät hänelle kunniaa, kun hän saapui Eliel Johnssonin asunnolle venäläisupseerin turkiskauluksissa takissa. Hän antoi vartijoille käyntikortin, jossa luki: *Alexandre de Gadd, Lieutenant de la garde, St. Petersburg*. Samalla hetkellä kun prokuraattori astui ulos työhuoneestaan, Hohenthal veti esiin browning-pistoolinsa ja ampui kahdeksan laukausta tätä kohti. Prokuraattoriin osui laukauksista seitsemän ja hän kuoli.

Hohenthal joutui kiivaaseen laukaustenvaihtoon Johnssonin palveluksessa olevan konstaapelin ja Juhani-pojan kanssa. Hohenthal haavoittui oikeaan jalkaansa, mikä esti pakenemisen.

Tapaus tuli oikeuden käsiteltäväksi 8. maaliskuuta. Tuomiona oli elinkautinen kuritushuone-rangaistus hovioikeuden ases-

sori Pehr Evind Svinhufvudin legendaarisen puolustuspuheen jälkeen. Svinhufvud kritisoi kohta kohdalta Johnssonin toimintaa lain ylimpänä puolustajana. Hän viittasi siihen, että rikoslain tarkoituksena oli tuomita valtiopetoksen kaltaisista teoista, joilla pyritään laittomasti kumotaan suuriruhtinaskunnan hallintotapa, ja että kansainoikeus tunnustaa oikeuden itsepuolustukseen. Hän ei kertaakaan koko pitkän puolustuspuheensa aikana kuvailut Lennart Hohenthalin tekoa murhaksi.

Valtionhoitaja armahti Hohenthalin joulukuussa 1918 julistuskirjalla, jossa armahdettiin kaikki ennen maaliskuuta 1917 "valtiotrikoksen tahi muun rikoksen yksinomaan valtiollisista syistä" tehneet henkilöt.

PROKURAATTORI Johnssonin attentaatti ei jäänyt viimeiseksi. Seuraavana oli vuorossa Viipurin kuvernööri Nikolai Mjasojedovin salamurhayritys 21. maaliskuuta 1905. Kurikkalaissyntyinen Matti Reinikka livahti kuvernöörin toimistoon ja ampui tätä kolmesti. Kuvernööri kuitenkin loukaantui vain lievästi. Reinikka vangittiin ja tuomittiin neljän vuoden kuritushuonerangaistukseen.

Samana vuonna 19. heinäkuuta heitettiin pommi kohti Vladimir Deutrichia, Bobrikovin entistä apulaista ja sensuurikomitean

ylintä viranomaista, Helsingin Aleksanterinkadulla. Deutrich sai palovammoja ja pystyi palaamaan palvelukseen. Tekijä, Artturi Salovaara, pääsi pakoon.

Venäjällä Pietarin verisunnuntaita seurasivat levottomuudet ja vallankumouksellinen ilmapiiri. Keisarin valta horjui, ensimmäiset neuvostot perustettiin. Helmikuussa 1904 alkanesta, verisestä Venäjän–Japanin sodasta kantautui yhä katastrofaalisempia uutisia. Syyskuussa 1905 solmittu Venäjälle nöyryyttävä.

Keisari pakotettiin antamaan lupauksia uudistuksista, duuma perustettiin edustamaan kansaa. Suomen valtiopäivillä 1905 perustuslailliset saivat enemmistön kaikissa säädyissä, ja Leo Mechelinin johdolla senaatti toteutti eduskuntauudistuksen, joka antoi Suomelle yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden. Venäläistämistoimet lakkautettiin.

Hyvät ajat kestivät kuitenkin vain muutaman vuoden.

Lennart Hohenthalin elämässä riitti vielä jännitystä. Hän karkasi aktivistiystäviensä avulla vankilasta klassisella tyyllillä sahaamalla ikkunakalterin poikki salakuljetetulla viilalla. Tunnettu ruotsalaiskirjailija Albert Engström piti usein huolta suomalaispakolaisista ja vastaanotti saaristohuvilalleen kovia kokeneen Hohenthalin.

Sieltä Hohenthal matkasi Englantiin, jonne saapui pian myös "pelastava enkeli", Charlotta Zetterberg, joka vieraili Hohenthalin luona vankilassa ja auttoi hänet pakoon. Pian he menivät naimisiin.

Charlotta sukulainen, historiantutkija Seppo Zetterberg, on kirjoittanut Eugen Schauamanista suurta mainetta nauttivan kirjan, *Viisi laukausta senaatissa*.

SVENOLOF KARLSSON

Prokuraattori Eliel Johnssonille myönnettiin aatelisarvo v. 1904. Hänen ottamansa uusi sukunimi, Soisalon-Soininen, vahvistettiin vasta hänen kuolemansa jälkeen.

Systemaattista ilmiantoa

Lennart Hohenthal soluttautui vuoden 1903 loppua kohti poliisiin ja myöhemmin myös santarmin riveihin. Hän uppoutui epäilysten, vakoilun ja ilmiannon maailmaan. Tässä joitain esimerkkejä Hohenthalin v. 1908 julkaistusta omaelämäkerrasta.

- "Hän [von Gross] kertoi poliisivoimissa vallitsevasta kateudesta, erityisesti komisarioiden välillä. Kaikki kilpailivat siitä, kuka sai antaa raportteja, ja katsoivat syrjäisillä sitä, joka tiesi eniten."
- "Jokainen santarmiupseeri värvää vakoojia ja maksaa jokaisesta raportista sen arvon mukaan; sitten aliuupseerit esittelevät raportit päälliköilleen, luutnanteille ja ratsumestareille. Nämä puolestaan esittelevät ne johtajalleen, kenraali Freibergille, ja tämä lopulta kenraalikuvernöörille."
- "Deutrich oli kaikessa hiljaisuudessa salaisen poliisin johtava sielu." Kuten Freiberg, santarmin vastakappaleensa, hän raportoi viime kädessä Bobrikoville, joka siis sai tiedustelutietoa kahdesta täysin eri suunnasta.
- "Poliisilla oli vakoojia, jotka vakoilivat santarmeja, ja santarmeilla vakoojia, jotka vakoilivat poliiseja. Santarmit raportoivat velvollisuuksiaan laiminlyövästi poliiseista, kun taas poliisit syyttivät santarmeja joukkoväkivallan ja työläisten mielenosoitusten lietsomisesta."
- "Vanhasuomalaiset yrittivät harhauttaa Bobrikovia ja Bobrikov heitä, mutta yksi asia oli varma: Bobrikov ei antanut huijata itseään. Hän ajatteli vain hyödyntää vanhasuomalaisten typeryyttä niin pitkään kuin mahdollista ja sitten jättää heidät kohtalonsa varaan."

Kukaan ei tiedä, miten sähkön hinnat kehittyvät

Kuvitus Jyllannin rannikolta 80 km Pohjanmerelle päin suunnitellusta keinotekoisesta energiasaaresta. Sähkötekniset laitokset huolehtivat sähköstä suuressa mitta-kaavassa ja jakavat sitä edelleen ympäröivistä tuulivoimaloista. ”Energiasaari vahvistaa asemaamme merituulivoiman vihreänä suurvaltana. Varmistamme tulevaisuuden vihreän energihuollon. Tanska ottaa edelläkävijämaana 360 asteen vastuun”, selitti Tanskan edellinen ilmasto- ja energiaministeri Dan Jørgensen viime vuonna.

Sää ja politiikka ovat tunnetusti arvaamattomia ja vaikuttavat energiasuuntauksiin enemmän kuin mikään muu.

Halpa vai kallis sähkö? Kulu- neen vuoden aikana tapahtunut kehitys on hyvä esimerkki siitä, miten vaikeasti ennakoitavissa sähkön hinta on.

Syys-joulukuussa 2022 sähköpörssin kuukausikeskihinta oli Suomessa 11,5–24,6 senttiä/kWh (ilman lisämaksuja tai veroja), tammi-huhtikuussa 2023 hinta oli laskenut alle puoleen eli 6,1–8,0 senttiin/kWh, minkä jälkeen se taas puolittui touko-heinäkuussa 2,7–4,3 senttiin/kWh.

Tämä kehitys seuraa laajasti myös Keski-Ruotsin (sähköalue SE3) hintakehitystä, mutta yksi asia pistää silmään: hinta oli Suomessa matalampi tämän vuoden huhti-, touko- ja kesäkuussa. Suomen sähkön hinta on aiemmin ollut Keski-Ruotsin hintaa alhaisempi jonkin yksittäisen kuukauden ajan, muttei ikinä kolme kuukautta putkeen. Kesän alhaisten hintojen taus-

talla oli yksi selkeä syy: Olkiluoto 3 oli vihdoon täydessä tuotannossa.

Tilanne muuttui dramaattisesti elokuun puolivälissä. Joinain päivinä sähkön hinta oli maassamme Euroopan korkein. Keskihinta oli joinakin päivinä 24,4 senttiä/kWh, kun taas Keski-Ruotsissa se oli 2,4 senttiä/kWh. Suomen sähkön hinta laskeutui Ruotsin tasolla syyskuun alussa. Asiaa selittää useiden tekijöiden yhdistelmä: Olkiluoto 2 kytketty yllättäen irti verkosta samaan aikaan kun yksi Loviisan reaktoreista suljettiin vuosittaista tarkastusta varten – minkä lisäksi Suomen ja Ruotsin siirtokapasiteetti oli sillä hetkellä huomattavasti heikentynyt, osin sekin suunnittelemattomasti.

Sähköntuotanto pieneni siis merkittävästi, minkä lisäksi täydentävän sähkönhankinnan mahdollisuus oli erityisen rajoittunut.

Esimerkki osoittaa, että Suomelle on sekä suurta hyötyä että suurta haittaa sijainnistaan eurooppalaisen sähköjärjestelmän koillisnurkassa. Niin kauan kuin Suomi tuottaa maan rajojen sisällä sen kuluttaman sähkön, ohjaavat sähkön hintaa pääasiassa kotimaiset tekijät. Sähköva-

jeessa sähkön hinta määräytyy pääasiassa ulkomaisten tekijöiden perusteella.

TOINEN ESIMERKKI edellytysten nopeasta muutoksesta löytyy tuulivoimasta; rakennuskustannukset ovat nousseet pilviin.

Vattenfall yllätti heinäkuussa keskeyttämällä Englannista itään sijaitsevan, laajan Norfolk Boreas -merituulivoimahankkeen vain vuosi sen jälkeen, kun yritys oli voittanut hankkeen hintahuutokaupan. Hankkeen 5,5 miljardin kruunun (460 miljoonan euron) kustannukset alaskirjataan.

”Olemme uusilla epävarmoilla markkinoilla nähneet kustannusten nousevan jopa 400 %. Se koskee koko markkinoita, ei vain Vattenfallia”, selittää yhtiön toimitusjohtaja Anna Borg.

Tanskan hallitus ilmoitti yllättäen heinäkuussa, että suuresti mainostettu hanke energiasaaren rakentamisesta Pohjanmerelle laitetaan jäihin.

”Tanskan energiaviranomaisen arvioi, että valtion kulut hankkeesta ylittävät 50 miljardia Tanskan kruunua. Tästä syystä se on kaukana kannattavasta, mikä on poliittisten sopimusten aset-

tama selkeä ehto hankkeelle”, kerrotaan Tanskan hallituksen lehdistötiedotteessa.

Syyskuun ensimmäisellä viikolla ilmoitettiin, että brittien seitsemän tuulivoimahankkeen huutokaupassa tehtiin nolla tarjousta. ”Kukaan ei enää tunnu uskovan niiden kannattavuuteen”, BBC totesi.

Toinen samansuuntainen uutinen on, että tanskalainen Ørsted-suuryritys teki alaskirjauksia 2,1 miljardia euron edestä merituulivoimahankkeiden takia. Myös suuri tanskalainen tuulivoimalavalmistaja, Vestas, on tehnyt miljarditappiot. Molempien yritysten osakkeet ovat romahtaneet lyhyessä ajassa 30 %.

VÄHEMMÄN YLLÄTTÄEN Saksa kamppailee vieläkin Energiewende-siirtymänsä seurausten kanssa. Korkeat sähkön hinnat näkyvät nyt siinä, että yhä suurempi osa teollisuudesta tekee uusinviestintinsä ulkomaille. Saksan suhdannetta kuvaillaan huonoimmaksi 1990-luvun jälkeen, suurilta osin kalliin sähkön takia.

Sisäpoliittisesti Saksaa on tänä vuonna leimannut myös erään-

lainen ”lämpösota”, jossa mm. saksalaisia kiinteistönomistajia yritetään pakottaa asentamaan lämpöpumppuja. Esitystä ajaa vihreiden elinkeino- ja ympäristöministeri Robert Habeck. Laajoista protesteista huolimatta Saksan liittopäivät äänesti epäsuosituksen puolesta syyskuun alussa.

On selvää, että Saksa tulee jäämään kauas v. 2030 päästötavoitteistaan. Tuuli- ja aurinkovoiman vahvasta laajentamisesta huolimatta maan fossiilisen energiantuotannon osuus oli v. 2022 samalla tasolla (43,6 %) kuin v. 2016 (43,9 %).

Tämän kuuden vuoden aikana ydinvoimatuotantoa poistettiin käytöstä 50 TWh:n edestä (80,2 TWh:ta v. 2016 verrattuna 32,8 TWh:iin v. 2022). Jos tätä fossiilitonta sähköntuotantoa ei olisi poistettu, fossiiliset päästöt olisivat olleet kymmenen prosenttiyksikköä alhaisemmat v. 2022.

Tuuli- ja aurinkosähkön kasvava osuus on myös lisännyt Saksan sähköjärjestelmän tasapainottamisen kustannuksia – 2,1 miljardia euroa v. 2021 – minkä lisäksi 1,3 miljardia euroa on käytetty erityistoimiin, joilla sähköjärjestelmä pidetään käyttövarmuusmarginaalien puitteissa.

Saksan paradoksi sai loogisen symbolisen ilmentymänsä viime talvena, kun Länsi-Saksan Garzweilerissä purettiin joukko tuulivoimaloita – viereisen ruskohiilikaivoksen laajentamisen tieltä.

TÄTÄ TAUSTAA VASTEN voi olla järkevää suhtautua varauksella ennusteisiin energia-alan ja sähkön hinnan tulevasta kehityksestä. Sää ja politiikka ovat tunnetusti arvaamattomia ja vaikuttavat energiasuuntauksiin enemmän kuin mikään muu.

Kuten viereinen artikkeli osoittaa, vielä syyskuussa ei voida varmuudella tietää, miltä tulevan talven sähkön hinnat näyttävät. Halpoja sähkön hintoja kaipaillevan kannattanee kuitenkin toivoa, että talvesta muodostuu oikein lämmin, tuulinen ja sateinen.

SVENOLOF KARLSSON

Kaasupulan riski myös tulevana talvena

Suomi ja Eurooppa selviytyivät kaasun ja sähkön pahimmista hintaskenaarioista lämpimän talven 2022–2023 ansiosta. Mutta vaara ei ole ohi. Jos saamme kylmän talven, äärimmäiset hinnat uhkaavat jälleen.

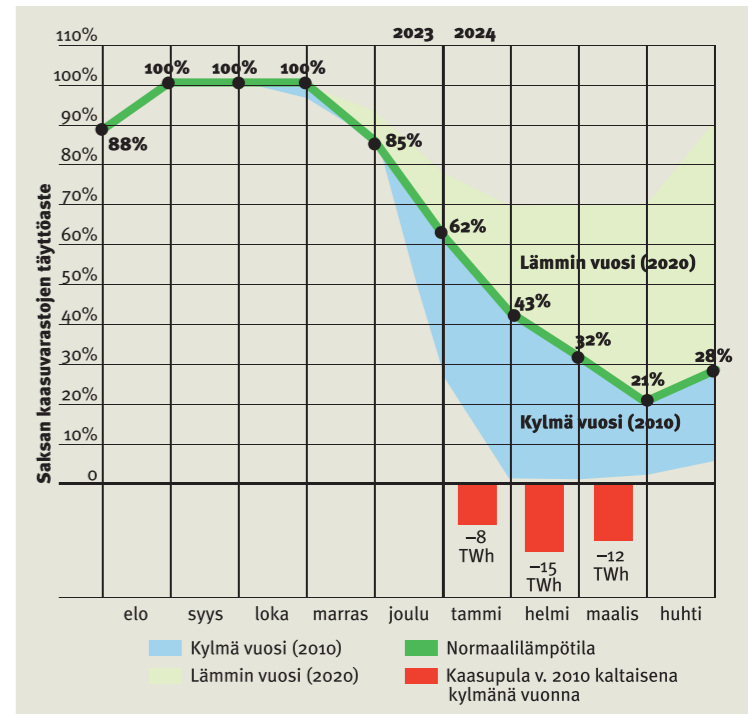
Lämmin sää oli ratkaiseva tekijä, jonka ansiosta Eurooppa selviytyi viime talven energiakriisistä odottamattoman hyvin. Energiahuolto tulevaa talvea varten ei kuitenkaan ole turvattu, vaikka Euroopassa on kehitetty monenlaisia toimenpiteitä Venäjän kaasusodan vaikutusten torjumiseksi. Jos talvesta tulee yhtä kylmä kuin vuonna 2010, kaasuväarat eivät tule riittämään. Ainakaan Saksassa.

Tämä käy ilmi Saksan kaasuväarastoinnin toimialaliiton (INES, Initiative Energien Speichern) tuoreimmista mallinnuksista elokuulta.

Vaikka kaasuväarat ovat talven partaalla täynnä, Saksalla on edessään vuoden 2024 tammikuussa, helmikuussa ja maaliskuussa yhteensä 33 TWh:n kaasualijäämä – jos talvesta siis muodostuu yhtä kylmä kuin vuonna 2010.

Sebastian Bleschke, INES'in toimitusjohtaja

33 TWh on enemmän kuin mitä Olkiluodon kolme ydinvoimareaktoria voivat teoreettisesti tuottaa vuodessa.

Tällaisessa skenaariossa seuraukset olisivat dramaattiset ennen kaikkea saksalaisteollisuudelle, joka nykyisen lainsäädännön mukaisesti kytketään kaasupulassa ensimmäisenä irti.

Koska kaasulla on sähköntuotannossa niin merkittävä rooli, voidaan enustaa, että sähkön hinta tällaisessa tapauksessa ampaisi ennennäkemättömiin lukemiin sekä Saksassa että muuallakin, myös Suomessa.

ONGELMAA VOIDAAN havainnollistaa siten, että kaasun kysyntä vaihtelee suuresti vuoden mittaan ja että Saksan kaasuväarat – valtavasta koostaan huolimatta – eivät nykypäivänä riitä täyttämään tarvetta hyvin kylminä talvina, vaikka väarastoja jatkuvasti täytetäänkin.

Tässä yllä näytetään ”lämpimän” talven (v. 2020) ja ”kylmän” talven (v. 2010) lopputulos:

Kuviossa vihreä viiva näyttää kaasuväarastojen täyttötason

EU:ssa sään kannalta tavallisena vuonna (kuten v. 2016), vihreä kenttä näyttää täyttötason ”lämpimänä” vuonna (2020), sininen kenttä täyttötason ”kylmänä” vuonna (2010).

Kuten näkyy, Saksan alijäämä on kylmänä vuonna 8, 15 ja 12 TWh tammi-, helmi- ja maaliskuussa.

Toisin sanoen kyseessä on dramaattinen ero säästä riippuen. INES huomauttaa, että kaasuväarastojen asiakkaiden taloudelliset optimoinnit voivat muuttaa mallinnuksen kaasuväarastointikäyrän kulkua.

INES'in toimitusjohtaja Sebastian Bleschken mukaan on elintärkeää, että kaasuväarastoinnin infrastruktuurin laajentamista jatketaan nopeasti ja että kapasiteettia lisätään nesteytetyn maakaasun (LNG) vastaanottamiseksi.

Euroopan tämänhetkisten toimenpiteiden arvioidaan johtavan siihen, että riittävät kaasutoimitukset myös kylminä talvina voidaan taata vasta talvella 2026/2027.

SVENOLOF KARLSSON

Onko vety tulevaisuutemme?

Erään huomiota herättävän lausunnon mukaan Pohjanlahden tuuli voi saada samanlaisen merkityksen kuin Persianlahden öljy. Avain siihen on vetykaasu. Paljon on kuitenkin vielä todistettavaa.

VETY ON yksinkertaisin, kevyin, yleisin ja Big Bangin jälkeen universumin aikaisimmin muodostunut alkuaine. Se on kaksiatomisen kaasuna (H₂) ilmakehässä harvinainen, mutta sitäkin yleisempi sidotussa muodossa vedessä eli divetymonoksidissa (H₂O).

Vetykaasu on energia-alalla nykyisin sekä rakastettu että kyseenalaistettu. Poliitikot ilmaisevat rakkauttaan vetyyn 430 miljardilla eurolla, jolla EU on päättänyt tukea vetyhankkeita v. 2030 asti. Summa vastaa Suomen viittä vuosittaista valtion budjettia. Tämä suunnaton verorahamäärä löytäneen vastaanottajansa seitsemässä vuodessa.

Myös Suomen hallitus, niin edellinen kuin nykyinenkin, syleilee vetyä. Vuonna 2020 perustettiin kansallinen vetyklusteri, jossa on syyskuuhun 2023 mennessä 82 jäsentä, monet kansainvälisesti toimivia suurkonserneja.

Huhtikuussa 2021 perustettiin erityinen Pohjan Both2nia-vetyklusteri, jossa on tällä hetkellä 124 jäsentä, jopa lukuisien rannikkokuntien edustajia.

Keskeinen kysymys on, miten vety saadaan sinne, missä sitä käytetään. Lyhyen vastauksen mukaan se toimitetaan pohjoiseen Suomen ja Ruotsin terästeollisuudelle ja etelään Manner-Euroopalle. Tehokkaimmin se tapahtuu putkistojärjestelmän kautta.

Edellinen energiaministeri Mika Lintilä kuvaili houkuttelevaa tulevaisuudennäkymää: "Pohjanlahden perukasta on tulossa jonkinlainen Persianlahti sillä tuulivoimalla, mitä sinne kaavaillaan."

VERTAILU RUOTSIIN paljastaa samankaltaisuuksia ja eroja. Nykyisen vetyhypetyksen teollisuusaloitteen tekivät v. 2016 LKAB-kaivosyhtiö, Vattenfall-energiayhtiö — molemmat kokonaan valtion omistuksessa — ja

SSAB-teräsyhtiö, Suomen ja Ruotsin valtiot osaoimistajina.

Nämä kolme yritystä lanseerivat HYBRIT-käsitteen (Hydrogen Breakthrough Ironmaking Technology), jonka tarkoituksena on kehittää ja teollistaa menetelmä teräksen valmistukseen ilman hiiltä. Tämä vähentäisi merkittävästi terästeollisuuden hiilidioksidipäästöjä.

Lyhyesti sanottuna vety voi korvata hiilen ja koksen, joita on perinteisesti käytetty pelkistyksen eli hapen irrottamiseen rautamalmista. Jäännöstuotteena syntyy hiilidioksidin sijaan vettä.

Menetelmä on tunnettu, mutta teollisuusyritykset pyrkivät nyt ensimmäistä kertaa hyödyntämään prosessia suuressa mittakaavassa. Niiden tavoitteena on koko toiminnan muuttaminen ja "vihreän teräksen" tuottaminen.

Muutkin ovat tarttuneet ideaan. Vuonna 2020 perustetun, pääomasijoittajien ohjaaman H2GS-yrityksen (H2 Green Steel) ja HYBRIT-yritysten välillä on näkynyt jopa vihamielisyyttä, sillä molemmat kilpailevat tietystä määrin malmiesiintymistä, sähkön saatavuudesta ja muustakin.

Myös Ruotsin entinen ja nykyinen hallitus on puhunut näiden

hankkeiden puolesta. Kun Ruotsin EU-puheenjohtajuus alkoi v. 2023, EU:n arvohenkilöt kutsuttiin tutustumaan LKAB:n kaivokseen Kiirunaan.

MYÖS YKSITYISET varat ovat alkaneet virrata yhä suuremmissa mittakaavassa vetyhankkeisiin. Suomessa Herlinin suku on mm. päämies Antin välityksellä ilmaissut tukensa vihreää siirtymää edistävälle hankkeelle. Ilkka-veli on mukana useita vetyhankkeita tehtäviä Suomeen suunnittelevan Ren-Gas-yrityksen toiminnassa.

Ruotsissa paljastettiin vastikään, että mm. Wallenbergin ja Stenbeckin klassiset rahasuvut ovat muiden sijoittajien joukossa sijoittaneet 18 miljardia kruunua (noin 1,5 miljardia euroa) H2GS-yritykseen, joka on luvannut käynnistää vihreän teräksen tuotannon Bodenissa jo v. 2025 lopulla.

Myös useat suuret eläkerahastot osallistuvat H2GS-hankkeiden rahoitukseen, niiden joukossa Yhdysvaltain entisen varapresidentti Al Goren Just Climate -sijoitusyhtiö.

Suomessa Fortumin ja Nesteen kaltaiset suuryritykset ovat julkistaneet merkittäviä vetysuunnitelmia. Suomen ensimmäisen

vihreän vedyn tuotantolaitoksen peruskivi muraattiin P2X-yrityksen johdolla Harjavallassa tämän vuoden alussa.

Lähiseudulla (Kokkolassa) Flexens-yritys on esitellyt suunnitelman 300 megawatin vedyntuotantolaitoksesta. Yrityksellä on ahvenanmaalaiset juuret, mutta nykyisin sen suurin omistaja on ranskalainen Lhyfe.

SSAB:n Raahen terästehtaalla on selkeästi suurin potentiaali vähentää Suomessa kasvihuonekaasupäästöjä, sillä tehdas aiheuttaa tällä hetkellä 7 % maan päästöistä. Tavoitteena on muuttaa osa teräksen tuotannosta päästöttömäksi v. 2026 mennessä.

SUOMEN JA RUOTSIIN välinen selkeä ero näkyy julkisessa keskustelussa. Ruotsin akateemisissa maailmassa ja tiedotusvälineissä kyseenalaistetaan laajasti vedyn avainrooli vihreässä siirtymässä.

Kritiikin mukaan ongelma juontaa juurensa itse prosessiin, jossa vetyä on tarkoitus tuottaa päästöttömästi veden elektrolyysillä, mikä vaatii valtavan määrän sähköä — HYBRIT:ille vuodessa 70 TWh ja H2GS:lle 12 TWh. 82 TWh on täsmälleen se sähkön määrä, jonka koko Suomi kulutti v. 2022.

Epäilykset koskevat juuri tätä mahdollisuutta lyhyessä ajassa käynnistää suunnattomien sähkömäärien uusi tuotanto niin halpaan hintaan, että taloudellinen tulos on viime kädessä positiivinen.

Tähän liittyy myös epäily siitä, ehtiikö uuden sähkön siirtämiseen tarkoitettu sähköjärjestelmä — linjojen ja infrastruktuurin rakentamista unohtamatta — kehittyä vaadittavaan tahtiin. Ruotsin lupaprosessit ovat Euroopan hitaimmat.

Kritiikkiä kohdistuu myös liian huonoon hyötysuhteeseen, jos vety käytetään energian varastointiin ja myöhemmin muutetaan takaisin sähköksi.

MITÄ SE TARKOITTA Pohjanmaalle, jos suunnitelmat laajamittaisesta tuulivoimatuotannosta ja vedyntuotannosta muuttuvat todeksi?

Se vaatii ennennäkemätöntä tuulivoiman rakentamista sekä

- Suunnitellut vetyputket
- Olemassa olevat kaasuputket
- Yhdistävä putki
- Suunnitellut tuulivoimapuistot

Kartta suunnitelluista vetyputkistohankkeista.

Baltian maiden läpi ja meren yli Inkoon kulkeva putki on jo paikallaan ja liitettynä Suomen maakaasuverkkoon. Tässä putki on merkitty suunniteltujen vetyputkistojen mahdolliseen liitännäspaikkaan. Maakaasu on tässä yhteydessä helposti vaihdettavissa vetykaasuun.

Suunnitelluista merituulivoimapuistoista ei ole täydellistä ja päivitettyä luetteloa. Nämä merkityt merituulivoimapuistot perustuvat eri lähteisiin. Kaikkia tuulivoimasuunnitelmia ei toteuteta, kun taas uusia todennäköisesti ilmestyy.

maalla että merellä. Suunnitteilla olevat merituulivoimapuistot ovat usein sitä kokoluokkaa, että ne ylittävät sähkömäärältään Olkiluoto 3:n.

Tällaisten sähkömäärien liittäminen Suomen sähköverkkoon on tuskin mahdollista, sillä verkkoa ei ole mahdollista mitoittaa niin suureksi. Ainoa järkevä tapa kuljettaa tätä energiamäärää on kaasuna.

Se edellyttää omaa vetyinfrastruktuuria; putkistojärjestelmää, jossa vety kuljetetaan suuren paineen alaisena. Suomen ja Ruotsin infrastruktuuriyhtiöiden toimitusjohtajat kertovat asiasta

tämän julkaisun sivuilla 4–5.

Vielä ei ole selvitetty, miten hyvin nämä hankkeet ottavat ympäristönäkökohdat huomioon. Itämeren ja Pohjanlahtea kuvaillaan erityisen herkiksi, ja vaikka pelkästään osa lukuisista merituulivoimasuunnitelmista toteutuisi, meriympäristö muuttuisi oleellisesti.

Voidaan myös mainita, että Ruotsin merenkululaitos on nostanut esiin vaikeudet talvisaikaan, kun laivaliikenne on riippuvainen jäänmurtajista. Viranomaisen tilaama analyysi osoittaa, että vuosien varrella jäänmurtajaliikenne on jäät-

lanteen takia kulkenut pitkälti juuri niiden alueiden läpi, joille suunnitellaan Pohjanlahden tuulipuistoja.

Lisäksi on epäselvää, onko jäätihankkeille ylipäättään saatavilla osaamista ja työvoimaa. Ihmisten taipumus jättää suurkaupungit pohjoisten työpaikkojen takia on rajallinen.

Keskustelua voidaan myös jo nyt käydä siitä, että suuri määrä tuotetusta sähköstä ja vedystä on tarkoitettu käyttäjille etelämpänä Euroopassa, mikä tarkoittaa mahdollisten voittojen päätymistä tuotantoalueen ulkopuolelle.

SVENOLOF KARLSSON

Sähköverkko ei enää kestä

Alueen sähköverkko ei enää kestä enempää tuulivoimaa. Herrfors Verkko ja Fingrid arvioivat, että sähköverkko-kapasiteetin laajentamisessa kestää neljä vuotta.

Valtavat tuulipuistohankkeet asettavat suuria vaatimuksia sähköverkon vahvistamiselle, kertoo Herrfors Nät-Verkon toimitusjohtaja Kristian Finell.

Sähköntuotanto on melko merkitykseltään ilman sähköverkkoa. Lukuun ottamatta erityistilanteita, joissa kaikki tuotettu sähkö voidaan käyttää tuotantopaikalla, sähkö täytyy siirtää käyttäjille. Se vaatii fyysisiä johtoja ja niihin liittyviä voimansiirtokomponentteja.

Lisäksi useiden tekijöiden täytyy olla kohdallaan, niiden joukossa esim. jännitteensäätö, taajuussäätö sekä pyörimisenergian, loise-energian ja tasesähkön saatavuus. Kaikki tämä on välttämätöntä sähköjärjestelmän käyttövarmuuden takaamiseksi ja tehokkaaksi hyödyntämiseksi.

Toisin sanoen sähköverkon rakentaminen ja ylläpitäminen on tarkkaa työtä. Herrfors Verkon toimitusjohtaja Kristian Finell kertoo "kaiken vaikuttavan kaikkeen".

Eräs peruseikka on, että sähkönsiirto tapahtuu eri jännite-tasoilla: pienjännite, keskijännite ja suurjännite, tavallisen talon-omistajan saavuttavasta 0,4 kilovoltin (kV) pienjännitelinjasta suurimpien kantaverkkolinjojen 400 kilovolttiin.

Sähköverkkoa voidaan tarkastella hierarkiana: kantaverkko-alueverkko-jakeluverkko. Fingrid omistaa kantaverkon ja on koko Suomen sähköjärjestelmän järjestelmäoperaattori. Paikallinen jakeluyhtiö, joita on Suomessa 77 kappaletta, toimittaa viimeisenä sähköä asiakkaille. Keskitasolla on alueverkko, jolla on kymmenisen omistajaa, niiden joukossa Herrfors Verkko.

Vielä täytyy muistaa, että kaikella sähköverkkotoiminnalla on Energiaviraston valvoma monopoli. Viranomainen määrittelee verkkoyhtiöiden asiakaslaskutuksen raamit.

KRISTIAN FINELL kertoo, että tuulivoiman mittava nyky-laajentuminen on muuttanut toimintaedellytyksiä enemmän kuin mikään muu:

"Tuulivoiman rakentaminen keskittyy Länsi-Suomeen, kun taas pohjois-eteläsuuntainen siirtokapasiteetti on rajoittunut. Uusien tuulipuistojen sähkö toimitetaan pääasiassa etelään, muutoin sähköntuotanto riittää

hyvin alueen omiin tarpeisiin", Finell selittää.

Herrforsin alueverkko on käytännössä täynnä siihen liitettyjen tuulipuistojen tai liittymissopimuksen saaneiden puistojen takia. Sekä Fingrid että Herrfors Verkko ryhtyivät viime keväänä rajoittamaan uusien tuulipuistojen liittymistä alueverkkoon. Fingrid on huolissaan järjestelmän vakaudesta, jota suuntaajia vaativat laitokset (tuuli- ja aurinkovoima) uhkaavat.

Uudet tuulivoimaliittymät joutuvat siis odottamaan ainakin v. 2027 asti, jolloin kantaverkon vahvistaminen valmistuu.

Suunnitelman toteutumisen kannalta ratkaisevaksi muodostuu uusi 400 + 110 kilovoltin voimajohtohanke Jylkän ja Alajärven välillä (ks. kartta). Fingridin Rannikkolinjan siirtokapasiteetti voidaan vapauttaa, kun tämä voimajohto otetaan käyttöön.

Toinen alueellisesti tärkeä parannus on Sandåsin uusi liitännä asema, jonka Fingrid suunnittelee liitettävänsä Herrforsin alueverkkoon Munsalan Jussilassa.

Tärkeä osa palapeliä on se, että Herrfors vastaa Fingridin Jylkän-Alajärvi-reitin 110 kilovoltin linjan rakentamisesta. Kun voimajohto on paikallaan, Herrfors Verkko voi optimoida ja lisätä omaa siirtokapasiteettiaan.

KAPASITEETIN lisäämisestä kertoo se, ettei huippukuormitus Herrforsin alueverkon eteläosassa ole tähän mennessä ikinä ylittänyt 200:aa megawattia.

"Kuormitus on periaatteessa peräisin omasta jakeluverkostamme, muiden verkkoyhtiöiden jakeluverkoista sekä Valtionrautateiden ja suurteollisuuden kaltaisten sähkönsuurluttajista. Kuormitus voi olla tavallisena päivänä noin 100 megawattia", Kristian Finell kertoo.

Kaikien varatun tuulivoiman liittäminen tarkoittaa Herrforsille noin 400 megawattia. Lisää voitaneen liittää v. 2027 jälkeen riippuen siitä, miten Herrfors Verkon verkkojen vahvistaminen etenee.

Uusista tuuli- ja aurinkovoim-

mahankkeista tulee viikoittaisia kyselyjä.

"Samalla olemme huomanneet, että tuuli- ja aurinkovoimahankkeiden toimijoiden kiinnostus vaikuttaa vaihtelevan sähköpörsin hinnan mukaan. Käytännössä idean toteuttaminen tuulipuistoksi kestää useita vuosia. Paljon voi tapahtua ennen investointipäätöstä."

Utta ovat monet kyselyt aurinkovoimahankkeista, useat kokoluokaltaan 100 MW. Yleensä tällaiset laitokset suunnitellaan vanhoille turvesoille ja turpeenottoalueille, joissa maa tarvitsee uuden käyttötarkoituksen.

MITÄ PERÄMERELLE suunnitellut useat laajamittaiset merituulipuistot merkitsevät?

Niissä on yleensä kuin suurista energiamääristä, ettei Herrfors Verkko voi liittää sähköä alueverkkoon. Pääsääntöisesti sähkö tulee siirtää suoraan kantaverkkoon, mikä kuuluu Fingridille.

"Mutta katsotaan", sanoo Finell. "Kukaan ei nykytilanteessa tiedä, miten tulevien merituulipuistojen sähköstä huolehditaan."

Voidaanko sähkö johtaa suoraan loppukäyttäjälle esimerkiksi kaasuna? Tai voidaanko se käyttää vedyntuotantoon heti tuulipuiston yhteydessä ja kenties yhdistää suoraan suunniteltuun putkiverkostoon? Entä voiko sellainen yhdistelmäratkaisu toimia, että osa merituulisähköstä viedään maihin? Siinä tapauksessa myös Herrfors Verkolla voisi olla rooli, Kristian Finell kertoo.

TOISENLAINEN PULMA syntyy yhä yleisemmästä mikrotuotannosta, eli loppuasiakkaan pienimuotoisesta aurinko- tai tuulivoimasta.

"On tärkeää, että kaikki mikrotuotanto rakennetaan yhteistyössä verkkoyhtiön kanssa. Meidän täytyy tietää, missä sähköntuotanto liittyy verkkoon turvallisuussyistä ja voidaksemme varmistaa, että verkolla on tarvittava kapasiteetti", Finell toteaa.

Alalle on haasteellista, että pienimuotoisen sähköntuotannon (enintään 2 MW) jakeluverkkoon liittävä henkilö maksaa vain alennettua liittymismaksun eikä

kapasiteettivarausmaksua, joka tavallisesti kattaisi verkon vahvistamisen kustannukset.

"Lainlaatijan logiikkana on, että kaikki jakeluverkon tuotanto tulee tarpeeseen, sillä se vähentää jakeluverkon energiankulutusta ylempistä verkoista. Periaate toimii niin kauan kuin verkon olemassa oleva kapasiteetti myydään. Mutta verkon vahvistamisen tarve kasvaa sitä mukaa kun useampia liittymiä myydään samalle johtosuudelle."

"Pahimmassa tapauksessa voimme joutua vahvistamaan kokonaisen pitkän linjaosuuden sellaista liittymää varten, joka niin sanotusti saa maljan vuotamaan. Verkkoyhtiö voi joutua kantamaan kohtuuttoman suuria kustannuksia saamatta riittävästi tuloja kustannusten kattamiseksi."

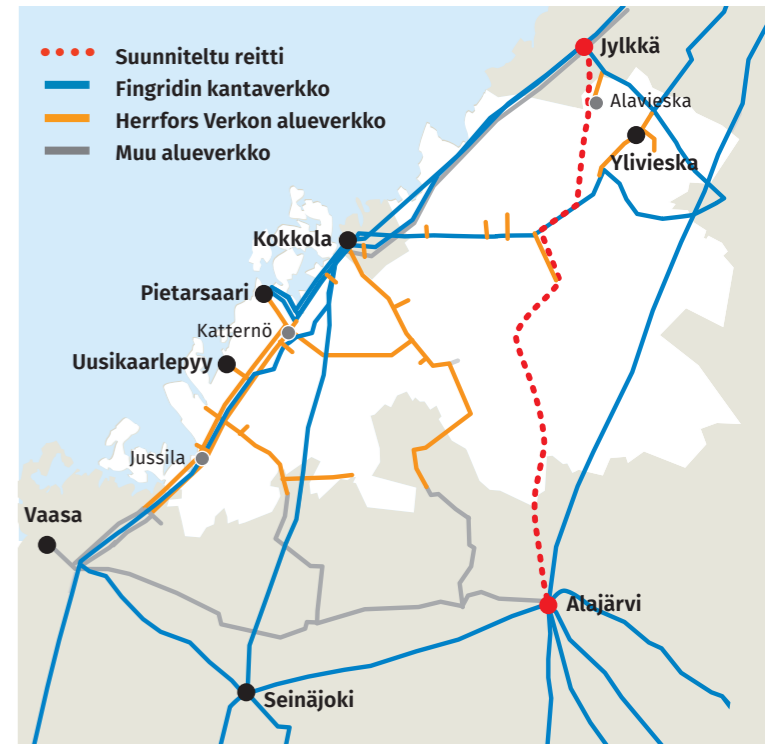
"Nykytilanteessa tällaisia kysymyksiä varten ei ole selkeää sääntelyä. Riskinä on, että muut sähkönkuluttajat joutuvat maksamaan toisten aiheuttamat kustannukset, joten kyse on myös oikeudenmukaisuudesta", Kristian Finell selittää.

SUURIN TÄMÄNHETKINEN epävarmuustekijä on kuitenkin sääntelymalli sille, miten sähköverkkoyhtiöt voivat veloittaa kulunsa loppuasiakkailta.

"Yksinkertaistetusti sähköverkosta on tehty arvioitu arvo, joka perustuu jälleenhankinta-arvoon, käyttöarvoon ja moniin muihin muuttujiin. Yhtälöön sisältyvät myös Energiaviraston määrittämät yksikköhinnat, jotka ovat säilyneet samoina jo useamman vuoden", selittää Finell.

Viranomaisen aiheutti v. 2021 sähköverkkoyhtiöiden parissa suurta levottomuutta, kun se muutti sääntöjä kesken vallitsevaa sääntelykautta. Muutos tehtiin korkeita siirtohintoja käsitelleen kiihkeän poliittisen keskustelun jälkeen.

"Hinnankorotukset johtuivat suoraan lakisääteisistä vaatimuksista rakentaa säänkestävä sähköverkko. Sääntömuutokset tarkoittivat Herrfors Verkolle sitä, että menetimme verkko-omaisuuden, joka vastaa kaikkia niitä investointeja, joita olemme tehneet verkon säänkestävyyteen."

Jylkkä-Alajärvi-reitti

Fingridin mukaan Jylkän ja Alajärven välinen uusi johtoreitti tulee näyttämään tältä. Linja on 154 km pitkä ja sisältää 14 km haarajohtoa Lestijärvelle. Pylväsrakennelmia suunnitellaan sekä 400 kilovoltin johdolle että 110 kilovoltin johdolle.

Fingrid kertoo, että linjavalinnassa huomioidaan ihmiset ja luonnonarvot. Tiivistettynä uusi voimajohto vedetään näin:

- Tolosperän (Kalajoki) ja Kukonkylän (Sievi) välillä on valittu itäinen vaihtoehto, mikä tarkoittaa, että linja vedetään lähes suoraan linjana pohjoisesta etelään Alavieskan läpi aivan kuntakeskuksesta länteen. Perusteluna annetaan, että läntinen vetovaihtoehto mm. heikentäisi liito-oravan suurta elinympäristöä Vääräjoen varrella.
- Kukonkylän ja Höyläsalonnevan (Toholampi) välillä on valittu läntisin kolmesta vaihtoehdosta. Fingrid selittää, että tällä tavalla voidaan kiertää Lestijärven valtakunnallisesti arvokas maisema-alue.
- Ullavan Hangasnevan ja Alajärven sähköaseman välillä on valittu itäisempi vaihtoehto, mikä tarkoittaa, että linja tekee Kaustisen (Neverbacka) rajalla heikon itäisen käänteen, seuraa Vetelin ja Halsuan kuntarajaa sekä saavuttaa Haapasalon jälkeen Alajärven aseman itäisen Vimpelin kautta. Fingridin mukaan myös tässä vaihtoehdossa on kiinnitetty liito-oravaan erityistä huomiota.

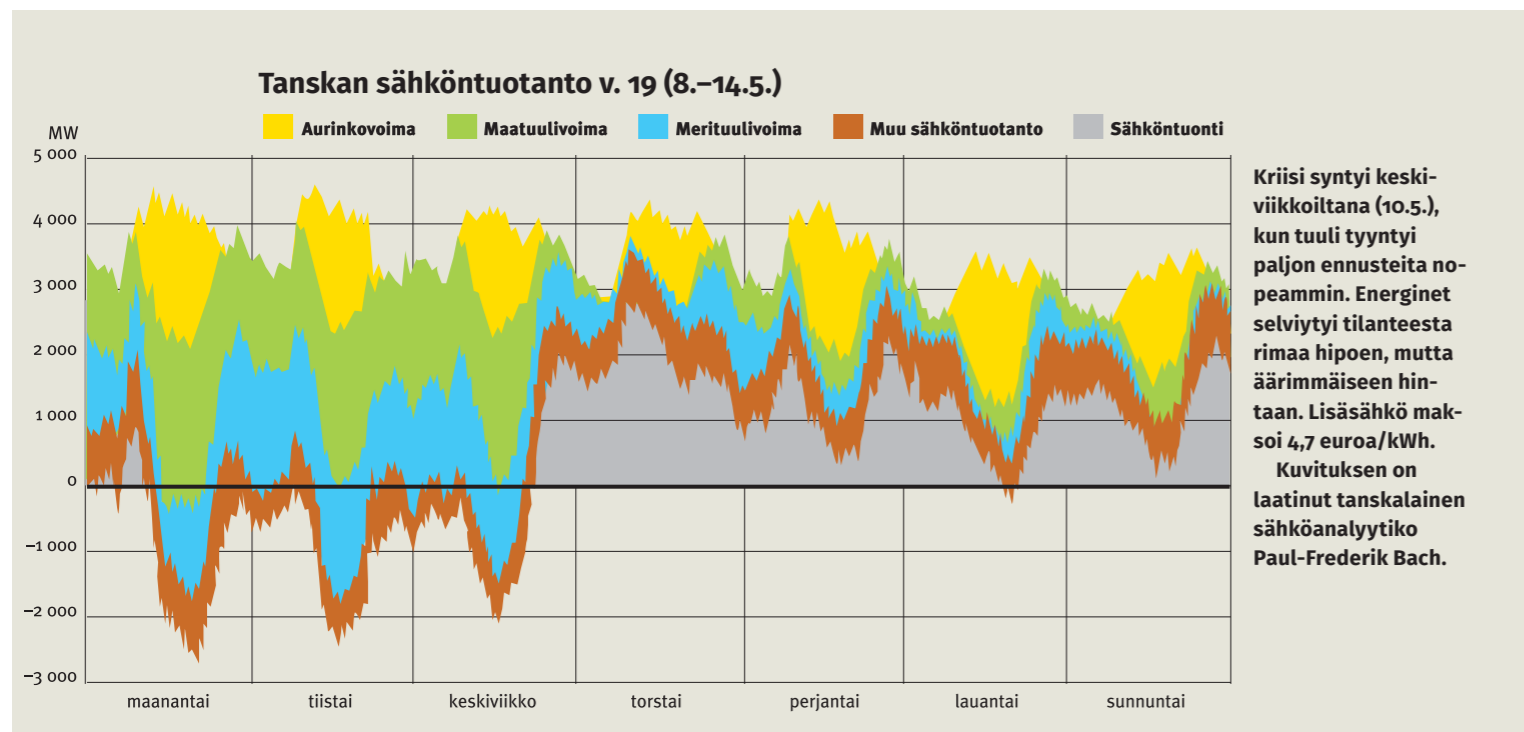
Fingrid ottaa henkilökohtaisesti yhteyttä maanomistajiin. Voimajohtoon rakentamisen arvioidaan tapahtuvan v. 2025–2027.

Vuoden 2024 hinnasto julkaistaneen vasta joulukuussa. Herrfors Verkon ensi vuoden investointibudjetti täytyy siis laatia tunte mattomalle perustalle.

Kristian Finell mainitsee, että Ruotsin sääntelymalli sisältää yksikköhintojen rakennuskustannusindeksin korotuksen.

"Suomellakin pitäisi olla tällainen indeksikorotuspykälä. Useiden komponenttien hinnat ovat viime aikoina nousseet jyrkästi. Esimerkiksi maunantajien hinnat ovat kolminkertaistuneet lyhyessä ajassa", hän sanoo.

SVENOLOF KARLSSON

Läheltä piti -tilanteet horjuttavat Tanskaa

Viime keväänä kaksi tuuli- ja aurinkoenergian tuotantoon liittyvää odottamatonta tilannetta olivat lähellä saada Tanskan sähköjärjestelmän kaatumaan.

Tanskan Energinet-järjestelmäoperaattori, Fingridin vastakkappale, varoitti kesäkuussa kehityksestä, jota kohti maa oli kulkeutunut säästä riippuvaisen tuotannon vallatessa yhä suuremman osuuden sähköjärjestelmästä.

Energinetin järjestelmäpalveluiden päällikkö Thomas Dalgas Fechtenburg kommentoi asiaa näin:

”Lähestymme nopeasti todellisuutta, jossa tuulivoimalat ja aurinkopaneelit tuottavat valtaosan sähköstämme. Se heikentää peruspilareita, jotka ovat vuosikymmenten ajan taanneet päivittäisen sähköhuoltomme. Jos kaikki sähkömarkkinoiden toimijat eivät liity mukaan matkalle ja reagoi uuteen ja vaihtelevampaan todellisuuteen, syntyy markkinoille äärimmäisiä hintoja ja hallitsemattomia epätasapainoja – mahdollisesti niin suuria, että me Energinetissä joudumme turvautumaan äärimmäisiin työkaluihin.”

Tällaisia työkaluja ovat esimerkiksi tuuli- ja aurinkovoimatuotannon pakkosulkeminen tai sähkökäyttäjien sähkön katkaiseminen.

Tanskassa on pitkään oltu ylpeitä varhaisesta ja laajamittaisesta panostuksesta tuulivoimaan. Ongelmat ovat kasaantuneet sitä

mukaa kun myös naapurimaat ovat rakentaneet tuuli- ja aurinkovoimaloita – ja näin ollen kohdanneet samoja vaikeuksia kuin Tanska.

Kyse on osin ajankohdista, jolloin tuuli ja aurinko tuottavat liian vähän tai liian paljon sähköntarpeeseen nähden.

Osin siitä, että tuuli- ja aurinkovoima eivät lainkaan edistä tai edistävät ainoastaan hyvin rajoitetusti ominaisuuksia, joita sähköjärjestelmä tarvitsee toimiakseen luotettavasti. Näitä ovat mm. jännitestabiilius, taajuusstabiilius ja ns. roottorin kulmastabiilius.

ENERGINETIN ENSIMMÄINEN esimerkki on huhtikuun 10. päivältä. Ennusteet osoittivat, että tuuli- ja aurinkovoima tuottaisivat keskellä päivää enemmän energiaa kuin mitä Tanskan ja naapurimaiden markkinoilla oli kysyntää. Se on nykyisin tavallinen tilanne, joka tällä kertaa johti sähkön vuorokausimarkkinoilla negatiivisiin sähkön hintoihin klo 12.00–17.00.

Todellisuudessa sekä aurinko- että tuulivoima tuottivat vielä ennustettua enemmän (1 150 MW). Samalla myös naapurimaissa painittiin suuren tuotantoylijäämän kanssa.

Asia ratkaistiin ”imuroimalla”

kaikki Länsi-Tanskasta (sähköalue DK1) ja naapurimaista löytyvä alaspäätevoima. Kriittisimpinä tunteina sähkön hinta oli 16 391 DKK/MWh (noin 2 200 euroa/MWh).

Energinetin toinen esimerkki on toukokuun 10. päivältä. Tällä kertaa tuuli tyyntyi odotettua nopeammin ja poikkesi ennusteesta enimmillään 600 MW. Tämän suuruusluokan epätasapaino voitaisiin tavallisesti käsitellä ilman äärimmäisiä seurauksia, mutta tällä kertaa naapurimaista saatiin vain vähäistä apua, sillä sähkön vuorokausimarkkinoiden tuontikapasiteetti oli jo lähes täynnä.

Käytännössä Saksa oli etukäteen varannut niin suuren osan Tanskan sähköverkosta, ettei Tanskalla enää ollut riittävästi liikkumavaraa omia sääntelytarpeita varten.

Länsi-Tanska selviytyi aktiivisella kaikkialla käytössä olevat yllösääötartarjoukset – 81 kappaletta. Tämän sähkön hinta oli noin 35 000 DKK/MWh eli 4 700 euroa/kWh. Toisin sanoen 4,7 euroa/kWh.

Hinta, jota Energinet kuvaili ”älyttömäksi” ja joka venytti sähköjärjestelmän äärirajoilleen.

SVENOLOF KARLSSON

**Kohta sähkön hintavaihte-
luista on helpompi pysyä
kärryillä. Herrforsin uusi
sovellus auttaa mukaut-
tamaan sähkönkulutuksen
sähkön hintaan.**

Asiakas syöttää sovellukseen, miten täyteen hän haluaa auton akun tiettyyn kellonaikaan mennessä. Tässä tapauksessa 85 % lataus aamulla klo 7.00. Sen jälkeen sovellus optimoi latauksen niin, että auto latautuu halvimpina tunteina aamuseitsemään mennessä.

Uusi sovellus lataa, kun sähkö on halvimmillaan

Syksyllä julkaistaan Herrforsin uusi sovellus, jonka ensimmäisenä kohderyhmänä ovat sähköautoilijat. He voivat sovelluksen avulla ohjata ja optimoida latauksia sekä samalla säästää energiaa ja rahaa.

Konsernijohtaja Roger Holm on yhdessä muutaman kollegan kanssa testannut kesällä sovelluksen ensimmäistä versiota. Ja Holm on tyytyväinen.

”Kytken illalla auton laturin ja päätän, miten paljon haluan akun latautuvan yön aikana. Voin esimerkiksi valita, että akussa on aamuseitsemältä 80 prosentin lataus. Sovellus huolehtii siitä, että lataus tapahtuu sähkön hintojen ollessa alhaisimmillaan, joten minun ei tarvitse herätä keskellä yötä ja käynnistää latausta. Todella helppoa.”

Testaustyöt ovat vielä kesken ja tekniikka vaatii säätöä, mutta tavoitteena on julkaista sovellus täysin uuden tuotteen muodossa ennen vuodenvaihdetta.

Loppuvaiheen hionnassa on ensisijaisesti kyse järjestelmän mukauttamisesta eri automerkkeihin ja integroimisesta Herrforsin asiakashallintajärjestelmään.

Sovelluksen voi ladata Google Playsta tai AppStoresta. Suunnitelmassa on julkaista sovellus yhdessä spot-hintoihin perustuvan sähkösopimuksen kanssa.

SOVELLUSTA kehitetään yhteistyössä ruotsalaisen Bright Energy:n kanssa. Yritys on jo lanseerannut Ruotsissa yksinkertaisemman

version, jolla on satojatuhansia tyytyväisiä asiakkaita.

Ideana on tarjota asiakkaille ratkaisu, jonka avulla he voivat helposti seurata energiakustannuksia ja hiilidioksidipäästöjä, mutta myös paremmin ymmärtää omaa sähkönkulutustaan ja sen ympäristövaiikutuksia.

Roger Holm näkee teknologiassa suuria mahdollisuuksia.

”Sähköauton latauksen optimointi on ensimmäinen suuri juttu, mutta sovelluksessa voi myös seurata hiilidioksidijälkeä ja saada energiansäästövinkkejä omaan arkeen.”

”Sovellusta kehitetään myös kiinteistötekniikan valvonta- ja optimointitarpeisiin. Se toimii älykkäänä tiedonkeruualustana, jonka avulla voi ohjata koko kotitalouden energiankulutusta – sähköauton latauksesta lämpöpumppuihin ja aurinkopaneeliin.”

Sovelluksen suunnittelu aloitettiin jo vuonna 2018, kun Katternö-konserni osti osan tšekkiläisestä Bright Energy Ab:stä. Omistussuuden ansiosta Herrforsilla on mahdollisuus räätälöidä uusi palvelu, jota tullaan myös kehittämään asiakkaiden palautteen ja toiveiden perusteella.

”Lähtökohdista on, että palvelu on mahdollisimman käyttäjäystävällinen ja herättää käyttäjän kiinnostuksen. Mitä enemmän käytät sovellusta, sitä enemmän opit sähkön hinnoista sekä sinun ja perheesi tavoista.”

SONJA FINHOLM

Vetelin Energia 50 vuotta

Tuomo Haapalainen, Nadja Grebeneva, Markus Päivärinta, Pasi Lehtimäki ja Marko Niemonen kertovat, että he viihtyvät toistensa ja muiden kollegoidensa kanssa Vetelin Energiassa.

Puoli vuosisataa on juhlimisen arvoisen saavutuksen saavutus, Vetelin Energia ajatteli ja avasi ovet yleisölle.

Hyvin pienillä sähköyhtiöillä on erityispiirre, joka näkyy selkeästi Vetelin Energiassa – kaikki ovat eräänlaisia jokapaikanhöyliä. "Nykyisin meillä on 12 työntekijää, joista noin puolet on asentajia ja loput työskentelevät toimistossa. Näin pienellä henkilöstömäärällä kaikkien täytyy olla valmiita auttamaan tarvittaessa. Se käy erityisen selväksi silloin, kun Energiavirasto asettaa uusia vaatimuksia, jotka meidän odotetaan täyttävän samoilla ehdoilla kuin suurten yritysten."

Vetelin Energia

Vetelin Energia piti kesäkuussa avoimet ovet noin 250 vierailijalle.

Näin kertoo Marko Niemonen, kaksi vuotta sitten aloittanut toimitusjohtaja. Ennen häntä toimitusjohtajan tehtäviä hoitivat vuorolleen Jouko Kivioja, Juha Kauppinen ja Antti Kettu.

Yhtiö juhlisti 50-vuotistaivaltaan nykyisessä muodossaan kutsumalla kaikki veteliläiset kesäkuun puolivälissä avoimiin oviin ja järjestämällä samana iltana juhlat konsernille, hallitukselle ja yhteistyökumppaneille. "Meillä kävi päivän aikana noin 250 vierailijaa ja saimme hyvää palautetta. Sain muun muassa tietää, että tämä oli sähköyhtiön ensimmäinen avoimien ovien päivä."

Yksityiset kotitaloudet muodostavat valtaosan yhtiön 2 200 sähköasiakkaasta. Harvoja suurempia asiakkaita ovat paikallinen leipomo ja jotkin isommat maatilat.

INVESTOINTIEN KANNALTA monet hankkeet keskittyvät parhailaan sähköverkon säännestävään rakentamiseen. Käyttöpäällikkö Markus Päivärinta kertoo, että tänä kesänä noin 10 km ilmajohtoverkkoa on korvattu maakaapelilla Heikkilän kylän seutuvilla. Samalla alueelle on vedetty valokuituverkko.

"Meidän kokoiselle yhtiölle kyse on usein priorisoinnista. Emme voi tehdä kaikkea heti. Mutta hyödyimme paljon siitä, että olemme osa suurempaa konsernia, etenkin verkkosivujen ja IT:n suhteen", hän sanoo.

Marko Niemonen kertoo, että yhtiö on viime vuosina investoinut erityisesti moderniin teknologiaan ja kehittänyt sähköverkkoa vastaamaan nykypäivän vaatimuksiin.

"Olemme jatkossakin ylpeästi pieni, paikallinen ja itsenäinen sähköyhtiö, joka pyrkii tarjoamaan asiakkailleen parasta palvelua. Ja ulottuuhin historiamme itse asiassa huomattavasti kauemmas kuin 50 vuotta, sillä veteliläiset ryhtyivät jo vuonna 1913 tuottamaan omaa sähköä 25 kilowatin generaattorilla. Meillä on toisin sanoen takana yli satavuotinen perinne, ja odotan innolla saavani jatkaa toiminnan kehittämistä."

Niemonen kertoo, että yhtiössä halutaan myös antaa paikallisyhteisölle takaisin muun muassa tukemalla paikallisia kulttuuri- ja urheiluseuroja.

SONJA FINHOLM

Vetelin Energia

Mikä: Sähköyhtiö, joka palvelee Vetelin kunnan asukkaita lukuun ottamatta Polson, Kivikankaan ja Nykäsen kyliä. Yhtiöllä on noin 2 200 sähköasiakasta ja se tuottaa myös kaukolämpöä Vetelin keskustaan. Yhtiö sai kaupan kautta omistussuuden Katternön-konsernista vuonna 1987.

Historia: Myllyn omistajat Aato ja Jalmary Laasanen perustivat v. 1914 vesivoimalla toimivan sähkötehtaan. Sähköä tarvittiin kylän valaistukseen. Toiminta siirtyi v. 1921 Vetelin Sähköosuuskunnalle. Sähkön kysyntä oli v. 1947 mennessä kasvanut niin suureksi, ettei vesivoima enää riittänyt. Tämän takia tehtiin päätös liittyä valtakunnan sähköverkkoon. Vetelin kunnan sähkölaitos perustettiin v. 1973, ja neljä vuotta myöhemmin sen nimeksi muuttui Vetelin Sähkölaitos Oy – sama yhtiö, joka nyt juhlii 50-vuotistaivaltaan. Yhtiö fuusioitui Vetelin Lämpö Oy:n kanssa v. 2015 ja sai nimekseen Vetelin Energia Oy.

Lue lisää: Kiinnostako yhtiön tarina? Voit lukea lisää Vetelin sähköntuotannon historiasta Matti Tunkkarin 85-vuotishistoriikista *Kyllöis pimiä jousei ois sähköä*.

Lähde: Vetelin Energia

Eva-Stina Kjellman

Marko Niemonen, Vetelin Energian toimitusjohtaja vuodesta 2022 lähtien.

Amanda Öst, Ida Finne ja Johanna Övergaard siirtyvät syksyllä uusiin rooleihin Herrforsin sisällä. Johanna asuu Uudessakaarleppyyssä, Ida Kokkolassa ja Amanda Pietarsaareissa, vaikka hän onkin kasvanut Luodossa.

Trion uudet tehtävät

Syksy tuo mukanaan Herrforsissa henkilöstömuutoksia. Amanda, Ida ja Johanna kertovat uusista rooleistaan.

Amanda Östiä, Ida Finneä ja Johanna Övergaardia yhdistää yksi asia – heillä kaikilla on uusi rooli Herrforsin sisällä.

Amanda siirtyy asiakaspalvelusta Executive Assistantiksi, kun taas Ida on juuri aloittanut uuden työnsä asiakaspalvelupäällikkönä. Lokakuussa vanhempainvaalipaalaava Johanna siirtyy myyntipäälliköksi ja liittyy yrityksen johtoryhmään.

"Syksystä tulee monellakin tapaa mielenkiintoinen. Itseleni se tarkoittaa uusien rutiinien löytämistä, mutta syksy on muutenkin aina jännittävää aikaa sähköyhtiölle, sillä ikinä

ei tiedä, mitä tapahtuu. Millainen talvesta tulee, toimivatko kaikki voimallat odotusten mukaisesti ja riittääkö sähkö", Johanna Övergaard pohtii.

Johanna on koulutukseltaan prosessiteknikoin diplomi-insinööri, joka ajautui energialalle jo v. 2006 tutkielmansa kautta. Nyt hän odottaa innolla pääsevänsä kehittämään sähkökauppaa ja sähkönmyyntiä yksityisasiakkaille ja yrityksille.

Sekä Amandalla että Idalla on aiempaa asiakaspalvelukokemusta, sillä molemmat työskentelivät vähittäiskaupan päällikköinä ennen siirtymistään Herrforsin palvelukseen.

Ida Finne on viettänyt ensimmäiset työviikkonsa tutustuen alan kysymyksiin ja kollegoihin, ennen kaikkea omaan tiimiin, johon kuuluu seitsemän henkilöä Pietarsaareissa ja kolme Ylivieskassa.

"Työmme on erityisen hauskaa ja mielenkiintoista siksi, että se todellakin koskettaa jokaista ihmistä. Kaikki tarvitsevat sähköä", Ida toteaa.

Amanda Öst aloitti asiakaspalvelussa v. 2021 ja opiskelee parhaillaan työn ohella tradenomiksi. Hänen työtehtävänsä johdon assistenttina ovat valmistella hallituksen kokoukset, pitää pöytäkirjaa ja huolehtia sisäisten prosessien sujuvuudesta.

Myös Amanda kertoo, ettei tällä alalla ikinä tiedä, mitä seuraavana päivänä tapahtuu.

"Ulkopuoliset tekijät vaikuttavat meihin suuresti, mutta epävarmuus on arkipäivää usean pandemia- ja sotavuoden jälkeen. Meidän täytyy yksinkertaisesti oppia elämään sen kanssa."

SONJA FINHOLM

Ruotsissa ”hyvin vakava” käyttöhäiriö

KELLO ON 6.40 huhtikuun 26. päivänä 2023. Suunnitelmana on avata kauko-ohjauksella 220 kilovoltin erotin Hagbyn kytkinlaitoksen suunnitellun huollon yhteydessä, Tukholmasta pohjoiseen. Se ei onnistu. Asema ilmoittaa erotimesta vääriä tietoja, minkä jälkeen toinen erotin avataan – suora poikkeama käyttöjärjestyksestä. Seurauksena on oikosulku. Aseman automaattinen suojarileistys ei tässä tilanteessa toiminut oikein, minkä synny oli kaksi toisistaan riippumatonta virhettä – osin rakennevikä, osin laukaisupiirin vika. Seurauksena syntyi aivan liian matala käyttöjännite seitsemäksi sekunniksi, millä oli laajat vaikutukset Tukholman alueella; muun muassa

metrot pysähtyivät. Forsmarkin kolmesta ydinreaktorista kaksi kytkettiin automaattisesti irti. Tätä seurannut 2 130 megawatin yhtiökinen menetys oli sähköjärjestelmälle niin valtava shokki, että suuri osa Ruotsista olisi saattanut pimentyä – ja vaikutukset olisivat kenties ulottuneet Suomeenkin asti. Kaikkeksi onneksi ympäröivien sähköalueiden käyttämätön siirtokapasiteetti oli sillä hetkellä huomattava, minkä ansiosta massiivinen blackout voitiin välttää. Svenska Kraftnätin jälkianalyysin yhteydessä nousi esille merkittävä havainto: Forsmarkin kolmaskin reaktori oli nimittäin ”erittäin lähellä” automaattista irtikytkemistä. Svenska Kraftnätin mukaan jännite

Näin Svenska Kraftnätin käyttöasiakirjoissa kuvataan ydinenergian äkillistä menetystä. Liila kuvastaa ydinvoimaa. saattoi käytännössä alittaa häiriön-sietovaatimukset sekunteja vian ilmaantumisen jälkeen. Jos kolmaskin reaktori olisi pudonnut pois, sähköjärjestelmä olisi menettänyt yli 3 000 megawattia tehoa yhdellä kertaa, mikä ylittää selkeästi sähköjärjestelmän käytön turvallisuusmarginaalit. Ruotsin sähkökäyttäjät saavat siis ehkä kiittää mittausjärjestelmän epätarkkuutta siitä, etteivät he joutuneet kokemaan suurimittaista, automaattista irtikytkemistä.

Ruotsin energiapolitiikan uusi suunta

Daniel Liljeberg, Ruotsin energiaministerin valtiosihteeri.

RUOTSIN UUTISVIRTOJA hallitsivat pitkään sähkön hinta ja sähkö-tuki – kuka lupasi mitäkin ja mikä on oikeudenmukaista – unohtamatta tietenkään ikuisuuskyymystä parhaasta energianlähteestä. Mutta kysymykset, jotka voivat muuttaa energiapolitiikkaa, ovat täysin toisenlaisia, selittää Daniel Liljeberg, energiaministeri Ebba Buschin valtiosihteeri. Liljeberg kertoo ruotsalaiselle Second Opinion -energiasivustolle antamassaan haastattelussa, että Ruotsin täytyy tehdä täyskäänös energihuollon suhteen ja jatkossa keskittyä sähköjärjestelmän toimitus- ja käyttövarmuuteen. Sama ilmaistaan viime syksynä virkaan astuneen Ruotsin hallituksen hallitusohjelmassa: energiapolitiittinen tavoite muutetaan 100 % ”uusituvasta” 100 % ”fos-

siilivapaaksi”, ydinvoimalle luodaan uusia edellytyksiä, vesivoiman ympäristötarkastukset keskeytetään, merituulivoima kantaa itse sähköverkkoon liittymisestä koituvat kustannukset, kilpailuneutraaliutta painotetaan enemmän. Daniel Liljebergin mukaan kaiken muun perustana on selkeä sähköhuollon toimitusvarmuustavoite ja määrätty vastuu tavoitteiden saavuttamisesta, nimittäin järjestelmäoperaattori Svenska Kraftnätin osalta. ”Osa koskee riittävää kapasiteettia ja tehoa, sillä sähköjärjestelmä tarvitsee riittävästi tehoa jokaisena hetkenä. Säästä riippuvainen energia täytyy vakauttaa ja tasapainottaa. Tarvitaan säätövoimaa ja perusvoimaa – mutta ennen kaikkea suunniteltua voimaa oikeissa paikoissa.”

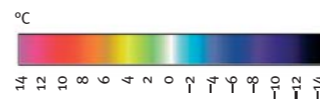
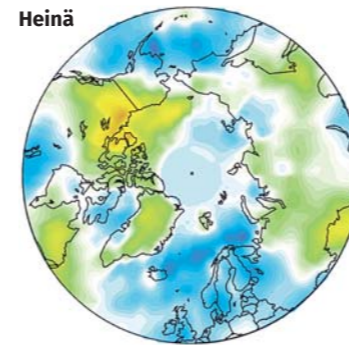
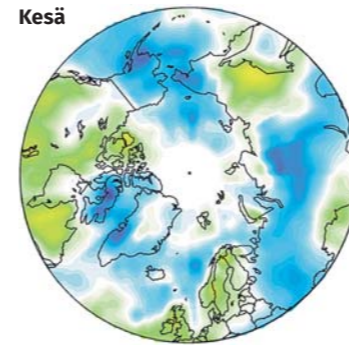
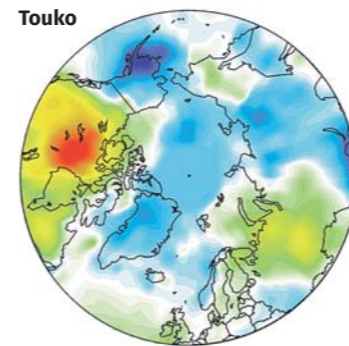
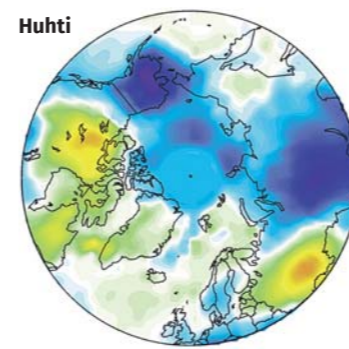
Fingridin uusi toimitusjohtaja

FINGRIDIN uutena toimitusjohtajana aloittaa Asta Sihvonen-Punkka 1. tammikuuta 2024. Hän seuraa tehtävässä eläkkeelle jäävää Jukka Ruususta. Sihvonen-Punkka aloitti Fingridin sähkömarkkinajohtajana v. 2016 ja siirtyi Fingridin varatoimitusjohtajaksi v. 2019. Vuosina 1998–2011 hän toimi Energiamarkkinaviraston ylijohtajana ja v. 2011–2015 Traficom:n pääjohtajana. Asta Sihvonen-Punkka on kauppatieteiden lisensiaatti ja metsänhoitaja. Katternö-lehti on useasti haastatellut Sihvonen-Punkkaa ja hänen edeltäjänsä.

Asta Sihvonen-Punkka

Tavanomainen kesä

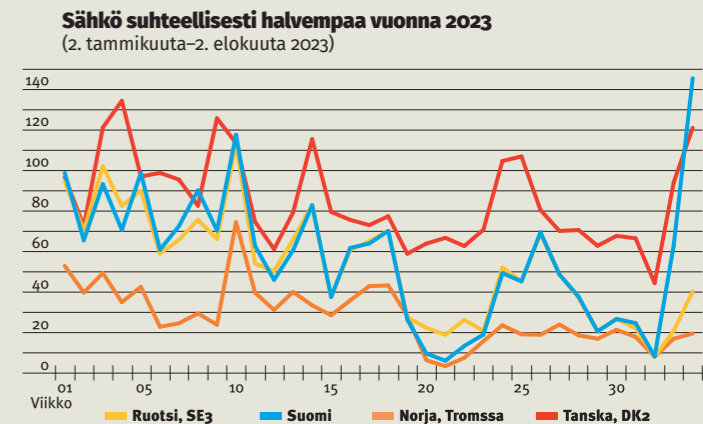
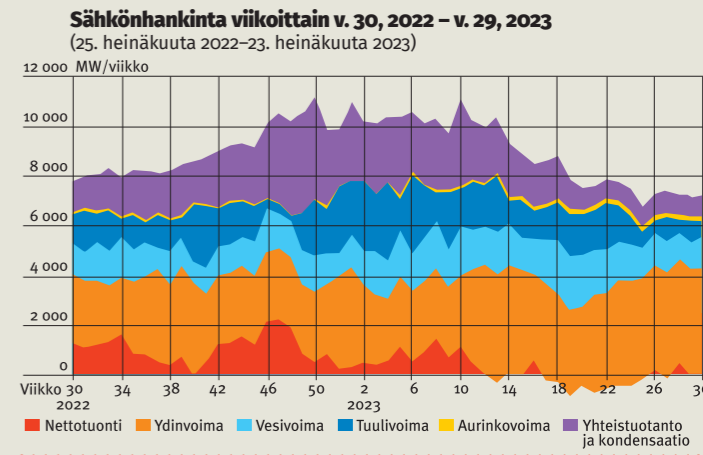

Fyysisen maantieteen professori Ole Humlum on laatinut pallokuvat GISS:n julkaisemien tietojen pohjalta. Pallon osoittavat kuukauden keskipoikkeaman vuosien 2013–2022 keskiarvosta. Ilmatieteen laitos käyttää vuosien 1991–2020 vertailuarvoa.

◆ Suomen kesä 2023 oli sekä lämmin että kylmä, mutta keskimäärin laskeutuna melko tavanomainen. Kevään, eli maaliskoukokuun lämpötilat olivat Ilmatieteen laitoksen tilastojen mukaan koko maassa lähellä tavanomaisia arvoja. Touku-kuussa lämpötila saavutti kaksi kertaa – Kankaanpäässä ja Hattulassa – täsmälleen 25,1 astetta hellerajan. Kesäkuun alkupuolella oli koleaa ja kuun loppua kohden helleputki. Joillain havaintoasemilla mitattiin eniten hallaöitä koko kesäkuun mittaushistorian aikana. Kilpisjärven Saana-tunturilla mitattiin 1. kesäkuuta –7,7 astetta, Suomen mittaushistorian kylmin lämpötila kesäkuussa. Kuun loppupuolella mitattiin hellepäiviä joka päivä jossain päin maata. Kesäkuun ylin lämpötila, 31,6 astetta, mitattiin Kankaanpäässä. Heinäkuu oli suhteellisen viileä ja erityisesti epätavallisen märkä maan keskiosassa. Kuukauden ylin lämpötila, 29,2 astetta, mitattiin niinkin pohjoisessa kuin Utsjoen Kevolla, jossa oli myös heinäkuussa eniten hellepäiviä koko maassa, yhteensä viisi kappaletta. Elokuu oli tavanomaista lämpimämpi koko Suomessa, etenkin Lapissa, jossa Utsjoen Kevon, Kilpisjärven ja Savukosken havaintoasemat rekisteröivät ennätyslämpimän kuukauden. Kuukauden ylin lämpötila, 33,6 astetta, mitattiin Rauman Pyynpäässä 7. elokuuta. Halla, –2,3 astetta, saapui Savukoskelle 22. elokuuta. Elokuu oli sateinen etenkin maan länsiosassa. Kaikki kolme kesäkuukautta olivat hieman tavanomaista lämpimämpiä. Kilpisjärven kesä oli paikkakunnalla v. 1951 alkaneen mittaushistorian lämpimin. Kesän sademäärät ylittivät huomattavasti tavanomaiset lukemat Keski-Suomessa; Multian Pirttipellä satoi kokonaiset 413 millimetriä. Maasalamoita paikannettiin koko maassa elokuun loppuun mennessä noin 72 000. Pitkän ajan keskiarvo on noin 130 000.

Suomesta yhä enemmän vientiä

◆ Suomen sähköntuotannon energiyhdistelmä on näyttänyt hyvin erilaiselta sen jälkeen, kun Olkiluoto 3 -ydinvoimalan säännöllinen sähköntuotanto alkoi tämän vuoden huhtikuussa. Esimerkiksi heinäkuussa ydinvoiman osuus sähköstä oli 58,3 %, kun taas edellisvuoden heinäkuussa se oli 32,1 %. Nettotuonti supistui viime vuoden heinäkuun 22,2 prosentista tämän vuoden heinäkuun 1,3 prosenttiin. Touko-kesäkuussa (v. 17–26) Suomi oli lähes tauotta sähkön nettoviejä – ensimmäistä kertaa yli 50 vuoteen. Samalla fossiilisen sähköntuotannon osuudet olivat kesäkuussa ja heinäkuussa vain 2 % ja 3 %, ennätyskiä nekin.

Suunnanmuutos halvempaan sähkөөn

◆ Olkiluoto 3 -ydinvoimalan käyttöönoton ja suuremman omavaraisuusasteen myötä sähkö muuttui Suomessa suhteellisesti halvemmaksi verrattuna muiden Pohjoismaiden alhaisin sähkön keskihinta. Tästä huolimatta sähkön hinta nousi taivasiin elokuun puolivälissä Olkiluodon ja Loviisan ydinvoimaloiden häiriöiden takia.

Ebba Brahe

Ebba Brahe, muotokuva tuntemattomalta vuodelta.

Ebba Brahesta ei ikinä tullut kuningatarta, mutta kylläkin eräs valtakunnan johtonaisista.

Ulf-Peter Granö on avustanut artikkelin sukutiedoissa. Hän selvittää harrastuksenaan sukulaissuhteita eri sukutalokantojen avulla. Hänet tavoittaa sähköpostitse ulf-peter.grano@live.se.

kruununprinssi Kustaa Aadolfin.

Kaarle IX kuoli vielä samana vuonna ja Kustaa II Aadolfista tuli kuningas, vaikka hän joutui teini-ikäisenä odottamaan kuninkuuden täysiä valtuuksia.

Kustaan ja Ebban tunnettu rakkaustarina on innoittanut monia kirjailijoita. Rakkaus oli selvästi molemminpuolista. Vuonna 1612 lähettämässään kirjeessä Kustaa kutsui Ebbaa ”sydämensä rakastetuksi” ja muistutti häntä tämän lupauksesta puhua isänsä kanssa — oletettavasti kosinnasta.

Kristiina-äiti, leskikuningatar, sen sijaan vastusti liittoa. Vain ruhtinaan tytär olisi tarpeeksi hyvä hänen pojalleen. Kustaa aneli kirjeitse Ebbaa, ettei hän kuuntelisi hovin väkeä, joka ”yrittää kääntää sinut pois luotani”. Syntyi valtakamppailu, jonka Aadolf II lopulta hävisi äidilleen; kuningas meni naimisiin Maria Eleonooran, Brandenburgin vaaliruhtinaan tyttären kanssa.

Jakob de la Gardie lähestyi Ebban isää ja sai liitolle siunauksen, vaikka kuningas vielä vokotteli Ebbaa. Jakob oli niittänyt mainetta sotamarsalkkana mm. Novgorodin ryöstöretkellä.

Jakobin isä oli ranskalainen sotapäällikkö Pontus de la Gardie, joka oli päätenyt Ruotsiin sotavankina. Jakobin äiti Sofia Johansdotter oli syntynyt avioliiton ulkopuolella, mutta hän oli Juhana III:n tunnustama tytär. Tästä syystä Jakob muutti vanhempiensa kuoleman jälkeen äidinäitinsä Kaarina Hannuntyttären luokse Suomeen; Kaarina omisti maataloja mm. Paraisilla, Pirkkalassa ja Kangasalalla.

Ebban ja Jakobin kohtaaminen sujui hyvin, ja häitä vietettiin Tukholman suurkirkossa juhannuspäivänä 1618. Kustaa II Aadolf oli kutsuttu, mutta

Ebba syntyi äidinäitinsä maatilalla Lärjeholmissa lähellä Norjan rajaa. Paikkakunta oli luultavasti tarkkaan harkittu. Elettiin levottomia aikoja, sillä Ebban synnyinpäivänä 16. maaliskuuta Pälkäneen käräjillä suoritettiin tutkinta sen johdosta, että sotilaat olivat raa’asti pahoinpidelleet Pakkalan kylän naisia ja miehiä sotavasaroin ja solmu-ruoskin. Tämä oli yksi tapahtumista, joka edelsi niin kutsuttua nuijasotaa.

Ebbasta tuli 15-vuotiaana v. 1611 kuningatar Kristiinan hovineiti Brita-äidin kuoleman jälkeen. Tätä kautta hän oppi tuntemaan kuninkaalliset lapset, heidän joukossaan vuotta vanhemman

Jakob de la Gardiesta tuli Ebban aviomies.

tärkeät asiat kuulemma pakottivat hänet merelle samana päivänä.

EBBAN JA JAKOBIN avioliitto oli ilmeisesti onnellinen. Heille syntyi 14 lasta, joista seitsemän selviytyi aikuisikään. Lapsena kuolleen Pontus-esiköisen ympärillä vallinnut hiljaisuus viittaa siihen, että hän oli sairaalloinen tai vammainen.

Jakob oli käytökseltään leppoisa ja teki perheen kodista seurapiirilämän keskuksen. Kuningatar Kristiina kuvailli Jakobia avoimeksi, puheliaaksi ja teeskentelemättömäksi henkilöksi, jolla saattoi myös olla kiivas luonne.

Jakob esitetään pidettynä ja kunnioitettuna aviomiehenä ja isänä.

”Jakobin ja Ebban avioliitossa on selkeitä merkkejä siitä, että Jakob todellakin välitti Ebbasta suuresti. Kun Ebba oli kipeä tai makasi lapsivuoteessa, Jakob päätti pysyä hänen rinnallaan velvollisuuksistaan huolimatta”, kertoo Svante Norrhem, joka on kirjoittanut Ebbasta elämäkerran.

Ebba ilmaisi vastaavalla tavalla rakkauttaan ja huolehti Jakobista, kun tämä sairastui harmaakaihiin 1620-luvulla. Ebba joutui myöhemmin syöttämään häntä kuin lasta ja opastamaan hänet joka paikkaan. Kaikesta huolimatta Jakob säilytti hyväntuulisuutensa, ja Norrhemin mukaan Ebba ylisti hänen kärsivällisyyttään.

Ebba Brahe ja Jakob de la Gardie omistivat valtavia tiluksia valtakunnan länsi- ja itäosissa. Palveltuaan Tallinnan ja Riikan kuvernöörinä Jakob asettui perheineen Tukholmaan. Avio-

Kustaa II Aadolf kosiskelee Ebbaa.

parin talonrakennushankkeesta muodostui Ruotsin puhutuin, ja heidän kotinsa tunnettiin Makalös-palatsina (suom. verraton).

Sijainti Kungsträdgården-puutarhan vieressä oli erinomainen perheelle, joka halusi esitellä voimaansa ja loistoaan. Palatsin kattoterassilta oli upea näkymä kuninkaalliseen palatsiin. Rakennusta kannatteli 18 000 puupaalua. Viidennen kerroksen huipulle rakennettiin huvimaja. Portaali-pylväitä koristivat kiveen hakatut kanuunat. Kivityötaide, veistokset, ikkunoiden kehykset ja kartussit muodostivat rakennuksen koristeelliset yksityiskohdat — kaikki parhaimpien taiteilijoiden ja käsityöläisten luomuksia.

EBBA BRAHE oli hyvin tietoinen asemastaan ja varmisti, että se näkyi. Kaiken tuli olla parasta ja hienointa, kustannuksista viis. Perheen elämää ei voinut jakaa yksityiseen ja julkiseen, sillä palatsissa oli peräti 78 työntekijää, kertoo v. 1652 peräisin oleva luettelo. Työntekijät saivat ilmaisen ruoan lisäksi usein ilmaiset vaatteet ja kengät.

Ebballa oli päivittäisiä askareita varten apunaan useita hovineitoja, paašeja, lakeijoita ja yksi kamarirouva. Jakobin ympärillä pyöri hovijunkkareita, henkivartioita, kamaripalvelijoita ja kamarirenkejä. Monet heistä olivat aatelisia, minkä takia heidän ylläpitämisensä oli erityisen kallista.

Svante Norrhem kertoo, että Ebba piti koriste-esineistä ja keräsi koko elämänsä ajan lasi- ja norsunluuesineitä, simpukoita ja jalokiviä. Makalös-palatsin puistossa kasvoi ruusuja ja muita koristekasveja — jopa siihen aikaan harvinaisia tulppaneja.

Ebba seurasi uusinta muotia otamalla lukuisia muotikuvia. Kun hänen poikansa kävi Pariisissa, poika joutui palattuana kuvailemaan äidilleen pikkutarkasti kaupungin hattumuotia.

Jakob yritti väitetyksi saada Ebban hillitsemään menoja, usein turhaan. Jos heillä oli erimielisyyksiä, Ebba kirjoitti omia velkakirjoja esimerkiksi tilauksista, joiden hän katsoi olevan ehdottoman tarpeellisia tyttäriensä häitä varten.

Samalla Ebban tehtävänä oli

palatsin emäntänä toimia työnjohtajana ja huolehtia raha-asioista. Ebba allekirjoitti yleensä kirjanpitoasiakirjat, ja hän oli selkeästi sekä yritteliäs että tehokas työnjohtaja.

EBBA BRAHEN suurin ilonaihe ja samalla suurin huolenaihe olivat lapset, ennen kaikkea lempipoika Magnus Gabriel. Kaunis, vaaleahiuksinen, 12-vuotias Magnus Gabriel piti valtiopäiville vanhempiensa ylpeydeksi latinankielisen puheen Kustaa II Aadolfin hautajaisten yhteydessä v. 1634 — puheen äitinsä aiemmasta suuresta rakkaudesta.

Magnus Gabriel saavutti suurimman voittonsa, kun kuningatar nimitti hänet suurlähettilääksi Ranskaan v. 1646. Kyseessä oli yksin ajan ylenpalttisimmista tapahtumista. Seurueeseen kuului 126 henkilöä. Magnus Gabriel huvitteli ruhtinaallisesti Pariisissa ja kirjoitti valloituksistaan voittonriemuisesti morsiamelleen, Pfalzin kreivitär Maria Eufrosynelle.

Magnus Gabrielilla oli kuitenkin äkkipikainen puoli. Hän sai päähänsä, että kuningatar Kristiina oli syyttänyt häntä petoksesta, mikä raivostutti kuningattaren. Hän vaati välittömästi saada tietää, kuka oli sanonut mitään, minkä jälkeen Magnus Gabriel osoitti henkilöä, joka jyrkästi kielsi kaiken.

Jos Magnus Gabriel olisi tullut järkiinsä, hän olisi ehkä voinut pelastaa tilanteen, Svante Norrhem kirjoittaa, mutta sen sijaan hän muutti tarinaansa monta kertaa. Kristiinan ja Magnus Gabrielin suhde muuttui hyiseksi. Ebba-äiti teki kaikkensa saadakseen poikansa jälleen kuningattaren suosioon, mutta tuloksetta.

Vuodesta 1652 muodostui surun vuosi. Perheessä oli useita kuolemantapauksia, muun muassa 69-vuotias Jakob. Muutama viikko ennen kuolemaansa 19. kesäkuuta Jakob sai kuningatar Kristiinalta lahjoituskirjeen, joka antoi hänelle oikeuden perustaa kaupungin Pedersöreen. Ebba nimesi kaupungin miehensä mukaan Jakobstadiksi (Pietarsaari).

De la Gardien suku oli omistanut keskiaikaisen Läckön linnan v. 1615 lähtien. Tänne, Vänernjärven rannalle, Magnus Gabriel

sai oikeuden rakennuttaa vanhan Lidköpingin paikalle Nya Lidköpingin. Suunniteltua asemakavaa ei jostain syystä käytetty, vaan sitä sovellettiin sen sijaan toiseen suvun rakennuttamaan kaupunkiin, Pietarsaareen.

Leskeksi jäänyt Ebba Brahe jatkoi perheen kartanoiden, maatiolojen, useiden rautaruukkien ja kaivostoiminnan pyörittämistä tavalla, joka teki hänestä varsinaisen teollisuusjohtajan. Hän kuoli v. 1674. Pietarsaaressa Ebbaa ei ole unohtettu. Ebba Brahesamfundet -yhdistyksen lisäksi hänen ja Jakobin muisto elää mm. Ebba Brahen puistikossa, Jaakonkadussa ja De La Gardienkadussa.

SVENOLOF KARLSSON Makalös-palatsin kuparipiirros vuodelta 1647.

Muutamia Ebba Brahen ja Jakob de la Gardien sukulaisia

Sigrid Schauman, Gustaf Mannerheim, Märtha von Born, Olof Palme, Jörn Donner

Yrsa Stenius, Michael Monroe, Matti Klinge, Linus Torvalds, Anneli Carlson-Suojoki

Sigrid Schauman, taiteilija, jonka isänäidin äidinsän äidinäidin äidin vanhemmat olivat Ebba ja Jakob.

Gustaf Mannerheim, presidentti ja Suomen marsalkka, jonka isänisän äidinsän isänäidin äidinäidin vanhemmat olivat Ebba ja Jakob.

Märtha von Born, (myöhemmin Henriksson), asui Pietarsaaressa, isänisän äidinsän äidinsän äidinäidin vanhemmat olivat Ebba ja Jakob.

Olof Palme, Ruotsin pääministeri, jonka isänäidin isänäidin isänäidin isänäidin äidin vanhemmat olivat Ebba ja Jakob.

Jörn Donner, kirjailija ja elokuvaohjaaja, jonka äidinsän isänäidin isänisän äidinäidin äidin vanhemmat olivat Ebba ja Jakob.

Yrsa Stenius, kirjailija ja toimittaja, jonka äidinsän äidinsän äidinsän äidinsän äidinäidin vanhemmat olivat Ebba ja Jakob.

Michael Monroe (Matti Fagerholm), rock-muusikko, jonka isänäidin äidinsän isänisän isänäidin äidinsän vanhemmat olivat Ebba ja Jakob.

Matti Klinge, historian professori, jonka äidinsän isänäidin isänisän äidinäidin äidinsän äidinäidin vanhemmat olivat Ebba ja Jakob.

Linus Torvalds, IT-nörtti, jonka isänäidin isänäidin isänäidin isänäidin äidin vanhemmat olivat Ebba ja Jakob.

Anneli Carlson-Suojoki, Pietarsaaressa asuva eläköitynyt kulttuurityöntekijä, jonka isänisän isänisän isänäidin isänisän äidinäidin vanhemmat olivat Ebba ja Jakob.

Ahman paluu

Luontomme jatkaa villiintymistään ja suurten petoeläinten määrä kasvaa entisestään. Mattias Kanckos kirjoittaa tällä kertaa ahmasta.

Ahma kuvattuna riistakameralla sen koivutukkikasan edessä Ähtävällä, josta ahman pesä löydettiin maaliskuussa 2023.

Mattias Kanckos työskentelee yrityksessään laaja-alaisesti. Luontoon opastusten lomassa hän tekee luontokartoituksia, ympäristösuunnittelua, konsultointeja ja pitää kursseja. Voit ehdottaa hänelle tulevien artikkeleiden aiheita sähköpostitse naturforetagare@gmail.com.

Monet yhdistävät ahman tuntuereihin ja poroihin, mutta lajia esiintyy nykyään laajasti kaikkialla Pohjanmaalla. Ahmankaanta on kymmenkertaistunut 1980-luvulta lähtien, ja tänä päivänä Suomessa elää noin 400 yksilöä. Lisääntyminen on tapahtunut täysin Lapin poronhoitoalueesta etelään sijaitsevassa Metsä-Suomessa, jossa on viime vuosina jopa ammuttu pari ahmaa vuodessa lajin poroeläinleimolle aiheuttamien suurten tappioiden pienentämiseksi.

Ahman nahka oli entsaikoina himoittu ylellisyys ja ahman ansastaminen suhteellisen helppoa. Sen takia laji muuttui jo 1750-luvun paikkeilla Pohjanmaalla hyvin harvinaiseksi, ellei peräti täysin hävinnyt. En ole löytänyt mistään paikallishistoriallisista lähteistä mainintaa ahmasta, kun taas sudesta, karhusta ja ilveksestä on 1700–1800-luvuilta useita tekstejä.

Ahman lähihistoria Pohjanmaalla alkaa joka tapauksessa 1980-luvulta, jolloin Perhoon ja Ähtäriin istutettiin muutama ahma samalle alueelle tuotujen metsäpeurojen menestyksekkään istutuksen yhteydessä. Lestijärvelle ja Kivijärvelle siirrettiin vuosina 1996–1998 yhteensä kahdeksan ahmaa, mikä käynnisti kannan todellisen kasvun Pohjanmaalla.

Huomasin ensimmäiset ahman jäljet kotiseudullani 2000-luvun alussa, ja alueella on jo muutaman vuoden ajan liikkunut välillä useita ahmoja samanaikaisesti.

YLLÄTYIN SILTI suuresti, kun tein helmikuun 2023 lopussa lumijälki-inventointia Ähtävällä ja törmäsin hiihtoretikellä ahman kivikoloon rakentamaan pesään! Ahma-naaras, joka oli todennäköisesti asustellut seudulla koko vuoden, oli synnyttänyt pennut jo helmikuun lopussa. Se oli varmaankin seudun ensimmäinen pentue yli 300 vuoteen.

Ahma ei ollut kohtaamisesta iloinen, vaan siirsi pentueensa muutaman sadan metrin päähän. Uusi pesä sijaitsi suuren, koivutukeista tehdyn kasan alla lähellä aika vilkkaasti liikennöityä metsätietä ja moottorikelkkareittiä. Ahma-naaras sai varmaankin pian häiriöistä tarpeekseen

Ahmalle tyypilliset vinot parijäljet syvässä lumessa.

ja siirsi pentueen toistamiseen. En tiedä, minne ne päätyivät.

Riistantutkimuksen mukaan kyseessä oli vasta toinen kerta, kun Pohjanmaalta löydettiin ahman pesä. Ensimmäinen löytyi muutama vuosi sitten tukkikasan alta Kälviältä, kun tukkiautonkuljettaja ryhtyi lastaamaan puita täysin tietämättömänä kasan asukeista.

Kuten tavallista, "uuden" lajin myötä oppii paljon. Monien lähteiden mukaan ahma – niin kutsuttu "arktinen hyeena" – on ensisijaisesti raadonsyöjä ja aika kömpelö ja huono saalistaja. Olen kuitenkin talven jäljestysten ja havaintojen myötä huomannut, että ahma on saalistajana

Mattias Kanckos

Ahmalla on hyvin suuret jäljet kokonsa suhteutettuna.

Mattias Kanckos

Ahma on raadonsyöjä ja syö mielellään haaskoja, kuten tässä kuvassa omasta metsästäni.

Mattias Kanckos

pikemminkin sekä taitava että armoton. Olen lukenut, kuinka ahma voi tunturin suotuisissa lumiolosuhteissa kaataa samanaikaisesti useita poroja, mutta minulle oli silti suuri yllätys, että ahma onnistui Pohjanmaan olosuhteissa tappamaan täysikasvuisen valkohäntäpeuran. Erään metsästäjän riistakamera vangitsi talvella 2023 juuri tällaisen kamppailun, jossa ahma kymmenen minuuttia pitkän taistelun jälkeen onnistui selättämään peuran puremalla sitä selkärangasta.

Näin myös viime talven jäljestysten aikana, että ahma oli pyydystänyt rusakkoja ja onnistunut jopa yllättämään naarasteeren tien ojassa. On myös todisteita siitä, että ahma on kaatanut varsin suuria hirvensasoja.

Pitää kuitenkin paikkansa, että ahma on uskomattoman hyvän hajuaistinsa myötä raadonsyöjä, joka löytää raatoja, syöttejä ja ruokintapaikkoja monen sadan metrin päästä. Sen takia ahmasta on helppo saada riistakameroilla kuvia. Olen kuluneen talven aikana nähnyt kymmeniä kuvia ahmoista kotiseudullani, ja olen myös itse saanut lajista onnistuneita otoksia.

AHMA, suurin näätäeläimemme, on todellinen erakko ja väsymätön vaeltaja. Se liikkuu suurella alueella ravinnon perässä, eivätkä 20–50 kilometrin yölliset vaellukset ole epätavallisia. Sen takia

ahman jälkien löytäminen hyvissä lumiolosuhteissa ei ole harvinaista.

Epäsuhtaisen suuressa jäljessä, joka voi olla 10–14 cm leveä ja 12–16 cm pitkä, näkyy viiden varpaan painallukset. Ahman jäljet sekoitetaan helposti karhun jälkiin, mutta ahma liikkuu pääasiassa hyppien ja laukaten, minkä takia sen jäljet näyttävät näätäeläimille tyypillisiltä parijäljiltä.

Lisäksi karhu nukkuu talviunta, joten sekaannusriski on mahdollinen ainoastaan varhain syksyllä tai myöhään keväällä.

Suurista jäljistä huolimatta täysikasvuinen ahma painaa vain 15–25 kg. Se näyttää tosin huomattavasti suuremmalta paksun ja pitkän turkin takia. Ja olemme tänä talvena Ähtävällä todellakin nähneet, että ahma on varsinainen kovanaama.

Ahma on rauhoitettu poronhoitoalueen eteläpuolella, ja hitaasta lisääntymisestä huolimatta kanta jatkaa hyvin todennäköisesti kasvuaan, sillä lajille riittää runsaasti ravintoa Pohjanmaan metsäkauriista ja valkohäntäpeuroista.

Myös susikannan lisääntyminen hyödyttää ahmaa, sillä sudet jättävät luontoon aterioidensa tähteitä, joita ahmat ilolla ahmivat. Voimme siis odottaa, että Suomen ja Pohjanmaan luonto jatkaa villiintymistään suurten petoeläinten myötä.

MATTIAS KANCKOS

Elämä eletään täällä

OLEN KIRJOITANUT oheisen tekstin itse omin sanoin ja ilmauksin. Myös kuvat olen ottanut itse.

Miksi kerron tästä? Siksi, koska nykyään ei ole enää itsestäänselvyys, että kirjoittaja vastaa itse tekstistä ja kuvista. Kuka tahansa voi nykyisin kotitietokoneellaan tuottaa ruotsiksi faktatekstiä Suomen ahmoista uuden tekoälyteknologian, kuten ChatGPT:n avulla.

Tekstini ainutlaatuisuus ja sitä myötä arvokkuus eivät johdu siitä, että olen kirjoittanut tekstin itse, vaan siitä, että se pohjautuu paikallistuntemukseen: tuoreisiin tietoihin Pohjanmaan paikallislanteesta. Tietoihin, jotka eivät ole yleisesti saatavilla netissä ennen tämän artikkelin julkaisua. Näin ollen tiedot ovat myös tekoälyn saavuttamattomissa.

Luonnon paikallistuntemus on toimintani paras valtti, ja olen viime vuosina ryhtynyt rajoittamaan entistä enemmän tämän tiedon ilmaista jakamista muulle maailmalle. Lisäksi uskon, että tällainen tieto muuttuu tulevaisuudessa yhä arvokkaammaksi.

Kukaan ei enää tarvitse biologia tai eräopasta kasvien ja eläinten tunnistamiseen tai yleisesti luonnon kuvailemiseen metsässä. Nykyaikainen teknologia voi korvata tämän.

Sen sijaan pätevä luonto-opas voi tiedoillaan auttaa muita haivaitsemaan, näkemään ja kokemaan paljon enemmän kuin mihin he omatoimisesti kykenisivät. Tästä syystä lopetin bloggaamisen jo kauan sitten enkä ole enää aktiivinen sosiaalisessa mediassa.

PITÄISIKÖ MINUN hyödyntää teknologiaa, jotta voisin markkinoida itseäni, saada monta seuraajaa sekä tulla tunnetuksi, menestyneeksi, onnelliseksi ja rikkaaksi? Vastaus on, ettei minua kiinnosta pätäkään elää tällaista elämää "influensserina", netissä ja saavutettavissa 24/7, oman uupumuksen ja mielenterveyden hinnalla.

Minulle menestyminen ja onni merkitsevät luonnonläheistä ja terveellistä elämää, luonnosta nauttien ja osana sitä mahdollisimman pitkälti.

Tästä näkökulmasta Katternö-lehden luonnosta kiinnostuneelle yleisölle kirjoittaminen on suuri etuoikeus. Uskon, että tämä lehti on kaiken lisäksi ja valitettavasti nykyisin sangen ainutlaatuinen. Saan nimittäin kirjoittaa täysin vapaasti aiheista, joiden uskon kiinnostavan muita. Ja kaiken lisäksi saan palkkaa.

Katternö-ryhmän paikallisomisteiset yritykset ovat ymmärtäneet, millainen voima paikallisessa ankkuroinnissa piilee. Elämä eletään täällä.

MATTIAS KANCKOS

Ahma on vahva petoeläin, joka pienestä koostaan huolimatta voi kaataa suuria saaliita.

Nadja Grebeneva, nykyisin paikalla sähköyhtiössä joka päivä.

Nadja pitää laskuista huolen

◆ VETELIN ENERGIA

Vetelin Energia on tänä vuonna paljannut useita uusia työntekijöitä. Yksi heistä on Nadja Grebeneva. Hän on aiemmin työskennellyt toimistossa osa-aikaisesti ja loppuviikon kunnassa, mutta nykyisin hänet löytää sähköyhtiöstä joka päivä. Nadja Grebeneva vastaa laskutuksesta sekä osto- ja myyntireskonstrasta, mutta hän huolehtii myös osittain asiakaspalvelusta. "Viihdyn täällä hyvin. Olemme yhteen hitsautunut porukka ja työtehtävät vastaavat koulutustani", hän kertoo.

Nadja Grebeneva on syntynyt ja varttunut Venäjällä. Hän muutti vuonna 2012 Jyväskylään, jossa hän koulutautui ensin merkonomiksi ja myöhemmin Alajärven Järviseudun ammatti-instituutissa datanomiksi.

"Sain opintojen aikana harjoittelupaikan Vetelin kunnasta ja päätin jäädä tänne valmistumiseni jälkeen. Veteli ei ole suuri, mutta viihdyn hyvin. Myös siskoni perheineen asuu täällä, mikä tietenkin vaikutti valintaani."

Joel vastaa kysymyksiisi

◆ KRUNUPYYN SÄHKÖLAITOS

Onko sinulla kysyttävää sähköliittymistä, mikrotuotannosta tai kaapelien sijainnista? Tai onko sähköverkkosasi poikkeavuuksia?

Silloin voit ottaa yhteyttä Joel Bexariin, joka on viime keväästä lähtien toiminut Kruunupyyn Sähkölaitoksen teknisen sähköverkkopuolen uutena työnjohtajana. Hän on linja-asentajien esimies ja vastaa muun muassa työ- ja maastosuunnittelusta sekä yhteydenpidosta maanomistajiin ja muihin osapuoliin.

Pienemmän sähköyhtiön työnjohtajana Joel pääsee nauttimaan kahden maailman parhaista puolista – hallinnollisista toimistotehtävistä yhdistettynä käytännön työhön maastossa.

"Jos joku linja-asentajistamme on poissa tai kentällä tarvitaan lisäresursseja, voin tarvittaessa tuurata. Sillä tavalla pysyn ajan tasalla linja-asentajan töistä ja saan lisää kokemusta", hän kertoo.

Eräs suuremmista nykyhankkeista keskittyy kasitien viereisen Kruunupyyn teollisuusalueen keskijänniteverkon rengassyöttömahdollisuuksien laajentamiseen ja parantamiseen. Ilmajohdote korvataan maakaapeleilla ja uusia muuntoasemia rakennetaan. Joel Bexar on koulutukseltaan sähkövoimainsinööri. Hän on aiemmin työskennellyt pääasiassa sähkö- ja automaatioalalla, viimeksi AMADA Automation Europelle. Kruunupyyn Sähkölaitoksen avoin työnjohtajan paikka herätti heti Joelin kiinnostuksen.

Eva-Stina Kjellman

Joel Bexar. Viettää vapaa-ajallaan aikaa luonnossa tai harjoittelee Vera-bordercolliensa kanssa.

Ähtäväläiset ovat saaneet seurata paljon kaivuutöitä kesällä.

Ähtävän keskustassa uusitaan linjoja

◆ ESSE ELEKTRO-KRAFT

Ähtäväläiset joutuivat kesällä sietämään laajoja kaivuutöitä, kun Esse Elektro-Kraftin ponnistelu maakaapelien osuuden lisäämiseksi saavutti Ähtävän keskustan. Maahan on kaivettu yhteensä noin 3,7 km edestä 20 kilovoltin korkeajännitekaapelia, joka on osittain korvannut vanhat ilmajohdot. Osuuspankin edessä on nykyään myös suurempi muuntoasema, joka nostettiin paikalleen heinäkuun lopussa. Lisäksi keskustaan on asennettu muutama pienempi muuntoasema. Työ on edennyt aikataulun mukaisesti, ja asentaja Kjell Enqvist ryhtyy kytkeämään uusia linjoja syksyllä. Kaiken on tarkoitus valmistua vuodenvaihteen mennessä.

"Muutamia tolppia täytyy vielä pystyttää paikkoihin, joista maakaapeli nousee ylös, mutta muuten kaikki alkaa olla paikoillaan", hän kertoo.

Työt Ähtävän keskustassa ovat osa suurempaa maakaapelihanketta, jonka tarkoituksena on täyttää Energiaviraston vaatimus enintään kuuden tunnin sähkökatkoista taajamissa.

"Seuraavaksi kaivamme linjat Kullaa ympäröivälle alueelle ja kohti Ytteresse skolaan", kertoo hankejohtaja ja kehityspäällikkö Simon Kanckos.

Solsidan tuottaa nyt sähköä

◆ UUDENKAARLEPPYIN VOIMALAITOS

Tarkkaavaiset uusikaarleppläiset ovat kenties huomanneet, että Uudenkaarlepyyn Voimalaitoksen toimistorakennuksen kattoa peittävät nykyisin aurinkopaneelit. Voimalaitos ja Uudenkaarlepyyn kaupungin tekninen osasto ovat yhdessä muodostaneet niin kutsutun energiayhteisön – yhtiömuodon sähkön mikrotuotantoa varten. Yhteisön nimi on Solsidan.

Energiapäällikkö Janne Öhman selittää:

"Kyseessä on kaksi eri osakasta, joilla on sama sähköliittymä mutta eri käyttöpaikat. Osakkaat, esimerkiksi asuntoyhtiön tai kerrostalon asukkaat, toimivat yhdessä sähkön mikrotuottajina. Halusimme yksinkertaisesti testata, miten tämä toimii, jotta voimme olla valmiita ensimmäisiä ulkopuolisia hankkeita varten. Uskomme, että tällaiset hankkeet yleistyvät tulevaisuudessa."

"Meillä on ollut vaikeuksia oikean datan syöttämisessä laskutusjärjestelmään laajoja kaivuutöitä, kun Esse Elektro-Kraftin ponnistelu maakaapelien osuuden lisäämiseksi saavutti Ähtävän keskustan. Maahan on kaivettu yhteensä noin 3,7 km edestä 20 kilovoltin korkeajännitekaapelia, joka on osittain korvannut vanhat ilmajohdot. Osuuspankin edessä on nykyään myös suurempi muuntoasema, joka nostettiin paikalleen heinäkuun lopussa. Lisäksi keskustaan on asennettu muutama pienempi muuntoasema. Työ on edennyt aikataulun mukaisesti, ja asentaja Kjell Enqvist ryhtyy kytkeämään uusia linjoja syksyllä. Kaiken on tarkoitus valmistua vuodenvaihteen mennessä."

Katolla olevien 120 aurinkopaneelin yhteenlaskettu teho on 60 kilowattia, ja niiden odotetaan tuottavan 50 megawattituntia vuodessa. Uudenkaarlepyyn Voimalaitos omistaa laitoksesta 75 % ja kaupunki 25 %, mikä tarkoittaa, että aurinkovoima tuottaa noin 20 % rakennuksen vuotuisesta sähkökulutuksesta.

Uudenkaarlepyyn Voimalaitos

"Kytkimme energiayhteisön järjestelmän viime keväänä, ja tähän mennessä kaikki vaikuttaa lupaavalta", kertoo energiapäällikkö Janne Öhman.

Asiakaskyselystä ilmenee, että asiakkaat arvostavat luotettavia toimituksia, minkä lisäksi monet ovat kehuneet asiakaspalvelua.

Kaukolämmölle hyvä arvosana

◆ HERRFORS

Herrforsin kaukolämpöasiakkaat ovat palveluun tyytyväisiä, yhtiön tuorein asiakaskysely paljastaa. Asiakkaat antavat Herrforsille kouluarvosanan 8,6, kun taas kaukolämpötoiminta saa tositukseen 4,2/5.

"Asiakkaat arvostavat eniten sitä, että toimittamamme kaukolämpö on luotettavaa ja turvallista ja että mahdolliset katkokset eivät häiritse heidän arkeaan. Monet ovat myös kehuneet asiakaspalvelua", kertoo markkinointivastaava Anniina Aho.

Etenkin ylivieskalaiset olivat tyytyväisiä, sillä kokonaisesta 40 % vastaajista sanoi, että he suosittelisivat kaukolämpöä ystäväilleen tai kollegalleen. Herrforsin tavaramerkkiä arvostettiin ja avoimessa palautteessa todettiin, että kaukolämpö koettiin turvalliseksi ja huolettomaksi.

Lisäksi kyselyssä annettiin kehitysehdotuksia – esimerkiksi ajankohtaisen kulutuksen helpommasta tarkastelusta sovelluksessa.

"Lähetimme tämän kyselyn kaukolämpöasiakkaillemme ensimmäistä kertaa. On aina hyvä säännöllisin väliajoin tarkistaa, missä olemme onnistuneet ja mitä meidän tulee kehittää", Anniina Aho kertoo.

Kysely toteutettiin heinäkuussa ja siihen vastasi yhteensä 206 asiakasta Pietarsaaresta ja Ylivieskasta.

Aurinkopaneelit mielessä? Ota nämä asiat huomioon!

◆ HERRFORS NÄT-VERKKO

Aurinkoenergian hyödyntäminen on nykyään helpompaa kuin koskaan, mutta muutama asia täytyy ottaa huomioon ennen paneelien asentamista. Kaikkien tuottajien tulee tehdä verkkoyhtiöilleen ilmoitus ennen tuotantolaitoksen käyttöönottoa sekä allekirjoittaa mikrotuotannon hankintasopimus. Muista myös tarkistaa kotikuntasi vaatimukset – rakennuslupa, toimenpidelupa tai ilmoitus.

"Tuotantolaitoksen koko määräytyy sähköliittymän koon ja sähköverkon kapasiteetin perusteella. Ota meihin yhteyttä jo suunnitteluvaiheessa, niin teemme ilmaisen esitutkimuksen. Mikrotuotantojärjestelmä tulee asentaa verkkosuositusten ja kantaverkko-operaattori Fingridin järjestelmätekniisten vaatimusten mukaan", kertoo tekninen asiakkuuspäällikkö Johan Sundholm.

Herrfors Nät-Verkon alueella on tällä hetkellä noin 880 aurinkoenergian mikrotuottajaa, ja luku kasvaa yhä useampien oivaltaessa aurinkopaneelien hyödyn. Aurinkovoimalan tuotto on 3–9 % riippuen laitoksen koosta ja kotitalouden sähkönkulutuksesta.

"Lisäksi tulee muistaa, että kaikkiin laitoiksiin vaaditaan lukittava kytkin, joka tarvittaessa erottaa järjestelmän sähköverkosta. Meille ja pelastuslaitokselle tulee taata kytkimeen vapaa pääsy. Kytkin sijoitetaan ulkoseinälle ja käden ulottuville."

Herrfors

Parhaimman tehon saa suuntaamalla paneelit etelää kohti. Meidän leveysasteillamme paneelit eivät tuota marras-tammikuussa melkein mitään, mutta pilvttömissä ja vähälumisissa olosuhteissa tuotanto lähtee käyntiin helmi-kuun puolivälissä.

Tj Ingvar Kulla

Tj Roger Holm

Tj Fredrik Näse

Tj Tony Eklund

Tj Marko Niemonen

Esse Elektro-Kraft

Toimittaa sähköä osaan Pedersöreä, Kauhavaa, Uttakaarleppeyttä (Markby) ja Kruunupyttä (Jeussen).
Asiakkaita: 3 700
Vuositoimitus: 50 GWh
Vaihde: 020 766 1900
Vikailmoitukset toimistoajan ulkopuolella: 766 2023
Asiakaspalvelu: 020 766 1912, 020 766 1911
Laskutus: 020 766 1912, Johanna Stubb
 www.eekab.fi

Herrfors

Toimittaa sähköä Alavieskaan, Pietarsaareen, Luotoon, Maksamaalle, Oravasiini, sekä osaan Pedersöreä, Teerijärveä, ja Ylivieskaa.
Asiakkaita: 32 000
Vuositoimitus: 610 GWh sähköä, 284 GWh lämpöä
Vaihde: Pietarsaari (06) 781 5300, Ylivieska (08) 411 0400
Vikailmoitukset toimistoajan ulkopuolella: Pietarsaari ja Luoto (06) 723 0079, Oravainen, Pedersöre ja Teerijärvi (06) 723 4521, Ylivieska sähkö (08) 426 350, kaukolämpö 044 781 5375
Laskutus: Pietarsaari (06) 781 5312, Ylivieska (08) 411 0401
 www.herrfors.fi

Kruunupyyn Sähkölaitos

Toimittaa sähköä osaan Kruunupyttä, Pedersöreä ja Kokkolaa.
Asiakkaita: 3 220
Vuositoimitus: 45 GWh
Vaihde: 824 2200
Vikailmoitukset: 824 2200, 0400 126 005
Laskutus: 824 2200
 www.kronobyelverk.fi

Uudenkaarlepyyn Voimalaitos

Toimittaa sähköä Uudenkaarlepyyn kaupungin alueelle.
Asiakkaita: 5 100
Vuositoimitus: 110 GWh
Vaihde: 785 6252
Vikailmoitukset: 722 0050
Vikailmoitukset toimistoajan ulkopuolella: 781 0632
Laskutus: 785 6252, 785 6251
 www.nkab.fi

Vetelin Energia

Toimittaa sähköä Veteliin, lukuunottamatta Polson, Kivikankaan ja Nykäsen kyliä.
Asiakkaita: noin 2 300
Vuositoimitus: 28 GWh
Vaihde: (06) 866 3600
Vikailmoitukset: 0400 262 261
Laskutus: 040 661 7850
 www.venergia.fi

MINUN ENERGIANI

kuvauksia henkilökohtaisista voimanlähteistä

”VINLAXIN KALLIOILLA istuminen ja avomerelle katseleminen on uskomattoman rauhoittavaa. Olen varttunut Pensalan pelloilla, joten meri-ilma on minulle melkein pä jännittävä asia. Täällä voin nauttia tuulesta, suolavedestä ja upeista auringonlaskuista. Kirjoitan usein iltaisin, ja hienolla säällä tulen tänne päivän päätteeksi perheeni kanssa iltauinnille. Nautin kaikista eniten myöhäisistä, pimeistä illoista, jolloin vesi tuntuu miellyttävän lämpimältä. Vinlax on todellinen piilotettu helmi. Vaikka asumme aika lähellä, löysimme paikan vasta muutama vuosi sitten. Joskus olemme täällä aivan yksin, ja joskus penkillä istuu rakastunut pariskunta.

Syksy on muuten aika intensiivinen, joten on hyvä ladata akut sitä varten. Lähetin vastikään seuraavan kirjani käsikirjoituksen, ja kirjamesut lähtevät pian käyntiin. Samalla on ihanaa, että olen löytänyt kirjoittamiseen toimivan rytmin. Olen sopinut kustantajani kanssa kirjoittavani yhden kirjan vuodessa, mikä tarkoittaa, että kirjoitan intensiivisimmin kesällä – järjestely, joka sopii minulle täydellisesti. Jos tarvitsen tauon, tulen tänne.

Vinlax on itse asiassa mukana seuraavassa kirjassani, aivan kuten Vöyri ja Monå. Ja näyttäytyy siinä eräs tunnettu kirjailijakin. Enempää en halua paljastaa.”

NILLA KJELLSDOTTER on oravaislainen kirjailija. Norstedts-kustantamo julkaisee hänen neljännen dekkarinsa rikospoliisi Mija Wadöstä tammikuussa. Kaksi hänen kirjoistaan on myös käännetty suomeksi, *Kivipuiston tyttö* ja *Taivaan-kartano*.

Eva-Stina Kjellman